W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön rap. 2:o/.

Ministeri Gripenberg.

15/7-42.

5000—5—41 3607

SUOMEN VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
8/895 ... D. 1942
23/7-42 N:o LIIT.
RYHMÄ 5 OSASTO C 4 ASIA

RAPORTTI n:o 1

Rooma ssa 15 p:nä heinä kuuta 19 42

Asia: Käynti Vatikaanin valtiosihteerin puheilla.

Saavuin Roomaan vasta heinäkuun 10 p:nä, koska eri syistä olin ollut pakotettu keskeyttämään matkani Malmössä, Kööpenhaminassa ja Berliinissä. Seuraavana päivänä kävin tervehtimässä Paavin valtiosihteeristön jaostopäälliköitä Mons. Tardini'a ja Mons. Montini'a, mutta keskusteluni näiden herrojen kanssa eivät tarjonneet mitään erikoisen mielenkiintoista.

Eilen ilmoitettiin minulle, että valtiosihteeri, kardinaali Luigi Maglione seuraavana päivänä ottaisi minut vastaan, ja tänään klo 12 kävin siis hänen puheillaan. Kardinaali Maglione, joka on syntynyt v. 1877, nimitettiin nykyiseen virkaansa v. 1939. Hän käyttäytyy erinomaisen kohteliaasti, ystävällisesti ja arvokkaasti, ja puhuu kaunista, mutta hyvin italianvoittoista ranskaa.

Lausuttuani minut tervetulleeksi Vatikaaniin sekä toivottuani minulle menestystä uudessa toiminnassani hän pyysi minua sanomaan hänelle, onko sota tuottanut Suomelle hyvin suuria kärsimyksiä. Vastasin, että koska täl-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

lä hetkellä jo käymme toista sotaamme, niin olemme tietenkin kärsineet sekä sotien aiheuttamista tappioista että taloudellisessakin suhteessa. Verrattuna muiden sotaakäyvien taikka sotaakäyneitten maiden tilanteeseen Suomen tilannetta lienee kuitenkin pidettävä täysin tyydyttävänä. Elintarvetilanne on luonnollisesti vaikea - ennen kaikkea suurissa kaupungeissa - mutta ei millään tavoin sietämätön, ja viime aikoina se on huomattavasti parantunutkin. Suomessa vallitsee vakava ja optimistinenkin päättäväisyys , ja lähtiessäni Helsingistä tuntuivat vuodentulotoiveet varsin rohkaisevilta. Kardinaali huomautti viime huhtikuussa saaneensa tietää Suomen elintarvetilanteen olleen hyvinkin huolestuttavan, mutta kaksi viikkoa sitten oli hänelle ilmoitettu sen huomattavasti parantuneen. Hän sanoi tietävänsä, että me olimme Ruotsiin ja Tanskaan lähettäneet lapsia tuhansittain. Vahvistaessani tämän tiedon lisäsin, että elintarvetilanne näissä maissa oli paljon parempi kuin Suomessa. Tähän valtiosihteeri vastasi mielihyvällä panneensa merkille, että Suomen suhteet Ruotsiin olivat mitä ystävällisimmät. Huomautus johti lyhyeeseen Suomen ja Ruotsin aikaisempaa historiaa koskevaan keskusteluun, johon kardinaali näytti hyvinkin perehtyneeltä.

Jätettyäni hänelle jäljennöksen valtakirjastani sekä siitä puheesta, jonka olen aikonut pitää Paavin ottaessa minut vastaan, kardinaali sanoi olevan mahdollista "Pyhän Isän tulevan esittämään sen pyynnön", etten pitäisikään mitään puhetta, vaan lausuisin ainoastaan muutamia sanoja. Tämä riippuu tietenkin täydellisesti Paavin päätöksestä, mutta joka tapauksessa on varmaa, ettei minun puhettani eikä Paavin vastausta siihen julkaista. Hän lisäsi, ettei vielä tiedä milloin Paavi voi ottaa minut vastaan.

Sanoin kardinaalille Suomessa kaikkien olevan hyvin tyytyväisiä siihen, että oli solmittu diplomaattiset suhteet maamme ja Paavinistuimen välillä ja lisäsin kaik-

kien vilpittömällä kiitollisuudella ajattelevan Paavin eri tilaisuuksissa osoittamaa suosiota maatamme kohtaan. Kardinaali vastasi hyvin tietävänsä mitä Suomessa ajatellaan tästä asiasta, jonka positiivinen ratkaisu hänellekin on tuottanut suurta iloa.

Tiedustelin nyt valtiosihteerin käsitystä nykyisestä kansainvälisestä tilanteesta, johon hän vastasi suunnilleen seuraavasti:

- Hän oli aina ollut sitä mieltä että nykyinen sota tulee hyvin pitkäaikaiseksi. Kesällä v. 1940 Ranskan romahduksen jälkeen oli hänelle "Saksan ulkoasiainministeriön taholta" lausuttu sellainen käsitys, että sota tulisi loppumaan jo saman vuoden syyskuussa. Hän ei ollut ollut samaa mieltä, ja kehitys olikin osoittanut hänen olleensa oikeassa. Tuntuu siltä, kardinaali jatkoi, että Saksassa ja muissakin maissa on niitä, jotka eivät ollenkaan ymmärrä englantilaisten mentalitettia, ja tämän johdosta ne kai tekevät tällaisia erheellisiä johtopäätöksiä. Englantilaiset tulevat - kaikista kärsimistään vastoinkäymisistä ja tappioista huolimatta - jatkamaan kamppailua, josta he eivät tule luopumaan ennenkuin heidän omat saarensa mahdollisesti kukistuvat. On myöskin otettava huomioon se seikka, että Amerikka nyttemmin on sodassa mukana. Hän ei tahtonut kieltää sitä mahdollisuutta, että Saksa saattaa voittaa tämän sodan, mutta hän katsoi Englanninkin voittoa mahdolliseksi. Tästä asiasta, t.s. kuka tulee suoriutumaan voittajana kamppailusta, hän ei halunnut sanoa mitään, mutta oli varma siitä, että sota vielä kestää kauan.

Saksalais-venäläisen sodan sytyttyä "eräs korkeassa asemassa oleva henkilö, joka ei ollut saksalainen eikä italialainen ja joka istui samassa sohvassa, jossa Te nyt istutte", oli hänelle lausunut mielipitenään, että sota kestäisi kahdeksan viikkoa. Hän, valtiosihteeri, ei ollut us-

konut sitä, ja taaskin on kehitys osoittanut ettei ollut erehtynyt. "Luen joka päivä lehdistä", kardinaali lisäsi, "että laivoja upotetaan. Tulevatko nämä upotukset loppujen lopuksi johtamaan sodan päättymiseen, sitä en tiedä. Mutta olen varma siitä, että rauhan tultua solmituksi tonnistopuute tulee aiheuttamaan suunnattomia kärsimyksiä koko Euroopalle. Voiko Eurooppa ajan pitkään tulla toimeen ilman tuontia merentakaisista maista? Sitä en tiedä, mutta omasta puolestani en usko sitä. Jos olen oikeassa, niin kysyn edelleen: pääseekö voittaja ollenkaan hyötymään voitostaan? Kannattaako sellaisessa tapauksessa voittaa tätä sotaa? Odotan Euroopassa tapahtuvan suuria levottomuuksia ja kaikenlaisia komplikatioita sodan päätyttyä. Kaikki on epävarmaa, mutta yhdestä asiasta olen aivan varma: jos viime talvi olikin Euroopan mailleen hyvin vaikea, niin ensi talvi tulee osoittautumaan vieläkin vaikeammaksi. Ja pelkään, että se rauha, joka kenties joskus tulevaisuudessa solmitaan, tulee tuomaan mukanaan probleemoja, vaaroja ja kärsimyksiä, jotka tulevat olemaan paljon vakavammat kuin mitä tähän mennessä olemme saaneet kestää." -

Valtiosihteerin käsitys nykyisestä tilanteesta ja sen kehityksestä tuntui siis erinomaisen pessimistiseltä. Kun hän ei minulle osoittanut mitään näitä asioita koskevia kysymyksiä, tyydyin kuuntelemaan hänen esittämiään mielipiteitä. Lopuksi hän kohteliaasti sanoi aina olevansa minun käytettävänäni, lausui toivovansa, että hän usein saisi tavata minut ja lisäsi: "Me emme voi tehdä paljon, mutta mitä me voimme tehdä Teidän maanne hyväksi, sen olemme aina valmiit tekemään." Vaikutelmani oli, ettei hän näillä sanoilla tarkoittanut mitään muuta kuin pelkkää kohteliaisuudenosoitusta.

G. A. Gripenberg. -

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan tiedustelun raportti n:o 2.

Ministeri Gripenberg

6/8-42.

5000—5—41 3607

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 44/6.

Rooma SSA 13 P:NÄ elo KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nro 14/346 Sal 42
25/8-42 Nro - Liite -
KYHMÄ 5 OSASTO C 41 ASIA

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 2 - 5.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 2. Ministeri Gripenbergin audienssi Paavin luona;
" 3. Keskustelu Monseigneur Tardini'n kanssa;
" 4. Hajatietoja italialaisista mielialoista ja käsityksistä; sekä
" 5. Keskustelu Saksan Vatikaani-suurlähettilään kanssa.

Ministeri: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Rooma ssa 6 p:nä elo kuuta 19 42.

UL.ASIAINMINISTERIÖ
14/396 Pol 42
25/8 42 No – Liit. –
KYHMÄ 5. OSASTO C41. ASIA

Asia: **Ministeri Gripenberg'in audienssi Paavin luona.**

Viime heinäkuun 31 p:nä Paavin minulle suomassa juhlallisessa audienssissa jätin hänelle valtakirjani. Tässä tilaisuudessa, joka kardinaali Maglionen minulle esittämän anteeksipyynnön mukaan oli lykätty pariksi viikoksi "Pyhän Isän aikaisemman sairauden hänelle aiheuttaman työtaakan ja väsymyksen johdosta", noudatettiin tavanmukaisia juhlamenoja, jotka epäilemättä olivat loistavampia kuin mitä aikaisemmin missään maassa olen nähnyt. Cortile di S.Damaso-nimisellä pihalla, porraskäytävissä ja saleissa Palatiinin kaarti, Paavin santarmisto, Sveitsin kaarti ja Aateliskaarti tekivät kunniaa, minut esitettiin eri huoneihin asettautuneille prelaateille, kamariherroille ja upseereille, ja ottaessaan minut vastaan Paavi istui itse valtaistuimellaan hovinsa kirkollisten ja maallisten arvohenkilöiden ympäröimänä.

Astuttuani sisään valtaistuinsaliin ja - kuten on määrätty - syvästi kumarruttuani kolme kertaa pidin Paaville seuraavan ranskankielisen puheen:

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

"Très Saint Père, C'est avec émotion que je m'approche de Votre Sainteté pour Lui remettre les Lettres qui m'accréditent auprès d'Elle en qualité d'Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire de la République de Finlande.

Cet honneur m'impose pour premier devoir d'exprimer à Votre Sainteté toute la satisfaction qu'éprouve le Président de la République à voir ainsi s'établir des relations directes entre le Saint Siège et la Finlande libre et souveraine. Cette satisfaction est partagéé par tous mes compatriotes, qui n'ont point oublié que le Saint Siège fut une des premières puissances à reconnaître l'indépendance de notre pays.

Le Président de la République m'a particulièrement chargé d'exprimer tous les voeux qu'il forme pour le bonheur personnel de Votre Sainteté et de me faire l'interprête de la gratitude, la profonde gratitude, éprouvée par toute la Nation Finlandaise pour la précieuse bienveillance que Votre Sainteté a bien voulu lui témoigner dans des heures bien tragiques pour notre pays.

Ce sont là, Très Saint Père, les sentiments dont le Président et le Gouvernement de la République sont pénétrés.

Comme j'ai été désigné à faire connaître ces sentiments à Votre Sainteté, je tâcherai de former ma conduite d'une maniére à répondre aux intentions de mon haut commettant. Mon bonheur sera bien grand si en même temps je peux gagner l'approbation de Votre Sainteté par les efforts que je ferais pour la mériter."

Tähän puheeseen Paavi heti vastasi seuraavasti:

"Monsieur le Ministre, C'est en ces heures présentes, telles qu'on en pourrait difficilement imaginer de plus tragiques, comme aussi de plus

décisives pour le sort immédiat et pour l'avenir lointain, que Son Excellence Monsieur le Président de la République de Finlande a résolu de créer le poste important d'un Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire près le Saint-Siège.

Les mêmes raisons qui Nous ont décidé à donner de grand coeur Notre agrément à l'établissement de relations directes entre ce Saint-Siège et la Finlande, Nous invitent aujourd'hui, en cette inauguration solennelle de votre haute mission et des nobles charges qu'elle comporte, à adresser à Votre Excellence, en sa qualité de premier titulaire de cette nouvelle Légation, Notre cordiale bienvenue.

Bienvenue, d'ailleurs, d'autant plus cordiale que - sans parler de la liberté dont jouissent actuellement les catholiques finlandais - le pays que Votre Excellence représente et l'Eglise catholique sont loin d'être l'un à l'autre étrangers. Notre esprit se raporte avec un plaisir tout particulier à cette époque qui va du milieu du quatorzième siècle à la fin du quinzième, où l'efflorescence de la vie intellectuelle et culturelle en Finlande se développa sous la conduite de l'Eglise et des Evêques parmi lesquels se distingue l'illustre Magnus Tavast qualifié "le plus grand Finlandais du moyen-âge".

Au cours des dernières années, Nous avons, en maintes occasions, manifesté sans équivoque Notre conviction intime, dictée par la doctrine et par l'expérience, que tout ordre nouveau dans la condition et les relations des peuples et des Etats doit, pour répondre aux exigences de la conscience humaine et chrétienne, reconnaître à toutes les Nations, grandes ou petites, le droit inviolable de déterminer leur propre sort, à l'exclusion de toute ingérence étrangère.

C'est donc pour Nous une vive satisfaction de constater d'après vos paroles, Monsieur le Ministre, l'écho et l'assen-

timent que ces principes, qui planent au-dessus de tous les partis en conflit, ont recontrés au sein du noble peuple finlandais.

Les aimables souhaits que Son Excellence Mr. le Président de la République Nous a fait exprimer par votre organe, Nous les lui adressons à Notre tour avec les mêmes sentiments, l'assurant en outre que la prospérité et le pacifique progrés de la Nation finlandaise sont l'objet de Nos voeux les plus chers et de Nos plus ferventes prières.

Daigne le Tout-Puissant faire bientôt lever le jour où, sur la terre aux mille lacs, aujourd'hui engagée dans l'âpre guerre, resplendira de nouveau le soleil de la paix d'une paix dont les principes dominant et les applications pratiques puissent rendre à tous les membres de la famille humaine l'espérance d'un avenir heureux et fécond.

A vous-même, Monsieur le Ministre, qui portez l'honorable charge de servir au bien de votre Pays et de votre peuple sur un nouveau champ d'action, Nous souhaitons du fond du coeur un plein succès extérieur et une intérieure satisfaction. Dans votre dessein de développer les relations entre le Saint-Siège et la Finlande dans une atmosphère d'estime réciproque et de confiance sans cesse croissante, Votre Excellence peut être assurée de trouver toujours en Nous le plus constant, le plus empressé et le plus bienveillant appui.*

Paavi lupasi lähettää minulle puheensa sillä edellytyksellä kuitenkin, ettei kukaan muu kuin Tasavallan Presidentti ja hallituksen jäsenet saisi siihen tutustua. Paavi puhui vapaasti, ja koska - kuten hän itse sanoi minulle - hän oli etukäteen kirjoittanut puheen, oli hän siis oppinut sen ulkoa.

Pidettyään puheen Paavi poistui valtaistuinsalista vieressä olevaan kirjastoon, johon seurasin häntä. Täällä hän istuutui suuren kirjoituspöydän ääreen ja kehoitti minuakin istuutumaan. Nyt seurasi juhlamenoohjeissa määrätty "privato colloquio".

Paavi, joka koko ajan puhui vilkkaasti ja luonnollisesti noudattaen mitä ystävällisintä, joskin tavallaan ulkonaisesti juhlallista esiintymistä - niinpä hän koko keskustelun aikana istui korkealle nostetut kädet ristissä - sanoi ensiksi, että hän "todellakin oli hyvin iloinen" nähdessään minut ("vraiment très, très content de vous voir") lisäten olevansa hyvin tyytyväinen siihen, että Suomi oli lähettänyt edustajan luoksensa, Suomi, joka on maa, jonka asioita hän on tarkoin seurannut, korkeasti sivistynyt maa, uskonnollinen maa, vakava maa ("un pays sérieux"), maa, joka edustaa mitä korkeimpia periaatteita ("des principes les plus élèves").

Sanoin haluavani vielä kerran vakuuttaa hänelle Suomessa kaikkien todellakin olevan hyvin kiitollisia hänen maallemme osoittamastaan suopeudesta ja antamastaan moraalisesta tuesta huomauttaen vielä, että mitä hän puheessaan oli sanonut pienten kansojen oikeudesta vapauteen ja itsenäisyyteen varmasti tulisi hallituksessani herättämään mitä vilpittömintä tyydytystä. Paavi vastasi suurella mielihyvällä kuulleensa nämä vakuutukseni.

Minut oli akkreditoitu hänen luokseen, Hänen Pyhyytensä jatkoi, mitä traagillisimmalla hetkellä, sota kun on koko ihmiskunnalle kauhistuttava katastroofi. Kaikkein traagillisinta on kuitenkin se, ettei sodan päättyminen ollenkaan ole näkyvissä ja että kaikesta päättäen nykyinen kamppailu todennäköisesti

vielä tulee kestämään hyvinkin kauan. Kysyin Paavilta, oliko siis hänen mielestään mahdotonta toivoa rauhaa arvioitavissa olevan ajan kuluessa, johon hän vastasi, ettei näe minkäänlaista mahdollisuutta sodan läheiseen päättymiseen. Kaikista vastoinkäymisistään huolimatta englantilaiset, jotka ovat hyvin sitkeitä ('très tenaces'), varmasti eivät tule luopumaan kamppailusta, ja sitä paitsi on muistettava, että sodasta tuskin ollenkaan kärsineet amerikkalaiset nyt ovat mukana siinä. Amerikan sotateollisuus on tuskin vielä päässyt käyntiin, mutta sen tuotantokapasiteetti lienee valtava - "niin väitetään ainakin ja niin sanomalehdetkin kirjoittelevat", hän lisäsi. Joka tapauksessa, hän huomautti edelleen, on mahdotonta edes ajatellakaan rauhaa niin kauan kuin kamppailu Venäjällä riehuu. Tarkoittiko hän mahdollisesti näillä sanoilla, että Venäjän sotatoimien päätyttyä rauhantoiveet kenties olisivat helpommin toteutettavissa, sitä en uskalla sanoa, mutta en pidä sitä todennäköisenä.

Paavi tiedusteli nyt Suomen sotilaallista ja yleistä tilannetta kysyen, onko sota tuottanut meille hyvin suuria kärsimyksiä. Vastasin, että olemme tietenkin kärsineet, mutta kuitenkin tähän mennessä suoriutuneet menestyksellisesti kaikista vaikeuksista. Tein lyhyesti selkoa Neuvostovenäjän talvisodan ja nykyisen sodan välisenä aikana meihin nähden ajamasta rauhansopimuksen vastaisesta väkivaltapolitiikasta - joka selonteko tuntui kiinnostavan häntä - ja huomautin, että viime joulukuusta lähtien sotajoukkomme ovat noudattaneet puhtaasti defensiivistä esiintymistä. Tähän Paavi sanoi aina ymmärtäneensä, ettemme tarkoita mitään muuta kuin Suomen itsenäisyyden turvaamista, jonka

vahvistin. "Te ette käy valloitussotaa", hän sanoi edelleen, ja tämänkin käsityksen vahvistin. Kuvaavana Paavin - mikäli olin huomaavinani - koko keskustelumme kestäessä noudattamalle varovaisuudelle oli m.m. se seikka, että kun ohimennen tulin maininneeksi venäläisten Viipurissa käyttäneen vanhaa perinnerikasta kirkkoa, entistä Dominikaaniluostaria, viinavaraatoksi, hän ei millään tavoin reagoinut.

Paavi sanoi tietävänsä minun aikaisemmin toimineen Suomen edustajana Lontoossa ja kysyi, olinko itse saanut kokea kaupungin pommittamista, "joka lienee ollut kauhea". Hän pyysi minua kertomaan sikäläisistä oloista, tiedusteli tuhoutuneita taloja, kirkkoja y.m. Itse hän kertoi minulle pitkästä oleskelustaan Saksassa, jossa hän oli viihtynyt hyvin ja jossa "oli helppoa tehdä työtä" käynneistään Pohjois- ja Etelä-Amerikassa y.m. Keskusteltuaan n. puolen tunnin ajan kanssani hän kutsui attasea Steniuksen sisään ja antoi hänelle siunauksensa.

Poistuttuani kirjastosta juhlakulkue muodostui uudestaan ja lähti verkalleen salien ja gallerioiden läpi, joissa upseerit ja kaartilaiset tekivät kunniaa ja riveihin asettautuneet kamariherrat tervehtivät minua, Valtiosihteerin työhuoneen ulkopuolella olevaan saliin. Siellä kardinaali Maglione odotti minua ja vei minut sitten huoneeseensa. Istuuduttuamme hän kysyi minulta mitä arvelin audienssista ja Paavin puheesta. Vastasin ensimmäisen tapaamiseni katolilaisen kirkon johtajan kanssa syvästi vaikuttaneen minuun kuten hänen puheensakin, ja varsinkin sen kohdan, jossa hän niin voimakkaasti oli korostanut pienten kansojen oikeutta vapauteen ja itsenäisyyteen. Kardinaali vastasi Pyhän Istuimen tinkimättömästi pitävän kiinni periaatteesta, ettei väkivallan, vaan oikeuden on hallittava maail-

maa, eikä tulevan koskaan luopumaan kannastaan, että kaikki pienet kansat ovat yhtä oikeutettuja vapauteen ja itsenäiseen elämään kuin suuret kansat. Vastasin, ettei missään muussa maassa tämä kanta saattaisi herättää voimakkaampaa vastakaikua kuin Suomessa, jonka kansa aina, koko historiansa kautta, on turvautunut oikeuteen ja sen puolesta käynyt kovaa taistelua. Tällä hetkellä tuntuu kuitenkin siltä, jatkoin, että - ainakin sanomalehdistä päättäen - Englannissa ja vieläpä Amerikassakin on niitä, jotka poliittisia konjunktuurinäkökohtia noudattaen olisivat valmiit poikkeamaan tästä periaatteesta. Niinpä olen saanut sen vaikutelman, että siksi vaikutusvaltaisessa asemassa oleva valtiomies kuin Sir Stafford Cripps pitää tarkoituksenmukaisena ja suotavanakin, että Neuvostovenäjän turvallisuuden hyväksi Suomen pitäisi luopua siitä mitä sen oma turvallisuus ehdottomasti vaatii. En tietenkään, lisäsin, voinut varmuudella sanoa asianlaidan näin olevan, mutta olin ruotsalaisesta viikkolehdestä (Veckojournalen) lukenut Sir Staffordin antaman haastattelun, joka tuntui vahvistavan tämän vaikutelmani, vaikkakin toiselta puolen kyllä tiesin Foreign Office'in virallisesti ilmoittaneen, ettei Sir Stafford'in lausunnot vastanneet Englannin hallituksen omaksumaa periaatteellista kantaa.

Kardinaali Maglione sanoi tuntevansa k.o. haastattelun, mutta olevansa varma siitä, että Englannin, saatikka Amerikan hallitus, hyväksy Sir Stafford Cripps'in ajatustapoja. Sitä vastoin, hän jatkoi, on Saksassa ja Italiassakin havaittavissa valitettavia taipumuksia pienten kansojen oikeuksien loukkaamiseen. Semmoisia tendenssejä Pyhä Istuin jyrkästi vastustaa, koska kaikki kansat - kardinaali painosti kaikki-sanaa - ovat oikeutettuja vapauteen ja itsenäisyyteen. Mitä Suomeen tulee,

niin hän oli varma siitä, että sillä vielä on lukuisia ystäviä Yhdysvalloissa, jossa se aina on ollut suuressa suosiossa. "Ja Te tiedätte kai itse paremmin kuin muut", hän lisäsi hymyillen, "ettei Englannissakaan ole mitään todellista vihamielisyyttä Suomea vastaan".

Kardinaalin Saksaa ja Italiaa arvostelevat sanat hämmästyttivät minua hiukan, vaikkakin kyllä eri tahoilta olen kuullut väitettävän, että Pyhä Istuin - ja varsinkin valtiosihteeri - suhtautuu sanoisinko kylmäkiskoisesti näihin valtoihin - kaikesta Vatikaanin niiden kanssa ylläpitämien diplomaattisten suhteiden ulkonaisesta korrektisuudesta huolimatta. Saksan suurlähettilään hra von Bergen'in henkilökohtainen asema lienee kyllä erinomaisen hyvä ja Vatikaanin piireissä hän nauttinee suuria sympatioja, mutta se politiikka, jota Saksan viranomaiset väitetään ajavan ei ainoastaan katolilaiseen kirkkoon nähden, vaan myöskin useissa sen miehittämissä maissa lienee valtiosihteeristössä herättänyt jyrkkää paheksumista. Vielä tänään kuulin kerrottavan kardinaali Maglione'n muutamia päiviä sitten eräälle ulkomaalaiselle diplomaatille valittaneen Saksan viranomaisten Puolan väestöön ja varsinkin sen älymystöön kohdistamia toimenpiteitä. Eräs Roomassa toimiva ulkomaalainen katolilainen sanomalehtimies onkin attasea Steniukselle väittänyt "sotatilan" vallitsevan Saksan ja Pyhän Istuimen välillä ja samansuuntaisia lausuntoja on eräs Pietarin kirkon kaniikki hänelle esittänyt.

Valtiosihteerin vielä kerran huomautettua minulle, että Pyhä Istuin kaikille kansoille vaatii oikeudenmukaista, kristilliseen moraaliin eikä väkivaltaan perustuvaa kohtelua, keskustelumme päättyi. -

Klo 1.15 kardinaali Maglione kävi hotellissani vastaamassa käyntiini luonaan. Hän huomautti kohteliaasti "Pyhän Isän sanoneen ollensa hyvin tyytyväinen audienssiin", mutta muuten keskustelumme ei tarjonnut mitään mielenkiintoista.

L. A. Laitenberg. -

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa oleoan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Gripenberg.

9/8-42.

5000—5—41 3607

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Rooma ssa 9 p:nä elo kuuta 19 42.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Fo 14/396 Sal 42
25/8-42 No - Liit. -
KYHMÄ 5 | C3/370 C41 | ASIA

Asia: Keskustelu Monseigneur Tardini'n kanssa.

T. k. 8 p:nä kävin Paavinistuimen valtiosihteeristön ylimääräisten asiain sihteerin (Segretario per gli affari straordinari) Hänen Ylhäisyytensä Monseigneur Révérendissime Domenico Tardini'n puheilla, joka toimii sihteeristön poliittisen departementin päällikkönä. Keskustelumme kuluessa sanoin hänelle ulkomaalaisista lehdistä nähneeni huhuja siitä, että Paavinistuin tällä hetkellä suunnittelee jonkinlaista rauhanneuvotteluohjelmaa ja että se kenties jo lähitulevaisuudessa tulee sotaakäyville valloille ehdottamaan rauhan aikaansaamista tarkoittavia neuvotteluja.

Hänen ylhäisyytensä vastasi heti, ettei näissä huhuissa ole mitään perää. Ne eivät ole muuta kuin eri tietotoimistojen aika ajoin levittämiä keksintöjä, joihin ei ole syytä kiinnittää minkäänlaista huomiota. Hän lisäsi: "Neuvotella rauhasta on toistaiseksi mahdotonta ja rauhanneuvotteluohjelman laatiminen olisi mietöntä (absurde)". Omasta puolestaan hän olikin vakuuttunut, ettei tällä hetkellä ole minkäänlaista rauhanneuvottelujen aloittamista tarkoittavaa sotaakäyvien valtojen

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

välistä kosketusta. Ja hän toisti mitä sekä Paavi että valtiosihteeri kardinaali Maglione jo ovat sanoneet minulle: sota tulee vielä kestämään kauan.

Keskustelumme kosketteli myöskin maamme käymiä sotia ja nykyistä asemaa. Monseigneur Tardini sanoi tällöin, että jos Neuvostovenäjä suoriutuu voittajana sodasta, niin tämä varmasti merkitsisi Suomen itsenäisyyden loppua, "koska Englanti ja Amerikka eivät koskaan pystyisi suojelemaan Suomea". "Ymmärrän täydellisesti", hän sanoi, "että Neuvostovenäjä merkitsee Suomelle mitä suurinta vaaraa ja että suomalaisten täytyy olla varuillaan". Hän lisäsi - ja mielestäni tämä lausunto oli omiaan tavallaan valaisemaan Vatikaanin periaatteellista suhtautumista Saksaan - että "Saksaankin nähden täytyy olla varuillaan", koska tämänkin vallan politiikka saattaa kehittyä todelliseksi vaaraksi meille. En katsonut olevan syytä syventyä tähän lausuntoon enkä siis pyytänyt häntä tarkemmin sanomaan mitä hän tällä lausunnolla tarkoitti.

L. A. Kivipeltoverg.-

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Gripenberg.

10/8-42.

5000—5—41 3607

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Roma ssa 10 p:nä elo kuuta 19 42.

14/396 Pol 42
25/8-42 № - Liit. -
RYHMÄ C3/6TO ASIA
5 C41

Asia: Hajatietoja italialaisista mielialoista ja käsityksistä.

En vielä ole voinut ryhtyä virallisiin käynteihin Vatikaanissa akkreditoitujen lähetystöpäällikköjen luona, koska vasta toissapäivänä kardinaalikollegion yhdeksänkymmentäyksivuotias vanhin (decano) Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte otti minut vastaan. Olen kuitenkin viime viikkojen aikana tullut kosketukseen lukuisten Roomassa asuvien italialaisten ja ulkomaalaisten kanssa, ja keskustelujemme kuluessa nämä ovat täkäläisistä ja kansainvälistä tilannetta taikka sen kehitysmahdollisuuksia valaisevista tapahtumista ja käsityksistä kertoneet minulle yhtä ja toista, joka mielestäni lienee syytä panna paperille. Seuraavassa teen siis lyhyesti selkoa tärkeimmistä kuulemistani, vaikkakaan jo siitä syystä, etten vielä riittävästi tunne kertojieni arvostelukykyä, en voi ollenkaan taata niiden väitteiden paikkansapitäväisyyttä.

1. Eräs jo neljä vuotta Roomassa toiminut Sveitsin lehdistön edustaja kertoi minulle t.k. 6 p:nä tuonnoin keskustelleensa erään Saksan Quirinali-suurlähetystön johtavan virkamiehen kanssa, joka oli hänelle lausunut, että "vielä elokuussa sotatoimet tulevat täydellisesti kiinnittämään hal-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lituksien ja kansojen huomiota, mutta syyskuussa diplomaattinen toiminta tulee dominoimaan kansainvälistä näyttämöä."

Sama kertojani on myöskin minulle väittänyt erään "Saksan propagandaviranomaisten" Roomaan lähettämän edustajan kaksi viikkoa sitten suljetussa seurassa lehtimiehille ja muille valiokutsuvieraille pitäneen Euroopan tilannetta ja sen kehitystä koskevan poliittisen esitelmän, jonka englantilaisystävällinen sävy oli suuresti hämmästyttänyt kuulijoita. Esitelmänpitäjä oli puhunut Brittein valtakunnan luomista koko maailmalle tärkeistä arvoista, Saksan ja Englannin sukulaiskansojen välisen sodan mielettömyydestä j.n.e.

Omasta puolestaan kertojani arveli, että johtavalla taholla Saksassa jatkuvastikin toivotaan sovintorauhan aikaansaamista, käsitys, hän sanoi, joka varmasti tulee osoittautumaan puhtaaksi kuvitteluksi.

Tässä yhteydessä lienee syytä mainita, että "Tribune de Lausanne" t.k. 6 p:nä julkaisi pääkirjoituksen "Verilöylyn loogillista loppua kohti", jossa m.m. sanotaan Japanin koettavan saada Neuvostovenäjän vakuuttuneeksi, että rauha voidaan solmia sen ja Akselivaltojen välillä ja vieläpä ensinmainitulle vallalle verrattain edullisillakin ehdoilla. Lopuksi lehti huomauttaa, että "sota tulee tavalla tai toisella, mutta aivan varmasti, päättymään lähitulevaisuudessa". Italialaisten lähteiden mukaan on Tanskankin lehdistöön t.k. 6 taikka 7 p:nä sisältynyt Sveitsistä tulleita tietoja, joiden mukaan Neuvostohallitus vielä tulisi suostumaan erikoisrauhaan.

2. Saksan Vatikaani-suurlähettilään hra von Bergen'in viime heinäkuun 30 p:nä antamalla lounaalla tapasin ministeri

ruhtinas Otto von Bismarck'in, joka nyttemmin palvelee neuvoksena Quirinaalin suurlähetystössä ja jonka jo monta vuotta olen tuntenut. Keskusteluni hänen kanssaan oli mielenkiintoinen sikäli, että hän verrattain arvostelevasti puhui Italian laimeasta osallistumisesta Akselin käymään sotaan. Hän korosti tässä maassa olevan satojatuhansia asevelvollisuusikäisiä nuoria miehiä, joita ei ole kutsuttu armeijaan - seikka, jota myöskin ambassadriisi ja toinenkin läsnä oleva saksalainen rouva minulle painostivat. Ero Saksan ja Italian välillä, ruhtinas von Bismarck huomautti, on silmäänpistävä. Saksassa koko yhteiskunta elää sodan merkeissä, mutta Italiassa ihmiset tuntuvat arvelevan, ettei sota heiltä vaadi mitään erikoisen suuria ponnistuksia taikka uhrauksia - vaikka on myönnettävä, että huonontunut elintarvetilanne tuottaa köyhemmille luokille todellisia kärsimyksiä. Ruhtinas sanoi myöskin vaikutelmansa olevan, ettei Italia tulekaan ryhtymään nykyisiä suurempiin ponnistuksiin. Kysyin häneltä montako miestä Italialla tällä hetkellä on Pohjois-Afrikassa, johon hän vastasi niiden lukumäärän olevan korkeintaan 6 divisionaa. Tämä väite ei kuitenkaan pitäne paikkaansa, Pohjois-Afrikassa kun lienee ainakin 10 italialaista divisionaa (à 10.000 miestä). Venäjällä ruhtinas sanoi olevan 6 italialaista divisionaa, jonka laskelman muilta tahoilta saamieni tietojen mukaan luulen oikeaksi, vaikkakin olen kuullut väitettävän, että nämä joukot hiljattain ovat ainakin jossain määrin lisääntyneet.

---

3. Keskustellessani t.k. 6 p:nä erään ulkomaalaisen lehtimiehen kanssa tämä huomautti minulle, että Italiassa

tällä hetkellä epäilemättä on havaittavissa suurtakin tyytymättömyyttä sotaan. Hänen käsityksensä mukaan tämä ei kuitenkaan käytännössä merkitse mitään, mielialat kun täällä nopeasti vaihtelevat, jota paitsi täällä ei ole löydettävissä minkäänlaista organisoitua opposiota - olkoonpa, että ylioppilaat silloin tällöin järjestävät hiukan lapsellisia, aivan tehottomia mielenosoituksia. Niiden keskustelujen perusteella, joita minulla on ollut muiden henkilöiden kanssa, luulenkin kertojani olleen aivan oikeassa. On myöskin - mikäli minulle on väitetty - todettava, että joka kerta kun Akselivallat ovat saavuttaneet huomattavan menestyksen, tyytymättömyys sotaan säännöllisesti tuntuu vähemmän silmäänpistävältä.

---

4. Melkein kaikki ne italialaiset, joiden kanssa olen sodasta keskustellut, ovat minulle korostaneet tilanteen Balkanilla,s.o. entisessä Jugoslaviassa, olevan Italian sotavoimille ja sikäläiselle italialaiselle väestöllekin hyvinkin vakavan. Väitetään italialaisten joukkojen olleen pakoitetut siellä ryhtymään laajakantoisiin sotilaallisiin operatioihin - vaikkakaan niistä ei yleensä julkisuuteen ilmoiteta mitään. Paavin entinen Nuntius Belgradissa on minulle kertonut, että n.s. kommunistit ja terroristit, joita vastaan italialaiset yhä vielä käyvät sotaa, ovat vakinaisia serbialaisia Jugoslavian romahduksen aikana vuoristoon paenneita sotilaita, jotka jugoslavialainen kenraali Mihailovitsch on organisoinut ja joista ainakin 100.000 miestä lienee aseissa. Näihin joukkoihin on myöhemmin liittynyt kaikenlaisia muitakin aineksia, m.m. kreikkalaisiakin pakolaisia. Hän ja muut kertojani ovat väittäneet englantilaisten varustavan näille sisseille aseita ja ammuksia, jotka vedenalaisissa kuljetetaan sopiviin satamiin.

Jonkin aikaa sitten kävin erään Roomassa asuvan rouvan luona, jonka poika palvelee italialaisissa joukoissa Jugoslaviassa. Hän kertoi kamppailun siellä olevan hyvin ankaran väittäen, etteivät italialaisten virkamiesten eikä upseerien henki missään ole turvassa, sissit kun tunkeutuvat kaupunkeihinkin, joissa italialaisiin kohdistuvat päällehykkäykset ja salamurhayritykset kuuluvat päiväjärjestykseen j.n.e. Minun on tietenkin mahdotonta sanoa missä määrin nämä väitteet pitävät paikkansa; k.o. rouvan objektivisuutta ei tue se seikka, että hän ilmeisesti ei ole Italian nykyisten vallanpitäjien kannattajia.

Roomassa asuva ulkomaalainen lehtimies onkin kertonut minulle kuulleensa Mussolinin äskeisen käynnin Gorizziassa aiheutuneen siitä huolestuttavasta tilanteesta, johon Dalmatiassakin asuvien italialaisten sanotaan joutuneen. Niinpä väitetään, hän kertoi, että serbialaiset sissijoukot jo ovat ruvenneet ahdistelemaan Triestinkin kaupungin ulkopuolella asuvaa italialaista väestöä.

Viralliset tiedot heinäkuun kuluessa kaatuneista italialaisista upseereista ja sotilaista tuntuvat myöskin vahvistavan yleistä käsitystä, että italialaiset Balkanilla kamppailevat suurten vaikeuksien kanssa. Mainitussa kuukaudessa jakaantui näet kaatuneiden lukumäärä seuraavasti: Egyptin rintamalla - 857, Venäjällä - 157, Balkanilla - 398.

L. A. Laitakari

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Gripenberg.

11/8-42.

5000—5—41 3607

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

14 396 Pol 42

Rooma ssa 11 p:nä elo kuuta 19 42. 25/8-42

Asia: Keskustelu Saksan Vatikaani-suurlähettilään kanssa.

Kävin tänään Saksan Vatikaani-suurlähettilään puheilla. Hra von Bergen, joka nimitettiin nykyiseen toimeensa jo v.1920, nauttinee henkilökohtaisesti sekä Paavin että yleensä Vatikaanipiirien suurta sympatiaa, mutta on jo pitemmän aikaa ollut sairaalloinen, jonka johdosta - kuten hän itse sanoi minulle - hän viettänee verrattain eristäytynyttä elämää käyden verrattain harvoin kardinaali-valtiosihteeri Maglione"a tapaamassa. Hän lienee kuitenkin jo pitkän ambassadööri-toimintansa johdosta hyvin perehtynyt Vatikaanin politiikkaan ja yleisiin pyrkimyksiin, jota paitsi hän hyvin tuntee nykyisen Paavin Pius XII.

Saksan ja Pyhän Istuimen välisistä suhteista hän oli sangen vaitelias, vaikkakin hän sanoi, että yleensä on vaikeata käydä mitään positiivisia keskusteluja kardinaali Maglione"n kanssa, tämä kun tavallisesti välttää esittämästä mitään lopullisia mielipiteitä vireillä olevista asioista. Yleisenä huomautuksena hän korosti yhteistyönsä Paavin kanssa sujuneen hyvin, mutta tämän edeltäjän kanssa oli välistä hyvin vaikeata asiallisesti ja rauhallisesti käsitellä Saksan ja Paavinistuimen välisiä kysymyksiä, Pius XI kun oli hyvinkin

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kiivasluontoinen eikä kärsinyt mitään vastaväitteitä. Suurlähettiläs ei salannut sitä, etteivät Saksan ja Pyhän Istuimen suhteet tällä hetkellä ole aivan tyydyttäviä, mutta väitti sopineensa kardinaali Maglione'n kanssa, ettei toistaiseksi, sodan kestäessä, yritettäisi lopullisesti ratkaista sellaisia kysymyksiä, joissa Saksan hallituksen ja Paavinistuimen katsantotavat eivät käy yhteen.

Keskustelumme siirtyessä sotaan ja Neuvostovenäjän oloihin sanoin Ambassadörille otaksuvani, ettei Vatikaanin piireillä ole mitään turhia toiveita Staliniin ja hänen pyrkimyksiensä todelliseen luonteeseen nähden. Hra von Bergen vastasi, ettei ollenkaan ollut varma minun olevan oikeassa. Totta on, ettei Stalin koskaan ole - kuten lehdet muutamia kuukausia sitten väittivät - Paavinistuimelle ehdottanut diplomaattisten suhteiden solmimista, mutta hän lienee - todennäköisesti Yhdysvaltojen Vatikaanissa toimivan asiainhoitajan Mr.Tittmannin välityksellä - Paavinistuimelle vakuuttanut noudattavansa nyttemmin Venäjällä täydellisen vapaana olevaan uskonnonharjoitukseen nähden mitä vapaamielisintä politiikkaa ja ehkä myöskin, että hän olisi valmis menemään vieläkin pitemmälle Pyhän Istuimen toivomuksien toteuttamiseksi.

Nämä vakuutukset sekä se seikka, että muutamat puolalaiset papit nyttemmin saavat vapaasti toimia Neuvostovenäjällä, on epäilemättä Vatikaanissa herättänyt eräänlaisia toiveita siitä, että Venäjän kirkko vielä pääsisi siihen asemaan, johon se on oikeutettu. Joka tapauksessa, suurlähettiläs lisäsi, on todettava, ettei Pyhä Istuin enään Neuvostovenäjään nähden osoita samaa arvostelevaa suhtautumista kuin aikaisemmin, vaan ainakin julkisissa lausunnoissaan noudattaa paljon

suurempaa pidättyväisyyttä. Tämän yhteydessä hra von Bergen väitti Mr. Tittmann'in olevan hyvin aktiivisen ja Vatikaanipiireissä tarmokkaasti harjoittavan voimakasta antisaksalaista propagandaa. Englannin ministeri Mr. Osborne taasen, "täydellinen gentleman", on ainakin Saksaan nähden ollut passiivisempi, vaikkakin hän tietysti energisesti valvoo hallituksensa etuja. Suurlähettiläs lausui myöskin käsityksenään, ettei presidentti Roosevelt nauti Paavinistuimen täydellistä luottamusta, hän kun oli sille vakuuttanut, ettei millään ehdoilla houkuttautuisi osallistumiseen sotaan.

On varmaa, suurlähettiläs jatkoi, että Paavi on toivonut ja kenties vieläkin toivoo, että hän jollain tavoin saattaisi ratkaisevasti myötävaikuttaa rauhan aikaansaamiseen. Tällä hetkellä hän kuitenkin noudattaa täydellistä passiivisuutta, vaikkakaan hän tuskin lienee luopunut toiveistaan, että tämmöisille pyrkimyksille otollinen hetki vielä tulee. Mitä käytännöllisiä toimenpiteitä hän suunnittelee, sitä ei ole helppo sanoa. Kenties toivoo hän voivansa myöhemmin Vatikaaniin kutsua kokoon sotaakäyvien valtojen edustajia, joiden kanssa hän neuvottelisi rauhanehdoista. Aikaisemmin, ehkä vielä viime vuodenvaihteessa, hän lienee pitänyt mahdollisena, että sota päättyisi kenties jo tänä vuonna (niin suurlähettiläs joka tapauksessa sanoi), mutta nyttemmin hän ei kai enää ole yhtä optimistinen. Paavi lienee myöskin ollut - suurlähettiläs väitti edelleen - sitä mieltä, että jos englantilaiset menettävät Intian, niin he osoittautuisivat taipuvaisimmiksi rauhanneuvotteluihin. Vaikkakaan suurlähettiläs ei sanonut sitä, niin hän tuntui kuitenkin arvelevan, että menettäessään Intian englantilaiset tulevat suostumaan neuvotteluihin. Minä olin

kai jo itse huomannut,hra von Bergen sanoi edelleen, Roomassa olevan havaittavissa jonkinlaista odotusta, että sota pian päättyy, joka mahdollisesti viime kädessä johtuu Pyhän Istuimen viime vuoden lopussa omaksumasta verrattain optimistisesta kannasta. Omasta puolestaan suurlähettiläs ei ollut yhtä optimistinen, vaikkakin Hitler on valmis - tämän hra von Bergen toisti pari kertaa - milloin tahansa solmimaan rauhan Englannin kanssa. "Hän on hyvin englantilaisystävällinen", suurlähettiläs lisäsi. "Me tulemme tietenkin voittamaan sodan", hra von Bergen sanoi vielä, "mutta siinäkin tapauksessa, että Englanti olisi valmis rauhaan, on epätodennäköistä, että Amerikka, joka ei vielä tiedä mitä sota merkitsee, olisi valmis suostumaan siihen, vaikkakin se jo on saavuttanut paljon, kuten esim. Kanadan". Tähän keskustelumme päättyi. -

Tänään kävin myöskin Ranskan Vatikaani-suurlähettilään M. Léon Bérard'in puheilla. Hän oli erinomaisen ystävällinen ja sanoi suuresti ihailevansa "sankarillista Suomea", joka on "siinä onnellisessa asemassa, että sillä on ystäviä kaikissa maissa", mutta vältti tarkoin esittämästä mitään positiivisia lausuntoja suuntaan tai toiseen. Sodasta hän sanoi ainoastaan, että venäläisten tilanne tuntuu olevan erinomaisen vaikea, mutta "Venäjä on suuri ja kenties Timoshenkon onnistuu vielä pelastaa joukkonsa."

H. A. Heinrichs. -

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Gripenberg.

15/8-42.

5000—5—41 3607

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 52/12.

Rooma SSA 21 P:NÄ elo KUUTA 19 42.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 6 - 9.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 6. Keskustelu Unkarin Vatikaanilähettilään kanssa;

N:o 7. Paavinistuimen suhtautuminen Euroopan Neuordnung'iin;

N:o 8. Japanin suurlähettilään käsitys sotatilanteesta; sekä

N:o 9. Keskustelu Yhdysvaltojen Vatikaani-asiainhoitajan kanssa.

Ministeri: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

ULKOASIAINMINIST.
15 397 Sal 42
26/8-42 No — L —
LYHMÄ OSASTO ASIA
5 C 41

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Rooma ssa 15 p:nä elo kuuta 19 42.

15 397 Sal 42

26/8-42 № - Liite -

PYYNNÖ OSASTO ASIA

5 C 41

Asia: Keskustelu Unkarin Vatikaani-lähettilään kanssa.

Käydessäni t.k. 13 p:nä Unkarin Vatikaani-lähettilään parooni Apor'in puheilla (ministeri, jonka täydellinen nimi on Gabriel Apor d'Altoria, astui nykyiseen virkaansa tammikuun 1 p:nä 1939 ja lienee aikaisemmin useiden vuosien aikana toimimut Budapestin ulkoasiainministeriön pääsihteerinä) kysyin häneltä mitä hän arveli Paavinistuimen väitetystä toiminnasta rauhan aikaansaamisen hyväksi. Vastaukseksi ministeri lausui aivan samanlaisen käsityksen kuin se, jonka suurlähettiläs hra von Bergen hiljattain oli minulle esittänyt (kts.raporttiani N:o 5). Rauhan aikaansaamisen mahdollisuus on kyllä asia, hän huomautti, joka on Paavin keskeytymättömän huomion kphteena, mutta tällä hetkellä Pyhä Istuin noudattanee tässä suhteessa täydellistä passiivisuutta, se kun katsonee, ettei vielä ole minkäänlaisia sodan päättämistä tarkoittavien pyrkimyksien toteuttamisen edellytyksiä. Parooni Apor'in käsitys Paavin mahdollisuuksista esiintyä rauhanvälittäjänä oli itse asiassa sangen pessimistinen. Hän korosti Pyhän Istuimen saattavan käytännössä toimia rauhan hyväksi yksinomaan sillä edellytyksellä, että sotaakäyvät suurvallat suoraan pyytäisivät sen apua niiden välisten rauhan solmimista tarkoittavien

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

keskustelujen järjestämiseksi, mutta toistaiseksi ei ole havaittavissa minkäänlaisia merkkejä siitä, että suurvallat olisivat tähän taipuvaisia. Lähettiläs ei liioin pitänyt todennäköisenä, että ne tulevaisuudessakaan tässä suhteessa tulisivat kääntymään Paavin puoleen, Hitler kun ajaa jyrkkää antikatolista politiikkaa, jonka johdosta ei ole otaksuttavissa, että hän antamalla Paavinistuimen toimia rauhanvälittäjänä olisi valmis lujittamaan katolisen kirkon asemaa. Mussolini taaskin ymmärtänee, että Paavin puuttuminen käytännölliseen kansainväliseen politiikkaan rauhan aikaansaamisen hyväksi olisi omiaan saattamaan hänet ja hänen kuninkaansa, "Rooman toisen hallitsijan", varjoon. Näin ollen Pyhä Istuin tuskin voi tehdä mitään muuta kuin myötävaikuttaa mahdollisille rauhanpyrkimyksille edullisen ilmakehän luomiseen. Ei kuitenkaan ole kiellettävissä, että tässäkin suhteessa Paavinistuimen vaikutusvalta tuntuu sangen rajoitetulta. Joka tapauksessa, lähettiläs huomautti edelleen, se täydellisesti epäonnistui pyrkiessään estämään Italian osallistumista sotaan.

Keskustelumme siirtyessä Neuvostovenäjän suhtautumiseen Pyhään Istuimeen parooni Apor vahvisti mitä hra von Bergen jo oli sanonut minulle, t.s. ettei Moskovan hallitus koskaan ole Vatikaanille ehdottanut diplomaattisten suhteiden solmimista. Yhdysvaltojen hallitus lienee kyllä viime kesänä tarmokkaasti yrittänyt aikaansaada Neuvostovenäjän ja Pyhän Istuimen välistä lähentelemistä ja tässä tarkoituksessa m.m. kehoittanut Stalinia julkisesti omaksumaan kirkolle vapaamielisemmän kannan. Tähän Stalin ei kuitenkaan suostunut. Ministeri ei tuntunut olevan samaa mieltä kuin suurlähettiläs von Bergen, joka oli minulle sanonut Vatikaanilla tällä hetkellä olevan jonkinlaisia takeita kreikkalais-katolisen kirkon aseman parantamisesta Neuvostovenäjällä.

Tiedustellessani parooni Apor'in käsitystä Vatikaanin valtiosihteeristön arvosta poliittisena informatiolähteenä hän vastasi olevan miltei mahdotonta siltä saada minkäänlaisia poliittisia sodan tai kansainvälisen tilanteen kehitystä valaisevia tietoja, m.m. siitä syystä, että kardinaali-valtiosihteeri Maglione ja hänen apulaisensa Monseigneur Tardini ja Monseigneur Montini yleensä noudattavat mitä suurinta vaiteliaisuutta. Saman käsityksen on minulle lausunut Irlannin Vatikaanissa toimiva asiainhoitaja ministeri Kiernan, joka huomautti, että Paavinistuimen luona akkreditoitujen diplomaattisten edustajien on yritettävä muuta tietä hankkia haluamiansa tietoja.

Ministeri Apor korosti vielä Pyhän Istuimen periaatteessa kielteistä suhtautumista Saksan Euroopan "Neuordnung"in aikaansaamista tarkoittaviin suunnitelmiin - sikäli kuin niitä tunnetaan. Tämä kanta tuli selvästi näkyviin Paavin viime jouluaattona pitämässä puheessa, jonka pääkohdista tulen eri raportissa tekemään selkoa.

Vaikkakin siis ministeri Apor'in mielestä Paavinistuimen poliittista vaikutusvaltaa tällä hetkellä on pidettävä käytännössä sangen rajoitettuna on kuitenkin huomautettava, että se lakkaamatta pyrkii - mikäli mahdollista - tämän vaikutusvallan laajentamiseen m.m. solmimalla diplomaattisia suhteita sellaisiin valtoihin, jotka eivät aikaisemmin ole olleet edustettuina Vatikaanissa. Näitä pyrkimyksiä kohtaa kuitenkin välistä vaikeuksiakin. Niinpä tuntuu siltä, lähettiläs sanoi, että Japani vastustaa Tshunking-hallituksen edustajan akkreditoimista Vatikaanin luokse, eikä Italian hallitus toistaiseksi liene myöntänyt hänelle viisumia.

M i n i s t e r i : G. A. Gripenberg

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Gripenberg

16/8-42.

5000—5—41 3607

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ № 15/397 Sal 42 | № - | Liit. -
KYHMÄ 5 | OSASTO C 41 | ASIA

RAPORTTI n:o 7.

Roomassa 16 p:nä elokuuta 1942. 26/8-42

Asia: **Paavinistuimen suhtautuminen Euroopan Neuordnung'iin.**

Aikaisemmissa raporteissani olen kunnioittavasti kiinnittänyt Ulkoasiainministeriön huomiota niihin Paavin, kardinaali-valtiosihteeri Maglione'n, tämän apulaisen Monseigneur Tardinin ja muiden täällä tapaamieni henkilöiden minulle esittämiin lausuntoihin, jotka tuntuvat valaisevan Vatikaanin periaatteessa negatiivista suhtautumista Saksan ja Italiankin poliittisiin Euroopan uudelleen järjestämistä tarkoittaviin pyrkimyksiin. Olen tiedoittanut eräistä muistakin tietooni tulleista lausunnoista, jotka vahvistavat käsitykseni, että - kuten suurlähettiläs von Bergenkin itse antoi minun ymmärtää - Saksan hallituksen ja Paavinistuimen väliset nykyiset suhteet eivät ole täysin tyydyttäviä. Siinä puheessa, jonka Paavi piti minun jättäessäni hänelle valtakirjani, hän sanoi m.m., että "au cours des dernières années, Nous avons, en maintes occasions, manifesté sans équivoque Notre conviction intime - - - que tout ordre nouveau dans la condition et les relations des peuples et des Etats doit - - - reconnaître à toutes les Nations, grandes ou petites, le droit inviolable de déterminer leur propre sort, à l'exclusion de toute ingérence étrangère". Tässä puheessa Paavi

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

vielä kerran ilmaisi käsityksensä ja vakaumuksensa, ettei väkivalta sinänsä saa eikä edes ajan pitkään voi vastoin kansojen omaa tahtoa rakentaa sitä uutta maailmaa, johon ihmiset pyrkivät. Huomauttaessaan, että hän useissa tilaisuuksissa on esiintuonut tämän vakaumuksensa, Paavi varmasti myöskin tarkoitti sitä kaikille maailman kansoille osoitettua puhetta, jonka hän jouluaattona v.1941 piti Vatikaanin radiossa, ja jossa hän hahmotteli poliittisen filosofiansa. Tarkemman käsityksen saamiseksi Pyhän Istuimen ajatustavoista lienee siis syytä lyhyesti tehdä selkoa tämän puheen pääkohdista (jolloin käytän sen Vatikaanin toimesta julkaistua saksankielistä käännöstä). Jätän kuitenkin huomioon ottamatta puheen suhteellisen pitkää johdantoa, joka ei välittömästi koske maailman nykyistä, sodan aiheuttamaa tilannetta.

Puhuessaan maailman uudelleen järjestämisestä sodan päätyttyä Paavi sanoi: -

"Nicht zum erstenmal haben Menschen, die sich den
"Lorbeer kriegerischer Erfolge um die Stirne zu winden
"anschickten, davon geträumt, der Welt eine neue Ord-
"nung zu geben, ihr neue Wege zu weisen, die ihrer An-
"sicht nach in Wohlfahrt und Glück und Fortschritt en-
"den sollten. Aber jedesmal, wenn sie der Versuchung
"nachgaben, ihre eigenen Konstruktionen im Gegensatz
"zur Vernunft, zur Mässigung, zur Gerechtigkeit und
"edlen Menschlichkeit aufzuzwingen, war ein Trümmelfeld
enttäuschter Hoffnungen, gescheiterter Pläne das tra-
"gische Ende."

Esitettyään tämän yleisen huomautuksen Paavi formuloi ne viisi periaatetta, jotka on toteutettava oikeudenmukaisen

ja pysyvän rauhan aikaansaamiseksi. Seuraavat ovat - kuten Vatikaanissa sanotaan - "Paavin viisi kohtaa":

1. Kaikki kansat, suuret ja pienet, voimakkaat ja heikot, ovat oikeutetut poliittiseen ja taloudelliseen vapauteen, loukkaamattomuuteen ja turvallisuuteen ("Im Rahmen einer sittlich begründeten neuen Ordnung ist kein Platz für die Antastung der Freiheit, Unverletzlichkeit und Sicherheit anderer Nationen, gleichviel welcher Ausdehnung oder Wehrhaftigkeit sie sein mögen. - - - so muss doch, wie für alle - - - so auch für die kleineren Staaten unbestritten bleiben das Recht auf die Achtung von ihrer politischen Freiheit, auf die wirksame Wahrung jener Neutralität, die ihnen nach Natur und Völkerrecht bei politischen Verwicklungen zusteht, auf den Schutz ihrer wirtschaftlichen Entwicklung").

2. Kansalliset vähemmistöt ovat oikeutetut sivistykselliseen ja kielelliseen omalaatuisuuteensa, taloudellisten toimintamahdollisuuksiensa toteuttamiseen ja kehittämiseen sekä varmuuteen siitä, ettei niiden luonnollista luomiskykyä ("natürliche Fruchtbarkeit") rajoiteta tai tukahduteta.

3. Kaikki kansat, myöskin luonnon vähemmän suosimat kansat ovat oikeutetut osallistumaan maailman taloudellisten apulähteiden ("wirtschaftliche Hilfsquelle") ja raakatavarain käyttämiseen.

4. Jottei rauhan tultua solmituksi kolmas maailmansota vielä syttyisi on välttämätöntä ryhtyä asteettain ja sopivalla tavalla tapahtuvaan aseistariisumiseen sekä samanaikaisesti ja "im selben Mass - - , in dem die Abrüstung betrieben wird" on luotava keinoja elintärkeän "Pacta sunt servanda" - periaatteen toteuttamiseksi (" - - müssen ge-

eignete, für alle ehrenvolle und wirksame Mittel bereitgestellt werden um dem Grundsatz "Pacta sunt servanda" /"Verträge müssen gehalten werden"/ die ihm in den Rechtsbeziehungen der Staaten zukommende lebenswichtige Funktion wiederzugeben").

5. Ei saa sallia sitä, että uskontoa ja kirkkoa vainotaan, että yritetään estää nuorisoa joutumasta "kristillisen perheen" ja kirkon vaikutusvallan alaiseksi taikka että rajoitetaan kirkon toimintaa yksityisten ihmisten ja yhteiskunnan hyväksi.

Tässä kohdassa Paavi vielä lisää seuraavaa: "Gott ist uns Zeuge, wie sehr wir alle Völker ohne jegliche Ausnahme mit der gleichen Liebe umfassen. Um auch den Schatten einseitiger Parteinahme zu meiden, haben wir uns bisher äusserste Zurückhaltung auferlegt. Allein die kirchenfeindlichen Massnahme und die Ziele, die sie verfolgen, sind derart, dass wir uns verplichtet fühlen, im Nahmen der Wahrheit ein offenes Wort zu sprechen, schon um einer möglichen Verwirrung unter den eigenen Gläubigen zu begegnen."

Paavinistuimen hylkäävä suhtautuminen diktatuurivaltojen valtioihanteeseen ilmenee kenties selvimmin seuraavasta huomautuksesta: "In einigen Ländern hat eine gottlose oder christusfeindliche Staatsauffassung mit ihren weitverzweigten Fangarmen zu einer derartigen Aufsagung der Einzelmenschen geführt, dass von einer Selbständigkeit im privaten wie öffentlichen Leben kaum mehr die Rede sein kann."

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan tähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Gripenberg.

20/8-42

5000—5—41 3607

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Rooma ssa 20 p:nä elo kuuta 19 42.

15 397 Sal 42

Asia: Japanin suurlähettilään käsitys sotatilanteesta. 26/8-42 - -

5. C 41

Kävin tänään Japanin Vatikaanissa toimivan diplomaattisen edustajan hra Ken Haradan luona, joka muodollisesti on suurlähettilään arvonimellä varustettu ylimääräinen valtuutettu ("délégué spécial"). Hän on aikaisemmin 19 vuoden aikana palvellut Kansainliiton sihteeristössä, v.1940 hänet nimitettiin Pariisin suurlähetystöön ja elokuussa samana vuonna hän siirtyi Japanin ministerinä Vichyyn, josta hän viime huhtikuussa tuli Roomaan.

Erinomaisen miellyttävä, kohtelias ja vilkas hra Harada, joka puhuu sujuvasti ja virheettömästi sekä englantia että ranskaa, esitti mielipiteensä hämmästyttävän avomielisesti.

Keskustelumme siirtyessä sotaan suurlähettiläs lausui, että Venäjän sotilaallinen tilanne todennäköisesti parin kuukauden kuluttua tulee saavuttamaan lopullisen kehitysasteensa. Kenties sota faktillisesti päättyy jo ensi lokakuussa, vaikka tuntuu vähemmän luultavalta, että muodollinen Saksan ja Neuvostovenäjän/rauha välinen/ myöskin solmittaisiin. Puolestaan suurlähettiläs oli taipuvainen

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

otaksumaan, että ajettuaan neuvostovenäläiset joukot Volgan toiselle puolelle, kenties vieläkin pitemmälle, saksalaiset tulevat tyytymään jonkin uuden rintamalinjan miehittämiseen suhteellisen pienillä voimilla. Täten vapautuneita joukkoja he saattavat sitten käyttää muita, lännessä niitä odottavia tehtäviä varten, s.o. Englantia vastaan. "Me emme halua pitkää sotaa Euroopassa", suurlähettiläs huomautti, " m.m. siitä syystä, että meille Yhdysvallat ovat enemy number one. Meidän käsityksemme on, etteivät amerikkalaiset vielä ole tosissaan aloittaneet sotaa meitä vastaan, vaan keskittävät toistaiseksi voimansa Euroopan sotanäyttämölle toivoen voivansa kukistaa Saksan ennen kuin lopullisesti, ensi vuonna taikka myöhemminkin, kääntyvät meitä vastaan." Suurlähettiläs lisäsi, että tämä amerikkalaisten suhteellinen passiivisuus Tyynellä merellä - hän tuntui siis olevan sitä mieltä, että Salomon'in saarten taistelujen merkitys on verrattain rajoitettu - itse asiassa on japanilaisille tervetullut, nämä kun siis voivat eri tavoin huolellisesti ja tarmokkaasti valmistautua kamppailuun Yhdysvaltoja vastaan. Hän korosti parikin kertaa, että tässä tilanteessa Japani liittolaistensa hyväksi tuskin voinee tehdä muuta kuin mitä se jo on tehnyt, s.o. vaikeuttaa ja estää Englannin mahdollisuuksia Australiasta, Uudesta Seelannista, Intiasta ja muista maista saada sen kipeästi tarvitsemia raaka-aineita. Oli ilmeistä suurlähettiläään tahtovan syystä tai toisesta antaa minun ymmärtää, ettei hänen käsityksensä mukaan mikään puuttuminen

Venäjän sotaan ole odotettavissa Japanin taholta.

Hra Harada korosti lopuksi, että vaikkakin Neuvostovenäjän joukkojen sitkeä vastustus vielä saattaa jatkua, niin on niiden hyökkäysvoima jo murrettu.

M i n i s t e r i : G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Gripenberg.

26/8-42.

5000—5—41 3607

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Rooma ssa 20 p:nä elo kuuta 19 42. 15 397 Sal 42

26/8-42

Asia: Keskustelu Yhdysvaltojen Vatikaani-asiainhoitajan kanssa.

Presidentti Rooseveltin Paavin luokse nimittämän "henkilökohtaisen edustajan" Mr. Myron C.Taylor'in poistuttua Roomasta viime vuonna on Mr.Harald H.Tittmann toiminut Yhdysvaltojen asiainhoitajana Vatikaanissa. Hän lienee ensimmäisessä maailmansodassa haavoittunut lentoupseeri, joka myöhemmin liittyi Pohjois-Amerikan diplomaattiseen palvelukseen ja vuonna 1939 nimitettiin pääkonsuliksi Genèveen, jonne hän saapui vasta kolme päivää ennen sodan syttymistä. Vuonna 1940 hänet siirrettiin Vatikaanin lähetystöön. T.k. 19 p:nä kävin hänen puheillaan siinä verrattain tilavassa asunnossa Vatikaanin kaupungissa, jonka Paavinistuimen viranomaiset ovat asettaneet hänen käytettäväkseen.

Mr. Tittmann otti minut erinomaisen ystävällisesti vastaan huomauttaen tuntevansa useita suomalaisia. Hän sanoi, että hänellä vain kerran on ollut syytä koettaa perehtyä Suomen asioihin: joulukuussa 1939 "kun Neuvostovenäjä potkaistiin ulos ("was kicked out") Kansainliitosta". Tämä hänen lausuntonsa antoi aihetta pitkähköön talvisotaamme ja Neuvostovenäjän meihin nähden ajamaa politiikkaa koskevaan keskusteluun, jonka kuluessa tein selkoa m.m. sotaa seuran-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

neen rauhanajan tärkeimmistä tapahtumista, joihin Mr.Tittmann kuitenkin tuntui verrattain perehtyneeltä. Hän ei ollenkaan salannut sitä, että mitenkään hyväksynyt Neuvostohallituksen Suomea vastaan noudattamaa hyökkäävää esiintymistä eikä siis koettanut millään tavoin puolustella Moskovan hallituksen politiikkaa.

Tämän jälkeen Mr. Tittmann kysyi minulta, mitä arvelin nykyisistä suomalais-amerikkalaisista suhteista ja niiden todennäköisestä kehityksestä. Vastasin Helsingistä lähtiessäni vielä olleeni siinä käsityksessä, että ne olivat suhteellisen tyydyttäviä, mutta myöhemmin Amerikan hallitus oli minulle tuntemattomista syistä katkaissut meidän välisemme konsulisuhteet. Tämän johdosta en uskaltanut ennustaa mitään suomalais-amerikkalaisten suhteiden todennäköisestä kehityksestä. Mr.Tittmann huomautti tähän Yhdysvaltojen pelkäävän, että suomalaiset sotajoukot vielä tulevat katkaisemaan Muurman'in radan ja siis Länsivaltojen käytännössä tärkeimmän yhteyden Neuvostovenäjään. Tätä taustaa vastaan konsulisuhteiden katkaisemista lienee katsottava, hän lisäsi, mutta lausui muuten suuren tyydytyksensä siihen, että Amerikan lähetystö vielä on Helsingissä.

Mr. Tittmann sanoi nyt rohkenevansa minulle esittää kysymyksen, johon mahdollisesti en haluaisi vastata taikka johon vastaamiseen ehkä jo olin "kyllästynyt". Se seikka, että Suomi, jonka väestön valtava enemmistö kuuluu luterilaiseen uskonnontunnustukseen, on päättänyt perustaa lähetystön Paavinistuimen luokse, on luonnollisesti herättänyt suurtakin ja laajalle levinnyttä huomiota. Tuntui epätoden-

näköiseltä, että Suomen hallitus olisi perustanut lähetystön ja Eduskunta myöntänyt määrärahoja sellaisen edustuksen ylläpitämiseen ainoastaan meidän maamme harvalukuisten roomalaiskatolisten vuoksi. Sen takia hän oli otaksunut Suomen hallituksella olleen jotain toista mielessään, ja vaikka hän myönsi kysymyksensä olevan "indiskreettisen", niin hän rohkeni kuitenkin tiedustella hallituksemme syitä tähän toimenpiteeseen.

Vastasin Suomen ulkopolitiikassa olevan perinnäistä koettaa ylläpitää kosketusta Paavinistuimen kanssa, Suomen hallitus kun pitää katolista kirkkoa yhtenä maailman suurimpia moraalisia voimia. Niinpä hallituksemme oli jo v.1918 Vatikaaniin lähettämänsä delegation välityksellä pyytänyt Pyhää Istuinta tunnustamaan maamme itsenäisyyden. Myöhemminkin Suomi oli eri tilaisuuksissa lähettänyt tilapäisedustajia, joko virallisia tai epävirallisia, Paavin luokse. Talvisotamme aikana nykyinen Paavi oli antanut maallemme sekä moraalista että aineellistakin tukea, josta kaikki suomalaiset ovat hyvin kiitollisia. Jo siihen aikaan ajatus oli herännyt, että Suomen pitäisi pyrkiä diplomaattisten suhteiden solmimiseen Pyhän Istuimen kanssa, vaikkakin tämä ajatus vasta nyt on toteutunut. Pienellä uhanalaisessa asemassa olevalla maalla, lisäsin lopuksi, ei koskaan voi olla liian paljon ystäviä, ja tämäkin näkökohta on myötävaikuttanut Suomen hallituksen päätökseen.

Tähän Mr. Tittmann sanoi minun kai sallivan hänen sanoa Suomen hallituksen päätöksen olleen hyvin viisaan toimenpiteen ("a very wise move").

Nykyisestä sodastamme ei ollut juuri ollenkaan puhetta. Mr. Tittmann kysyi ainoastaan, olemmeko Saksan kanssa solmineet muodollisenkin liittosopimuksen taikka muitakin keskinäistä apua tarkoittavia sopimuksia, johon annoin kielteisen vastauksen korostaen, ettei Suomi ole - kuten ulkomailla usein kuvitellaan - miehitetty maa, joka huomautukseni tuntui suuresti kiinnostavan häntä. Hänen kysymykseensä huomautin myöskin, ettei suomalaisia joukkoja ollut osallistunut Leningradiin kohdistuviin sotatoimiin, joka ilmeisesti oli hänelle uutta.

M i n i s t e r i : G.A. Gripenberg.—

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Gripenberg.

23/8-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 59/15.

Roomassa 27 P:NÄ elo KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N 5.

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 16/397 Pol. 10 42
3/9-42 | No - | Liit. -
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5. | E 41.

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE

ASIA: Raportit n:ot 10 - 12.

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 10. Churchill'in ja Stalin'in väliset neuvottelut;

N:o 11. Keskustelu kardinaali Tisserant'in kanssa;

N:o 12. Vatikaanin suhtautuminen sotaakäyviin valtoihin ja Espanjaan; ja

N:o 13. Venäjän ja Japanin suhteet.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 16/397 Pal. 1942
3/9-42 No - Liit. -
RYHMÄ 5. OSASTO 641. ASIA

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Rooma ssa 23 p:nä elo kuuta 19 42.

Asia: Churchill'in ja Stalin'in väliset neuvottelut.

Raportissani No.8 t.k.20 p:ltä olen tehnyt selkoa samana päivänä tapahtuneesta keskustelustani Japanin Vatikaanisuurlähettilään hra Ken Haradan kanssa, joka selvästi antoi minun ymmärtää käsityksensä olevan, ettei hänen hallituksensa tule puuttumaan Saksan ja Venäjänväliseen sotaan. Suurlähettiläs ei tietenkään sanonut sitä suoraan, vaan korosti Yhdysvaltojen olevan Japanille - kuten hän englanniksi sanoi - "enemy number one" sekä, ettei Japani voi tehdä enempää liittolaistensa hyväksi kuin mitä se jo on tehnyt, t.s. katkaista Englannin yhteydet sodankäynnille tärkeitä raakatavaroita tuottaviin maihin (hän mainitsi Hollannin Intian ja Birman) sekä yleensä estää ja vaikeuttaa näiden tavarain kuljettamista Englantiin muista maista, jolloin hän tarkoitti ennen kaikkea Australiaa, Uutta Seelantia ja Intiaakin.

En tietenkään tiedä kuinka hyvin suurlähettiläs on perehtynyt oman hallituksensa aikomuksiin ja suunnitelmiin enkä liioin uskalla lausua mitään käsitystä hänen hiukan hämmästyttävän avomielisyytensä varsinaisesta tarkoituksesta. Tyydyn vain toteamaan mitä vilkas ja puhelias japanilainen diplomaatti jostain syystä - taikka kenties ilman erikoista

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

syytä - sanoi minulle.

Vasta tämän keskustelun jälkeen minulla on ollut tilaisuus Roomaan saapuneitten ulkomaalaisten lehtien avulla tutustua niihin niukkoihin tietoihin ja tiedoituksiin, jotka on saatettu julkisuuteen Churchill'in ja Harriman'in Stalin'in kanssa Moskovassa käymistä neuvotteluista (Italian lehdistön julkaisemien tietojen perusteella on yleensä mahdotonta muodostaa minkäänlaista tarkempaa käsitystä sotatapahtumista taikka kansainvälisen politiikan ilmiöistä). Minun mielestäni onkin kaikki mitä on julkaistu Moskovan neuvotteluista ja tuloksesta omiaan vahvistamaan hra Ken Haradan minulle esittämien lausuntojen paikkansapitäväisyyden.

Ensinnäkin on näet otettava huomioon, että virallisessa neuvotteluja koskevassa komunikeassa puhutaan yksinomaan sodasta "Hitler-Saksaa" ja tämän vallan Euroopassa olevia liittolaisia vastaan. Ne päätökset, joihin neuvottelut johtivat, tarkoittavat ainoastaan tätä sotaa, korostetaan komunikeassa (käytän Neue Züricher Zeitung'in saksankielistä käännöstä "Es wurde eine Reihe von Beschlüssen in bezug auf den Krieg gegen Hitler-Deutschland und seine Verbündeten in Europa gefasst"), joka lisää Englannin ja Neuvostovenäjän päättäneen kaikin voimin käydä "tätä oikeudenmukaista vapaussotaa" kunnes kansallissosialismi ja jokainen sen kaltainen sortovalta on täydellisesti tukahdutettu ("Beide Regierungen sind entschlossen, diesen gerechten Befreiungskrieg mit aller Kraft und Energie zu führen, bis die vollständige Vernichtung des Nationalsozialismus und jeder ähnlicher Tyrannei vollendet ist").

Toiseksi on pantava merkille, että kommunikeankin sanamuodon mukaan Stalin neuvotteli ainoastaan Churchill'in, mutta ei Yhdysvaltojen Presidentin edustajan Harriman'in kanssa, joka kuitenkin "osallistui" neuvotteluihin. Voidaan tietenkin sanoa, että tämä on hyvin hieno erotus, mutta erotus se kuitenkin on, varsinkin kun kommunikeassa ainoastaan puhutaan niistä päätöksistä, jotka "molemmat" hallitukset - siis Englannin ja Neuvostovenäjän - ovat tehneet. Tätä ei muuttane se seikka, että kommunikean loppulauseessa korostetaan kaikkien kolmen vallan ystävyyttä, yksimielisyyttä ja keskinäistä liittosuhdetta.

Mutta sodasta Japania vastaan ei sanota sanaakaan. Mahdollista, jopa todennäköistäkin on tietenkin, että neuvotteluissa on keskusteltu myöskin siitä tilanteesta, joka syntyisi Japanin hyökätessä Neuvostovenäjän kimppuun, mutta silmäänpistävää on silti kuinka tarkoin Stalin on välttänyt jokaista sellaista formulointia, joka jollain tavoin kohdistuisi Tokion hallitukseen. Jos todellakin olisi syytä otaksua, että - kuten viime aikoina eri maiden lehdet ovat yrittäneet uskotella - Japani piakkoin hyökkää Neuvostovenäjän päälle, niin Stalin ei kai olisi noudattanut tällaista varovaisuutta.

Katsottuina Moskovan neuvottelujen taustaa vasten ambassadöri Ken Haradan minulle esittämät lausunnot tuntuvat sitäkin mielenkiintoisemmilta. Japanille on siis Yhdysvallat tärkein vihollinen ja kamppailuun niitä vastaan se keskittää voimansa, joka onkin aivan luonnollista etenkin jos otetaan huomioon, että esim. Salomon'in saarten suuret

taistelut eivät suinkaan toistaiseksi liene johtaneet Japanin toivomiin tuloksiin. Mutta Moskovan neuvottelut vahvistavat myöskin suurlähettilään käsityksen, että Yhdysvalloille Saksa on tällä hetkellä "enemy number one", koska muuten ei olisi selitettävissä miksi Presidentti Rooseveltin edustaja osallistuu neuvotteluihin, joissa hän muodollisesti ei ole asianosainen, miksi hän Presidentin nimessä kannattaa kaikkia Neuvostovenäjän ja Englannin tekemiä Saksaan kohdistuvia päätöksiä ja miksi hän korostaa, että "Amerikka tulee käsi kädessä venäläisten kanssa seisomaan rintamalla".

Moskovan neuvottelujen puheena ollen tahtoisin vielä huomauttaa seuraavaa: -

Kuten raportissani No.9 olen tiedoittanut tiedusteli Yhdysvaltojen Vatikaani-asiainhoitaja Mr. Tittmann t.k.19 p:nä minulta, oliko Suomi solminut muodollisenkin liittosopimuksen Saksan kanssa taikka muita keskinäistä apua tarkoittavia sopimuksia, johon kysymykseen annoin kielteisen vastauksen. Vaikkakin Mr. Tittmann juuri ennen tämän kysymyksen esittämistä oli ylimalkaisin sanoin puhunut Moskovan neuvotteluista ja niitä koskevasta kommunikeasta, jonka hän oli kuullut Englannin radiossa, en heti ymmärtänyt miksi hän esitti kysymyksensä ja miksi kielteinen vastaukseni tuntui suuresti kiinnostavan häntä.

Olen nyttemmin tullut ajatelleeksi hänen kysymyksensä todennäköisesti johtuneen siitä, että k.o. Moskovassa julkaistussa kommunikeassa Englannin ja Neuvostovenäjän kamppailun luonne ja sen päämäärät on formuloitu tavalla, joka

poikkeaa näiden valtojen, viime toukokuun 26 p:nä solmimaan liittosopimukseen sisältyvästä formuloinnista. Tässä sopimuksessa puhuttiin näet johdonmukaisesti sodasta "Saksaa ja kaikkia siihen hyökkäystoimissa Euroopassa liittyneitä ("associated") valtioita vastaan", mutta Moskovan kommunikeassa on tämä käsite rajoitettu sikäli, että sotaa sanotaan käytävän Saksaa, taikka oikeastaan "Hitler-Saksaa", ja sen liittolaisia ("allies") vastaan.

Tämmöisistä eroavaisuuksista ei tietenkään sovi tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä eivätkä ne käytännössä merkinne mitään mainittujen valtojen suhtautumiselle Suomeen, ne kun jo ovat sotatilassa meidän kanssamme (Mr.Tittmann huomautti kyllä, että Iso-Britannia ainoastaan "technically" on sodassa Suomen kanssa). Mutta oli ilmeistä, että Mr.Tittmann, joka ei osoittanut minkäänlaista Neuvostovenäjän ihailua, kiinnitti suurta huomiota siihen seikkaan, ettei Suomi muodollisesti ole Saksan liittolainen, vaan ainoastaan sen "co-belligerent" Neuvostovenäjää vastaan.

M i n i s t e r i : G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Gripenberg.

25/8-42.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 16/397 Sal. 19 42
3/9-42 | № - | Liit. -
RYHMÄ 5. | OSASTO C 41. | ASIA

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Rooma ssa 25 p:nä elo kuuta 19 42.

Asia: Keskustelu kardinaali Tisserant'in kanssa.

N.B. kuuluu oikeastaan T. oC. 41.

Paavinistuimen luo akkreditoidun, uuden lähettilään velvollisuuksiin kuuluu m.m. käydä kaikkien Roomassa asuvien kardinaalien puheilla. Koska niitä tällä hetkellä on 23, tämä tehtävä on sangen aikaavievä, mutta toiselta puolen keskustelut kardinaalien kanssa ovat opettavaisiakin, ne kun ovat omiaan valaisemaan Rooman kirkon johtajien yleisiä ajatustapoja ja käsityksiä kansainvälisestä politiikasta sekä sotatoimien päiväjärjestykseen saattamista kysymyksistä.

Käyvin eilen kardinaali Eugène Tisserant'in puheilla. Kardinaali, joka sanoi hyvin tuntevansa ministeri Guérin'in, on ranskalaissyntyinen, 58-vuotias ja tällä hetkellä Pyhän Itämaisen Kirkon Kongregaation (Sacra Congregazione per la Chiesa Orientale) sihteeri. Hänen väitetään olevan Kardinaalikollegion vaikutusvaltaisimpia jäseniä - myöskin Pyhän Istuimen yleiseen ulkopoliittiseen toimintaan nähden -, hän tuntuu tarkoin seuraavan sodan ja kansainvälisen tilanteen kehitystä ja hän vaikuttaa kylmästi ajattelevalta, tietorikkaalta, kannopuheiselta ja varsinkin erinomaisen hyvämuistiselta mieheltä. Hänen Saksaan nähden omaksumansa täysin kielteinen kannanotto tuli jo heti keskustelumme alussa näkyviin, mutta

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siinä suhteessa hänen katsantotapansa eivät poikkea muiden Vatikaanin johtohenkilöiden yleisestä asennoitumisesta Kolmanteen valtakuntaan. Hänen esittämiinsä lausuntoihin lienee siis suhtauduttava cum grano salis.

Keskustelumme jbutui ensiksi koskettelemaan Suomen talvisotaa, jolloin kardinaali lausui sanasta sanaan seuraavaa: "Te tiedätte tietysti, että Saksa yllytti Neuvostovenäjää hyökkäämään Suomen kimppuun samoinkuin sen politiikka myöhemmin sai Moskovan hallituksen kääntymään Romaniaakin vastaan. Olen aivan varma siitä, koska sen ovat saksalaiset tuttavani, upseereita ja muita, minulle kertoneet." Vastasin, etten aikaisemmin ollut kuullut tällaista väitettävän, enkä täydellisesti ymmärtänyt miksi Saksa olisi koettanut vaikuttaa Neuvostovenäjään tähän suuntaan. Tähän kardinaali vastasi Saksan aina tarkoittaneen ennemmin tai myöhemmin hyökätä Venäjään, ja sen takia sen oli tärkeätä, että muodostettavan pitkän rintaman pohjois- ja eteläosassa oli Neuvostovenäjään vihamielisesti suhtautuvia valtoja, joihin se saattaisi täydellisesti luottaa ja jotka hetken tullen olisivat valmiit kaikin keinoin avustamaan sitä sen sodassa Neuvostovenäjää vastaan. Kardinaali lisäsi olevansa myöskin aivan varma siitä - senkin hän oli kuullut saksalaiselta taholta - että saksalaisia upseereita oli osallistunut neuvostojoukkojen esikuntien "Mannerheimlinjaan" kohdistuvien hyökkäyssuunnitelmien laatimiseen sekä näiden suunnitelmien helmikuussa v.1940 tapahtuneeseen toteuttamiseen.

Keskustelumme siirtyessä suursotaan sanoin hänelle otaksuvani hänenkin kai olevan sitä mieltä, että sota vielä tulee kestämään kauan. Tähän kardinaali vastasi, ettei tämä käsitys ollen-

kaan vastaa hänen katsantotapaansa lisäten olevansa varma siitä, että sota noin vuoden kuluttua päättyy. Kysyin, luuliko hän siis todellakin englantilaisten ja amerikkalaisten suostuvan kompromissirauhan solmimista tarkoittaviin neuvotteluihin, johon kardinaali vastasi: "Siihen en ollenkaan usko. Mutta olen varma siitä, että Saksa kukistuu jo ensi vuonna. Kauemmin se ei voi kestää." Huomautin, etten omasta puolestani ollut havainnut mitään semmoiseen mahdollisuuteen viittaavia merkkejä, ja pyysin häntä hiukan tarkemmin selittämään mihin näkökohtiin hänen käsityksensä perustui, johon hän vastasi suunnilleen seuraavasti: -

On mahdollista, että saksalaiset vielä tänä vuonna pääsevät Bakuun saakka, mutta varmaa se ei ole. On mahdollista ja todennäköistäkin, että he valtaavat Stalingradin, mutta varmaa se ei ole. Aivan varmaa on kuitenkin, että Saksan armeijat Venäjällä ovat kärsineet suunnattoman raskaita tappioita ja että esim. Stalingradin suuntaan käydyt jo kuukauden kestäneet kovat taistelut ovat aiheuttaneet ääretöntä verenvuodatusta, vaikkakaan saksalaiset eivät ole ilmoittaneet mitään tappioistaan. "Sitä paitsi heidän aikaisemmat ilmoituksensa yleensä eivät ole luotettavia." Varmaa on myöskin, kardinaali lisäsi, etteivät venäläiset tee rauhaa Saksan kanssa, vaan jatkavat kamppailua. Timoshenko on onnistunut pelastamaan suuret osat joukoistaan, ja ne Venäjällä käyneet italialaiset upseerit, joiden kanssa kardinaali oli sikäläisestä sotilaallisesta tilanteesta keskustellut, olivat kertoneet hänelle Timoshenkolla vielä olevan suuret reservit ja aivan ensiluokkainen varustus. Parin kuukauden kuluttua tulee talvi, saksalaisten sotilaiden on vai-

keata kestää kovaa pakkasta, Saksan joukkojen täytyy vähemmillä voimilla kuin viime talvena pitää suunnattoman pitkiä rintamalinjoja miehitettyinä ja niiden kulkuyhteydet tulevat olemaan entisiä paljon pitemmät. Vaikkakin venäläistenkin yleinen tilanne tulee olemaan paljon huonompi kuin viime vuonna, on kuitenkin muistettava, että englantilaisten ja amerikkalaisten jättiläissaattueet tuovat niille runsaasti elintarpeita, aseita, ammuksia ja lentokoneita. Murmanskin satamaan on saapunut jopa kaksisataakin laivaa kuukaudessa, kardinaali väitti. Totta on, että saksalaiset upottavat suuret määrät kuljetuslaivoja, mutta jos esim. Vienanmerellä upotetaan - kuten on tapahtunut - yhdestä saattueesta nelisenkymmentä kuljetuslaivaa, niin tämä ei vielä merkitse mitään katastrofia, koska muut kahdeksankymmentä laivaa tuli kuitenkin perille. Tämän yhteydessä kardinaali sanoi saksalaisten ja italialaistenkin merisotaa koskevan propagandan olevan siinä suhteessa hyvin taitavan, että sen levittämät tiedot tuntuvat tyhjentäviltä, mutta itse asiassa ovat aivan harhaanjohtavia. Niinpä on tehty suuri numero siitä, että äskettäin Maltaan pyrkineeseen suureen saattueeseen kuuluneita laivoja upotettiin parikymmentä ja muutamia sotalaivojakin. Tämä pitää kyllä paikkansa, mutta italialaiset upseerit olivat hänelle kertoneet k.o. saattueen olleen siksi valtavan suuren, että saksalais-italialainen päällystö aluksi otaksui liittolaisten tarkoittaneen maihinnousua jonnekin. Vaikkakin siis hyvin huomattava määrä laivoja upotettiin, niin saattueen suurin osa kuitenkin pääsi Maltaan perille. Sukellusvenesodan puheena ollen kardinaali sanoi vielä, että Atlannilla ja Vienanmerellä sille otollisin vuodenaika nyt on ohi.

Pian Englannin ja Amerikan ilmasota Saksaa vastaan, kardinaali jatkoi, alkaa tosissaan, ja se tulee Saksan väestölle aiheuttamaan ennenkuulumattomia kärsimyksiä ja mitä tuhoisimpia vaurioita. Niinpä oli eräs Saksasta hiljattain Roomaan saapunut saksalainen sanonut kardinaalille hävityksen Kölnissä olevan "suunnattoman".

Sanoin tähän, että mikäli olen kuullut Saksan kansan moraali on mainio, johon kardinaali vastasi minun olevan aivan oikeassa, lisäten: "Moraali on hyvä johtuen siitä, ettei kansa vielä tunne todellista tilannetta Venäjällä, ilmahyökkäyksien Saksassa aiheuttamien vaurioiden todellista laajuutta eikä vielä ole saanut kestää niitä kärsimyksiä, jotka ensi talvi tulee tuomaan mukanaan. Mutta ensi vuonna kansa tulee ymmärtämään koko asemansa toivottomuuden ja silloin sen moraali murtuu."

Kardinaali lausui vielä käsityksenään, että Saksan propaganda antaa täysin väärän kuvan sotatapahtumien todellisesta merkityksestä. Niinpä saksalaiset väittävät Dieppe'in maihinnousun olleen invasioyrityksen, jota se ei kuitenkaan ollenkaan ollut. Se ilmenee selvästi jo siitä seikasta, että viisitoista minuuttia sen jälkeen kuin liittolaisjoukot olivat astuneet maihin Englannin radio varoitti Ranskan väestöä, ettei nyt ollut kysymys minkäänlaisesta invasioyrityksestä, jonka johdosta ranskalaisten pitäisi olla missään suhteessa avustamatta näitä joukkoja, joka vain saattaisi sen saksalaisten kostotoimenpiteille alttiiksi.

Ilmeistä on, kardinaali Tisserant sanoi lopuksi, ettei Mussolini enää usko Akselivaltojen voittoon, ja tästä johtuneekin, että hänen osallistumisensa sotaan on siksi laimea.

Venäjällä hänellä on ainoastaan kuusi divisioonaa eli n.60.000 miestä, vaikkakin hän kyllä viime aikoina lienee jossain määrin lisännyt näitä joukkoja. Pohjois-Afrikassakin taistelee verrattain pieniä italialaisia joukko-osastoja, mutta Balkanilla, jossa yleinen tilanne on italialaisille hyvinkin vakava, on lähetetty ainakin 250.000, kentiesjopa 300.000, miestä.

Puhuttuaan vielä Yhdysvaltojen sotateollisuuden valtavasta tuotannosta, joka - kardinaalin käsityksen mukaan - on jo nyt edistynyt odotettua paljon pitemmälle, hän vielä kerran toisti, että Saksa kestää korkeintain vuoden ja että sota luultavasti päättyy ensi kesäkuun ja syyskuun välisenä aikana.

Kardinaali otti vielä puheeksi Puolan olot, jotka yleensä - mikäli olen ollut huomaavinani - ovat Pyhän Istuimen sydäntä hyvin lähellä. Hän sanoi, että Saksan miehitysviranomaiset kyllä sallivat kirkkojen olevan auki, mutta papistoa vainotaan ja yleensä katolisen kirkon toimintavapaus on hyvin rajoitettu. Niinpä saa koko Puolassa ja Liettuassa ainoastaan yksi piispa toimia. Venäläisetkin, kardinaali huomautti, suhtautuvat vapaamielisemmin kuin saksalaiset kirkkoon ja papistoon, luultavasti sen johdosta, ettei heidän hallintonsa ollut yhtä tehokas kuin saksalaisten, mutta heidänkin miehittämissään osissa Puolaa papit saivat kestää vaikeita kärsimyksiä. Muuten hän väitti Puolan väestön sodan alusta lähtien vähenneen n. 4 miljoonalla: puolalaisten tappiot sodassa olivat olleet suuret, bolsheviikit olivat Venäjälle lähettäneet melkein kaksi, mahdollisesti ainoastaan puolitoista, miljoonaa Puolan asukasta, monta sataatuhatta oli kuollut nälkään ja

kaikenlaisiin puutteisiin ja lopuksi saksalaiset ovat ampuneet suuren määrän puolalaisia. "Gestapon harjoittama terrori pyyhkii aalloittain yli maan, ja välistä on tapahtunut, että niin monta kuin sata henkeä on ammuttu yhdessä päivässä," kardinaali väitti.

Hän puhui myöskin Romaniasta, jossa hän väitti kansan suuren enemmistön olevan kyllästyneen sotaan, varsinkin kun se tietää Unkarin ennemmin tai myöhemmin tulevan hyökkäämään Romanian kimppuun. -

Yllälevassa luulen selostaneeni kaikki keskustelumme pääkohdat.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Gripenberg.

26/8-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ

RAPORTTI n:o 12.

Roomassa 26 p:nä elokuuta 19 42.

Asia: Vatikaanin suhtautuminen sotaakäyviin valtoihin ja Espanjaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 16 / 397 Sal. 1942
Salainen.
3/9-42 № — Liit. —
RYHMÄ 42. 5. OSASTO C 41. ASIA

Käydessäni eilen Espanjan Vatikaani-asiainhoitajan Sr. Teixidor y Sanches'in puheilla, johon tutustuin jo monta vuotta sitten, tämä sanoi minun kai jo huomanneen, että Vatikaanin piireissä kansallissosialistista Saksaa suorastaan vihataan (hän sanoi: "ils ont une haine énorme (!) pour l'Allemagne actuelle"). Tämä oli tietenkin muodoltaan liioiteltu lausunto, mutta asiallisesti Sr.Teixidor epäilemättä oli oikeassa. Hän lisäsi - ja tässäkin suhteessa hän oli oikeassa - Pyhän Istuimen suhtautuvan enemmän kuin arvostelevasti myöskin useihin Italian fascismin ja Espanjan Falange'n pyrkimyksiin, varsinkin mikäli nämä tarkoittavat nuorison kasvatusta, joka kysymys on tärkeimpiä syitä yhä uudistuviin Vatikaanin ja mainittujen kolmen vallan välisiin konflikteihin. Paavinistuin ei suostu luopumaan vaatimuksestaan, että katoliselle nuorisolle on annettava uskonnollista, katolista kasvatusta ja vastustaa jyrkästi viranomaisten pyrkimyksiä heikontaa kirkon vaikutusvaltaa nousevaan polveen. On kuitenkin todettava katolisen kirkon toimintavapauden tässä suhteessa olevan paljon suuremman Italiassa ja Espanjassa kuin Saksassa, jossa viimemainitussa

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maassa hallitus sitä paitsi muullakin tavoin ahdistaa kirkkoa. Niinpä on viime aikoina Saksassa luostarit toinen toisensa jälkeen suljettu, jonka johdosta Pyhän Istuimen ja Kolmannen valtakunnan välinen vastakohtaisuussuhde on kärjistymistään kärjistynyt. Mutta tämä Saksan hallituksen ajama kirkonvastainen politiikka on Espanjassakin johtanut tuloksiin, jotka ovat olleet omiaan haitallisesti vaikuttamaan Madridin ja Berliinin hallituksien välisiin suhteisiin. Useat espanjalaiset piispat ovat näet julkisesti paimenkirjeissään jyrkästi tuominneet Saksan katoliseen kirkkoon kohdistuvan politiikan ja Espanjan hallituksen yrittäessä hillitä papiston harjoittamaa antisaksalaista propagandaa on tämä aiheuttanut uusia vaikeuksia Pyhän Istuimen kanssa. Käydessään toissa päivänä minun puheillani Saksan Vatikaani-suurlähettiläs hra von Bergen niinikään sanoi, että Paavinistuimen ja Espanjan hallituksen nykyinen konflikti on aiheutunut yrityksistä saavuttaa suurempaa vaikutusvaltaa piispojen nimittämiseen, joka hänen käsityksensä mukaan on luonnollista myöskin sen takia, että tällä hetkellä Espanjassa lienee ainakin kolme piispaa, jotka suhtautuvat vihamielisesti kenraali Franco'n edustamaan suuntaan. Muulta taholta olen kuullut, että tämä oli yksi niistä kysymyksistä, joista Sr.Serrano Suñer Roomassa käydessään otti puheeksi Vatikaanin viranomaisten kanssa ja että hän - kuten Ranskan laivastoasiamies Espanjassa on ministeri Holmalle kertonut - Paavin puolelta sai varsin kylmän vastaanoton.

Sr.Teixidor kertoi vielä Pyhän Istuimen myötätuntoisuuden Englantiin viime aikoina jossain määrin vähenneen, Palestiinan viranomaiset kun ovat sana phrases Jerusalemista karkoittaneet

Apostolisen Vicariuksen ainoastaan siitä syystä, että hän on Italian kansalainen. Tämä toimenpide on luonnollisesti mitä suurimmassa määrin suututtanut Vatikaania, joka katsonee, etteivät Englannin viranomaiset mitenkään ole oikeutettuja tästä syystä karkoittamaan puolueettoman Pyhän Istuimen edustajaa, olkoonpa, että hän kansallisuudeltaan on italialainen. Asia ei parane sen johdosta, että Palestiinan katolisen kirkon johtajaksi englantilaiset lienevät nimittäneet ranskalaisen kenraali de Gaulle'in luottamusta nauttivan pappismiehen.

Muuten Sr. Teixidor sanoi, että joskaan Pyhällä Istuimella ei enää liene mitään turhia toiveita Neuvostovenäjään suhtautumiseen nähden kirkkoon, niin hänkin oli Vatikaanin taholta kuullut väitettävän, että venäläiset Puolassa olivat kohdelleet kirkkoa ja papistoa paremmin kuin saksalaiset.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Gripenberg.

27/8-42.

5000—8—42 3785.

№ 16 397 Spk 42
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
841.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 3/9-42 — Salainen.

RAPORTTI n:o **13.**

Roomassa 27 p:nä **elokuuta** 1942.

Asia: **Venäjän ja Japanin suhteet.**

Japanin Vatikaani-suurlähettiläs hra Ken Harada kävi tänään puheillani ja istui tunnin verran luonani. Hän toisti uudestaan mitä hän jo pari päivää sitten oli sanonut minulle: Japani ei tule hyökkäämään Neuvostovenäjän kimppuun.

Yhdysvallat, suurlähettiläs uudestaan korosti, ovat Japanille "enemy number one", mutta ne eivät vielä ole tosissaan aloittaneet sotaa. Sen takia Japanin täytyy kaikin keinoin valmistautua odotettavissa olevaa suurta kamppailua varten, joka kenties tulee kestämään vuosikausiakin. Suurlähettiläänsä tietojen mukaan Neuvostohallitus ei ole Kaukoidässä mainittavasti lisännyt joukkojaan eikä tunnu ollenkaan todennäköiseltä näiden joukkojen tulevan ryhtymään sotilaallisiin Japaniin kohdistuviin operatioihin. Japanin täytyy kuitenkin olla varuillaan, ja selvää on, ettei se tule sallimaan venäläisten myöntää Itä-Aasiassa tukikohtia amerikkalaisille, jossa tapauksessa se varmasti viipymättä iskisi Neuvostovenäjää. Tämän johdosta on luonnollista, että Japani Sovjetin valtakunnan rajoilla pitää huomattaviakin joukkoja. Täten se tekeekin liittolaiselleen Saksalle

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

suuren palveluksen, suuria venäläisiä sotajoukkoja kun siis sidotaan Itä-Aasiaan eikä niitä voida lähettää Euroopan rintamille. "Diplomatically", suurlähettiläs huomautti, "we stick to the nonaggression treaty with Russia". Hän lisäsi hymyillen, että jos tästä sopimuksesta huolimatta Neuvostovenäjä taikka Japani tahtoisi ryhtyä sotaan toista sopimuspuolta vastaan ei tietenkään olisi minkäänlaista vaikeutta löytää semmoista toimenpidettä puolustavaa tekosyytä.

Suurlähettiläs huomautti lopuksi, ettei hän tietenkään ole perehtynyt Japanin sotajohdon suunnitelmiin ja vielä vähemmän hän tuntee Neuvostohallituksen aikomuksia, mutta jo pelkkä "commonsense" vaatii, ettei Neuvostovenäjä heittäydy minkäänlaisiin uusiin seikkailuihin.

Muuten suurlähettiläs piti erinomaisen epätodennäköisenä, että rauha solmittaisiin Neuvostovenäjän ja Saksan välillä, ja lausui vielä kerran käsityksensä, että lokakuussa Venäjän tilanne selviää. Hän piti myöskin todennäköisenä, että Stalingrad vallataan lähitulevaisuudessa, jonka jälkeen Saksan joukot mahdollisesti kääntyvät pohjoiseen päin Moskovaa kohti.

Ministeri: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Gripenberg.

1/8-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

12 397 Sal 42

KIRJELMÄ n:o 61/17.

Rooma SSA 7 P:NÄ syys KUUTA 19 42. 14/9-42 – –

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 41

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 14 - 18.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 14. Argentiinan suhtautuminen Saksaan;

N:o 15. Keskustelu Monseigneur Fontanelle'n kanssa;

N:o 16. Keskustelu Viron ent. ministerin kanssa;

N:o 17. Vatikaanin käsitys nykytilanteesta; sekä

N:o 18. Espanjan tapahtumat.

Ministeri: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

17 397 Pol 42
19/9-42 — —
5. C 41

RAPORTTI n:o 14.

Roomassa 1 p:nä syyskuuta 1942.

Asia: Argentiinan suhtautuminen Saksaan.

Käydessäni tänään Argentiinan Vatikaani-suurlähettilään Sr. Emanuele Llobet'n puheilla kysyin häneltä, tuleeko hänen mielestään Brasilian Saksalle osoittama sodanjulistus mahdollisesti vaikuttamaan argentiinalais-saksalaisiinkin suhteisiin.

Sr. Llobet vastasi sellaisen mahdollisuuden olevan hyvin epätodennäköisen. Hän myönsi kyllä, ettei toistaiseksi tarkemmin tunne mitä hänen hallituksensa ajattelee tästä asiasta, mutta sanoi olevansa vakuutettu siitä, ettei Argentiina tule noudattamaan Brasilian antamaa esimerkkiä. Sodan julistaminen Saksalle olisi jo sisäpoliittisista syistä hyvinkin arveluttava teko, Argentiinassa kun on suuri saksalaissyntyinen ja vielä suurempi italialaissyntyinen väestö. Varmaa on, että hänen hallituksensa haluaa välttää kaikkia sellaisia toimenpiteitä, jotka saattaisivat aiheuttaa vakavia sisäpoliittisia komplikatioita. Sitäpaitsi, ambassadöri lisäsi, pysymällä puolueettomana Argentiina voi tehokkaammin avustaa eteläamerikkalaisia veljeskansoja ja vieläpä Yhdysvaltojakin. Tästä hänen lausunnostaan huolimatta oli kuitenkin ilmeistä, et-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tä Sr. Llobet suhtautuu varsin arvostelevasti Pohjois-Amerikan yleisiin ulkopoliittisiin pyrkimyksiin, jotka hän sanoi jo pitemmän aikaa -ainakin Kuuban sodasta lähtien - todistaneen ilmeisempää imperialismia kuin konsanaan Euroopan suurvaltojen politiikka. Hän tuntuu siis olevan niitä argentiinalaisia, jotka Yhdysvaltoihin nähden omaksuvat vähemmän suopeamielisen kannan.

Suurlähettiläs lausui myöskin käsityksenään, että tulee osoittautumaan mahdottomaksi kukistaa Saksa, ja tämä on hänen mielestään toinen syy, miksei hänen maansa pitäisi osallistua kamppailuun. Toiselta puolen hän luuli sodan vielä tulevan kestämään kauan.

Perun Vatikaani-suurlähettiläs Sr. Arias Schreiber, joka tänään kävi luonani, lausui hänkin käsityksenään, ettei Argentiina tule luopumaan puolueettomuudestaan. Hänen oma maansa on kuten kaikki muut Etelä-Amerikan vallat, Chileä lukuunottamatta, jo aikoja sitten katkaissut suhteensa Saksaan ja Italiaan. Suurlähettiläs valmistautuu nyt, kuten hänen etelä-amerikkalaiset virkaveljensäkin, asettumaan asumaan Vatikaanin kaupunkiin, johon välttämättömyyteen he osoittamatta mitään suurempaa mielenkarvautta alistuvat. Kaikki tunnustavat kuitenkin sen suuren courtoisie'n, jota he Italian hallituksen taholta ovat saaneet nauttia: suhteet katkaistiin jo viime tammikuun 28 p:nä, mutta tähän mennessä he ovat saaneet vapaasti liikkua Roomassa, lähteä ulkomaille, hankkia bentsiiniä Italian hallituksen varastoista j.n.e.

Tässä yhteydessä lienee syytä mainita, että Ranskan suurlähettiläs M. Léon Bérard, joka tähän mennessä on asunut Vatikaanissa, lomalta palattuaan oikeutettaneen asumaan Ranska Vatikaani-suurlähetystön Roomassa olevassa Palazzo di Taverna - nimisessä talossa.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Gripenberg.

2/9-42

5000—8—42 3785.

17 397 Sal 42

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 14/9-42 - Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Roomassa 2 p:nä syys kuuta 19 42. 5. L41

Asia: Keskustelu Monseigneur Fontenelle'n kanssa.

Minulla oli tänään Paavin valtiosihteeristössä tunnin verran kestänyt keskustelu Monseigneur René Fontenelle'n kanssa, jonka puheille olin pyrkinyt, koska tiesin Suomen asiain erikoisesti kiinnostavan häntä. Ranskalaissyntyinen Monseigneur Fontenelle on Pietarin kirkon kaniikkeja, ja vaikkakaan hän ei kuulu Valtiosihteeristön henkilökuntaan, lienee hän joka päivä siellä tavattavissa. Käyttääkö sihteeristö häntä jossain erikoistehtävissä, siitä en ole päässyt selville, mutta luulen hänen minulle esittämiensä lausuntojen suurin piirtein vastaavan sihteeristön ajatustapoja, joihin hän kaikesta päättäen on hyvin perehtynyt. Sen takia lienee syytä lyhyesti tehdä selkoa keskustelumme pääkohdista.

Monseigneur Fontenelle huomautti aluksi Suomen Vatikaanipiireissä nauttivan mitä suurimpia sympatioja. Kaikki tietävät Suomen olevan maan, jossa täydellinen vapaus vallitsee, jossa on kansanvaltainen hallitussysteemi, jossa kirkkoa pidetään arvossa ja jossa inhimillisiä arvoja - "les valeurs humaines" - kunnioi-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tetaan. Suomessa, hän sanoi, valtio on olemassa kansalaisten hyväksi eivätkä kansalaiset valtion hyväksi. Kuinka nykyinen sota päättyykään, Suomen tulevaisuus on turvattu, koska sillä on ystäviä kaikissa maissa ja kaikissa piireissä. Huomautin tähän Englannin julistaneen meille sodan, johon hän vastasi, että tästä huolimatta Englannissa ja Amerikassa meidän asemamme erikoislaatu täydellisesti ymmärretään, lisäten näiden maiden Vatikaanissa toimivien diplomaattisten edustajien - kuten Puolankin ministerin - aina "mitä suurimmalla sympatialla puhuvan Suomesta".

Joskin siis Vatikaani, Monseigneur Fontenelle jatkoi, suhtautuu Suomeen mitä suosiollisimmin, niin Pyhän Istuimen ja Saksan väliset suhteet ovat mitä suurimmassa määrin epätyydyttäviä. Saksassa vallassa oleva antievankeellinen ja antikristillinen suunta, joka hyvin huolestuttaa Pyhää Isää, on vieroittamassa kansaa ja varsinkin nuorisoa kristinuskosta, kirkot ovat kyllä auki, mutta kirkon vapaata toimintaa rajoitetaan kaikin tavoin, luostarit ja muitakin uskonnollisia laitoksia suljetaan eivätkä ne vastalauseet, jotka sekä katoliset että luterilaiset piispat ovat osoittaneet viranomaisille, ole johtaneet minkäänlaisiin positiivisiin tuloksiin. Mutta kenties sodan Saksalle aiheuttamat kärsimykset vielä tulevat saamaan aikaan muutoksen kirkonkin asemaan ja keskeyttämään sen kristinuskonvastaisen kehityksen, joka nyt siellä on käynnissä. Italiassa, Monseigneur Fontenelle sanoi edelleen, on myöskin teoriassa voimassa kirkkoa periaatteessa vastustava suunta ja sielläkin koetetaan virallisesti estää

kirkkoa vaikuttamasta nuorison kasvatukseen, mutta käytännössä nämä pyrkimykset eivät merkitse kovin paljon. Italiassa järjestetään aina n.s. "combinazione", ja italialainen papisto on vähitellen yhteisymmärryksessä viranomaisten ja fascistipuolueenkin johtajien kanssa saavuttanut kirkkoa verrattain tyydyttäviä tuloksia.

Monseigneur Fontenelle puhui myöskin Puolan kohtalosta. Sillä välin kuin Saksan politiikka Ranskassa pyrkii yhteisymmärrykseen ja siedettävien olojen luomiseen, on se Puolassa harjoittanut terroria, joka on johtanut "kauhistuttavaan" (épouvantable) tilanteeseen. Jos hän kertoisi minulle kaiken mitä hän tietää Puolan kansan kärsimyksistä, niin "te saisitte kyyneleet silmiin".

Venäjän sodasta Monseigneur Fontenelle sanoi sen varmasti tulevan kestämään koko talven, koska ei ole ollenkaan todennäköistä, että Saksa ja Neuvostohallitus solmisivat rauhan. Mutta ensi talvi tulee Saksan kansalle tuottamaan muitakin kärsimyksiä aivan kuten se koko Euroopalle tulee muodostumaan hyvin vaikeaksi. Tämän johdosta ei kukaan voi sanoa kuinka kauan Saksan kansa vielä voi kestää sotaa. Huomautin tähän kaikkien merkkien viittaavan siihen, että Saksan kansan moraali on mainio. Tämän Monseigneur Fontenelle myönsikin lisäten kuitenkin: "Toistaiseksi se on mainio, mutta muistattehan miten kävi viime sodassa". Toiselta puolen hän totesi Saksan olevan erinomaisen vahvan eikä ole mahdollista varmuudella ennustaa mitään. Hän sanoi myöskin, että Italian osaaottaminen suureen kamppailuun on laimea ja että sota täällä

tuntuu olevan hyvin kaukana.

Lopuksi, Monseigneur Fontenelle puhui siitä mahdollisuudesta, että Paavi vielä esiintyisi rauhanvälittäjänä. Hetki ei vielä ole tullut, hän huomautti, mutta kenties on kuitenkin mahdollista, että kun sotaakäyvät vallat ovat uuvuksissa Pyhä Isä voi viedä ne yhteen mahdollisimman oikeanmukaisen rauhan aikaansaamiseksi.

Mainittakoon vielä tässä yhteydessä Bolivian Vatikaani-suurlähettilään eilen kertoneen minulle, että hänellä jonkun aikaa sitten oli ollut rauhan aikaansaamismahdollisuuksia koskeva keskustelu Paavin kanssa, jolloin tämä lienee sanonut, ettei hän vielä voi tehdä mitään, "kansojen välinen viha kun jatkuvasti on niin suuri". Suurlähettiläs arveli kuitenkin, että tilanteen kehitystä tarkoin seuraava Pyhä Istuin tulee tarttumaan kiinni ensimmäiseen tilaisuuteen, joka tuntuu tekevän rauhanvälityksen mahdolliseksi.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Gripenberg.

4/9-42

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 17 397 Sal 42 Salminen.

RAPORTTI n:o 16. 14/9-42

Rooma ssa 4 p:nä syys kuuta 19 42.

5. C 41

Asia: Keskustelu Viron ent. ministerin kanssa.

Viron entinen ministeri Quirinale'n luona Tri Leppik kävi tänään luonani. Hän sanoi toimineensa Roomassa seitsemän vuotta kunnes hän kaksi vuotta sitten, Viron tultua liitetyksi Neuvosto-Venäjään, täytyi erota. Hän kertoi myöskin Viron hallituksen keväällä v.1942 nimittäneen ministeri Selter'in edustajakseen Paavinistuimen luokse, mutta valitettavasti tämä ei ajoissa - hänen kehoituksistaan huolimatta - ollut Bern'istä lähtenyt Roomaan eikä Vatikaani myöhemmin tahtonut ottaa häntä vastaan. Ellei ministeri Selter, tri Leppik huomautti, olisi viipynyt Bernissä, niin Virollakin, kuten Liettualla, nyt olisi edustaja Vatikaanissa, joka tulevaisuutta silmälläpitäen olisi ollut hyvin tärkeätä. Italian viranomaiset ovat kuitenkin kohdelleet häntä hyvin, hän saa vapaasti liikkua Roomassa, mutta Viroon hän ei voi lähteä jo siitä syystä, etteivät Saksan viranomaiset myöntäisi hänelle kauttakulkuviisumia.

Kaikista vaikeuksista huolimatta, tri Leppik kertoi edelleen, onnistuu hänen kuitenkin silloin tällöin saada tietoja Viron oloista, jotka hän sanoi hyvin traagillisiksi. Saksa, joka pitää itseään Neuvostovenäjän "Rechtsfolger"ina,

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin

ei vielä ole palauttanut virolaisten Neuvostovenäjän viranomaisten kansallistuttamaa omaisuutta, virolaiset pakoitetaan Saksan sotajoukkoihin, mutta virolaisille upseereille ei anneta korkeampaa päällikköastetta kuin pataljoonan komentajan, ja ruokaannoksiinkin nähden virolaisia kohdellaan huonommin kuin saksalaisia. Niinpä Viron kansalaiset saavat ainoastaan yhden annoksen, mutta saksalaisille myönnetään kaksi.

Tri Leppik oli myöskin hyvin katkeramielinen sen johdosta, että Foreign Office on poistanut Baltian maiden lähetystöt diplomaattiluettelosta, mutta huomautti, että Yhdysvalloissa lähetystöt vielä tunnustetaan eikä ole todennäköistä, että Washingtonin hallitus tulee noudattamaan Englannin hallituksen antamaa esimerkkiä. Pohjois-Amerikassa on sentään puolitoista miljoonaa Baltian maiden kansalaista, ja nämä merkitsevät kuitenkin jotain Yhdysvaltojenkin sisäpolitiikassa.

Mitä on tapahtunut Viron johtohenkilöille, sitä hän ei tietänyt. Ent. presidentti Päts oli viety Siperiaan ja kenraali Laidoner lähetetty Krimiin, mutta missä he nyt ovat ei ole hänen tiedossaan.

Muuten hän väitti Roomassa paljon seurustelevansa saksalaisten kanssa. Näiden yleinen moraali, hän sanoi, on kyllä vielä hyvin tyydyttävä, mutta se voitonvarma ja toiveikas optimismi, joka viime vuonna oli havaittavissa heidän keskuudessaan, on nyt jossain määrin vähennyt, ja he kysyvät itseltään mihin kaikki voitot loppujen lopuksi johtavat kun aina vain on marssittava eteenpäin ja tehtävä uusia ponnistuksia. Hän korosti kuitenkin, ettei hänen tuntemiensa saksalaisten keskuudessa ole minkäänlaista défaitismiä.

Italiassa taaskin, hän väitti, kaikki ovat kyllästyneitä sotaan, mutta fascistipuolueessa vallitsee vielä "ex officio" jonkinlainen sotainen mieliala.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Gripenberg.

6/9-42.

5000—8—42 3785.

17 397 Sal. 42

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

14/9-42

RAPORTTI n:o 17.

Roomassa 6 p:nä syyskuuta 1942.

5. C 41

Asia: Vatikaanin käsitys nykytilanteesta.

Käydessäni viime viikkojen aikana Paavinistuimen luona akkreditoitujen lähetystöpäällikköjen puheilla olen koettanut ottaa selvää mitä he arvelevat Paavin Valtiosihteeristöstä informatiolähteenä. Kaikki ovat sanoneet olevansa vakuuttuneita siitä, että sihteeristö on erinomaisen hyvin informoitu eri maiden poliittisen tilanteen kehityksestä kuten sotatapahtumistakin, mutta kaikki ovat myöskin valittaneet kardinaali Maglionen ja hänen apulaistensa noudattamaa suurta vaiteliaisuutta. Niinpä on esim. Irlannin asiainhoitaja minulle lausunut käsityksenään, että on turhaa koettaa keskustelemalla Kardinaali-Valtiosihteerin kanssa päästä hyötymään hänen käytettävissään olevista tiedoista, hän kun ei kuitenkaan kerro mitään. Asiainhoitaja lisäsi, että Vatikaanissa toimivien diplomaattien täytyi yrittää muuta tietä ottaa selvää mitä Valtiosihteeristö arvelee eri nykyhetken poliittisista ilmiöistä. Ne Vatikaanin ulkopuolella olevat italialaiset ja ulkomaalaiset, jotka olen tavannut, ovat sanoneet kadehtivansa minua, joka akkreditoituna Pyhän Istuimen luona istun kaiken tietämisen ja viisauden lähteen ääressä, koska nekin pitävät Valtiosihteeristöä erinomaisen hyvin informoituna. Ne eivät kuitenkaan ole selvillä siitä kuinka vaikeata on ammentaa tietoja

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4

tästä lähteestä. Totta on, etten ole tavannut kardinaali Maglionea sen jälkeen kuin Paavi otti minut vastaan: hän on lähtenyt pitkäaikaiselle lomalle, jonka johdosta hänen vastaanottonsa on keskeytetty. Perehtyäkseni Vatikaanin ajatustapoihin minun on siis täytynyt tyytyä keskusteluihin Roomassa tällä hetkellä olevien kardinaalien ja muiden Pyhää Istuinta lähellä olevien henkilöiden kanssa, jotka tietenkään eivät ole voineet seikkaperäisesti syventyä Valtiosihteeristön uutisaineistoon, mutta jotka kaikesta päättäen kuitenkin suurin piirtein tuntevat ja ilmaisevatkin sen käsitykset, mielipiteet ja mielialat. On näet todettava, että kaikki minun puhuttelemani Vatikaanin arvohenkilöt ovat lausuneet mielipiteitä, jotka eivät suinkaan ole vastanneet Italian lehdistön, s.o. virallisen propagandan omaksumia käsityskantoja. Selvää on, että näiden henkilöiden joukossa on ollut niitäkin, joille kansainvälinen politiikka on verrattain vieras alue, jota paitsi aina niiden lausuntoja tarkastettaessa on - kuten Monseigneur Tardini kehoittikin minua - muistettava "le facteur personnel", s.o. asianomaisen keskustelijan henkilökohtaiset sympatiat ja yleinen arvostelukyky.

Niissä keskusteluissa, jotka minulla on ollut kardinaalien ja muiden henkilöiden kanssa, on niiden lausuntojen ja viittauksien samansuuntaisuus ollut silmäänpistävä. Sen johdosta luulen, että voidaan väittää määrätyn ja yhtenäisen nykyhetken poliittisia ja sotilaallisia ilmiöitä koskevan käsityksen vallitsevan Vatikaanissa, jonka käsityksen - sen lisäksi mitä jo olen aikaisemmissa raporteissani tiedoittanut - koetan seuraavassa analysoida. Tahtoisin kuitenkin huomauttaa, että usein keskustelujeni kuluessa en ole voimut torjua vaikutelmaa, että eräänlainen, kenties Pyhän

Istuimen poliittisen filosofiaan perustuva "Wishful thinking" on ainakin jossain - ja välistä suuressakin - määrin värittänyt minulle esitetyt mielipiteet.

Vaikkakin Vatikaanissa myönnetään Saksan sotilaallisen mahdin vielä olevan valtavan, niin on kuitenkin ilmeistä, että siellä katsotaan Saksan sotilaallisten, poliittisten ja psykologisten menestyksien käyrän nyttemmin osoittavan laskeutumismerkkejä. Englanti ja Yhdysvallat pysyvät vielä defensiivissä ponnistaen kaikki voimansa sotakoneistonsa rakentamiseksi ja kuntoonpanemiseksi, mutta se hetki, jolloin ne tulevat ryhtymään todelliseen offensiiviin - ja jonka suuret, tuhoisat ilmahyökkäykset jo itse asiassa ovat aloittaneet - tulee päivä päivältä yhä lähemmäksi. Länsivaltojen sotataloudellinen voima, sotilaallinen mahti ja aktiivinen taisteluhalu - niin on monta kertaa minulle huomautettu - ilmenevät yhä selvemmin, mutta Saksa on jo sekä aineellisesti että varsinkin psykologisesti saavuttamut huippukohdan, jota se tuskin enää - ei ainakaan huomattavasti - voi ylittää. Vatikaanissa katsottaneen siis Länsivaltojen sotapotentiaalin kasvamistaan kasvavan, joka ajan pitkään ei voi olla vaikuttamatta sotilaalliseen tilanteeseen ja Saksan kansaan sekä siis sodan kehitykseenkin.

Kaikki puhuttelemani henkilöt ovat myöskin kiinnittäneet suurta huomiota Amerikan sotateollisuuden kasvavaan tuotantokykyyn, jonka - kuten Paavikin minulle viittasi - arvellaan nopeasti kehittyvän erinomaisen tärkeäksi tekijäksi.

On myöskin silmäänpistävä, ettei Vatikaani halua Akselivaltojen voittoa, ja että yleensä arvellaan semmoisen tuloksen olevankin mahdollisuuksien rajan ulkopuolella. Paavinistuimen kiel-

teinen suhtautuminen nykyiseen Saksaan johtuu tietenkin ennen kaikkea tämän vallan kirkkoon nähden ajamasta politiikasta, mutta myöskin Paavinistuimen poliittisesta idealogiasta, joka ei ollenkaan ole sopusoinnussa Natsismin, Bolshevismin taikka edes Fascismin johtavien valtiollisten periaatteiden kanssa. Vielä eilen kardinaali Pizzardo kaunopuheisessa esityksessä selitti minulle miksi se katsantotapa, jonka mukaan yksityisen ihmisen aina ja täydellisesti on alistuttava valtion tarpeisiin ja vaatimuksiin, on mitä jyrkimmässä ristiriidassa kristinuskon moraalisten periaatteiden kanssa. Kuitenkin on havaittavissa Vatikaanin suhtautuvan suosiollisemmin fascismiin kuin natsismiin taikka bolshevismiin, joka ensi sijassa johtunee käsityksestä, että Italian politiikka ei ole kirkolle ja sen pyrkimyksille uhkamielinen eikä käytännössä sille merkitse mitään todellista vaaraa.

Mutta joskaan Vatikaani ei halua Saksan voittoa, niin se, ei ainoastaan periaatteessa, vaan myöskin käytännöllisiä tarkoituksenmukaisuusnäkökohtia noudattaen, jyrkästi vastustaa kaikkia taipumuksia jonkinlaisen uuden ja ehkä vieläpä kovennetun Versailles-rauhan toteuttamiseen. Sen johdosta se toivoo Paavinistuimen voivan hetken tullen ratkaisevasti vaikuttaa rauhanteon muovailemiseen, mutta se myöntää myöskin, ettei tämä hetki pitkään aikaan ole odotettavissa. Päinvastoin ollaan Vatikaanissa vakuuttuneita siitä, että sota vielä tulee kestämään kauan, ja olen tavannut ainoastaan yhden Pyhän Istuimen johtohenkilöistä (kardinaali Tisserant), joka on ennustanut Saksan kukistuvan jo ensi vuonna. Mikäli olen ollut huomaavinani pidetään yleensä - ainakin toistaiseksi ja pitkäksi ajaksi eteenpäin - kompromissirauhan aikaansaamista suotuisana mahdottomuutena, eikä Paavinistuin

tästä syystä ole valmis koettamaan puuttua kamppailuun, sellainen yritys kun ei vielä voisi johtaa minkäänlaiseen positiiviseen tulokseen.

Samaten ollaan vakuuttuneita siitä, että sota Venäjällä tulee kestämään kauan eikä mitään ratkaisevaa tule pitkään aikaan tapahtumaan. Väitetään saksalaisten Venäjällä - kuten venäläistenkin - kärsineen erinomaisen raskaita tappioita, mutta tästä huolimatta ei kiinnitetä mitään huomiota liikkeillä olleisiin huhuihin, että saksalais-venäläinen erikoisrauha olisi odotettavissa.

Keskustellessani kardinaalien ja muidenkin vatikaanipiireihin kuuluvien henkilöiden kanssa nämä ovat aina ottaneet puheeksi Puolan kovan kohtalon ja mitä jyrkimmin tuominneet Saksan viranomaisten puolalaisille tekemän väkivallan. Niinpä kardinaali Pizzardo eilen vakuutti minulle Saksan tarkoittavan Puolan älymystön perinpohjaista hävittämistä. Tuntuu suorastaan siltä, että Puola enemmän kuin kaikki muut valloitetut maat kiinnostaa Pyhää Istuinta.

Neuvosto-Venäjästä yleensä ei ole ollut suuremmassa määrässä puhetta, paitsi että yleensä on lausuttu arvelu venäläisten vielä tulevan kauan kestämään. Ilmeistä on, ettei sikäläisiä oloja tarkemmin tunneta Vatikaanissa. Vaikkakin kardinaali Tisserant sanoi minulle bolsheviikkien paremmin kuin saksalaisten kohdelleen Puolan kirkkoa ja papistoa, en kuitenkaan ole omasta puolestani huomannut minkäänlaisia merkkejä siitä, että - kuten Saksan suurlähettiläs von Bergen tuntui pelkäävän - Vatikaanilla olisi mitään Länsivaltojen virallisen propagandan aiheuttamia turhia toiveita Neuvosto-Venäjän kehitykseen ja pyrkimyksiin nähden. Päin vastoin ollaan siellä - mikäli olen ollut huomaavinani - täysin selvillä bolshevismin todellisesta ja siis myöskin kirkolle vihamielisestä luonteesta.

Lopuksi on todettava, että jos kaikkea sitä mitä kardinaalit ja muut puhuttelemani henkilöt ovat sanoneet Suomesta - josta useat kuitenkin tietävät hyvin vähän - ei ole pidettävä ainoastaan kohteliaisuudenilmauksina, jota en luule, meidän maamme Vatikaanissa yleisesti nauttii mitä suurimpia sympatioja, jotka ilmeisesti ensi sijassa aiheutuvat Suomen talvisodan aikana saavuttamasta maineesta, koska nykyistä sotaamme ei tunneta tarkemmin. Kaikki ovat toistaneet Paavin minulle käyttämät sanat ja lausuneet ihailunsa sankarilliseen, vakavaan, uskonnolliseen, vapautta rakastavaan Suomeen, jossa kirkkoa, myöskin Rooman kirkkoa, kunnioitetaan, jossa toisinajattelevia ei vainota, jossa täydellinen vapaus vallitsee ja joka ei uhkaa ketään, vaan ainoastaan haluaa elää vapaana, itsenäisenä ja täysin suveräänisenä valtiona. Ja tämä - että kaikki kansat ovat oikeutetut vapauteen ja itsenäisyyteen - on Paavinistuimen valtiollisen idealogian ensimmäinen ja tärkein kohta.

M i n i s t e r i: G.A.Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Gripenberg

6/9-42.

5000—8—42 3785.

17 397 Sal 42

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

14/9-42 – –

RAPORTTI n:o 18.

Roomassa 6 p:nä syyskuuta 1942. E 41.

Asia: Espanjan tapahtumat.

Sr. Serrano Suñer'in erosta taikka eroittamisesta toimistaan ulkoasiainministerinä ja Falangen poliittisen komitean puheenjohtajana olen Vatikaanipiireissä kuullut seuraavaa: -

Noin kaksi viikkoa sitten Bilbaon katedraaliin järjestetyn jumalanpalveluksen kuluessa heitettiin pari pommia, jotka lienevät haavoittaneet useita läsnäolleita. Väkivallantekijät pidätettiin ja todettiin, että ne kuuluvat Falanga-puolueeseen. Tämä herätti Espanjassa voimakasta reaktiota ja eri tahoilta vaadittiin jyrkkiä toimenpiteitä Falangen keskuudessa vallitsevan kurittomuuden ja sisäisten riitaisuuksien hillitsemiseksi. Tästä syystä kenraali Franco lienee ryhtynyt Sr. Serrano Suñeriin kohdistuviin sekä muihin hallituksen muuttamista tarkoittaviin toimenpiteisiin, jonka taustaa minun puhuttelemani henkilöt eivät kuitenkaan tarkemmin tunne.

Yleensä ollaan sitä mieltä, etteivät Sr. Serrano Suñerin eroittaminen ja muut hallituksen kokoonpanoon tapahtuneet muutokset merkitse mitään Espanjan ulkopolitiikan muuttamista paitsi sikäli, että Falangen vaikutusvalta supistetaan ja sotilaspiirien lisääntyy. Väitetään näet korkeampien upseerien vastustavan kaikkia nykyisestä puolueettomuuspolitiikasta poikkeavia

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

suunnitelmia, jonka lisäksi ne kannattanevat monarkian palauttamista.

Kysymyksen mahdollisesta restauratiosta sanotaan kuitenkin viime aikoina huomattavasti komplisoituneen, koska nyttemmin puhutaan kolmesta eri hallitsijaehdokkaasta: Alfonso-kuninkaan nuorin poika Don Juan, tämän vanhemman veljen Don Jaime'n poika ja prinssi Xavier de Bourbon, jota viimemainittua muutamat, mutta eivät kaikki, carlistipiirit kannattanevat. Minulle on väitetty, ettei Don Juan olisi erikoisen kiinnostunut palaamaan Espanjaan, hän kun on tietoinen niistä erinomaisen vaikeista tehtävistä, jotka häntä siellä odottaisivat, jota paitsi sanotaan Saksan vastustavan monarkian palauttamista - ainakin tällä hetkellä. Berliinin hallitus pelännee, että Englannissa kasvatettu Don Juan useista syistä - m.m. Espanjan huonon elintarvetilanteen johdosta - orientuisi Länsivaltoihin päin. Samojen tietojen mukaan Italian hallitus lienee aikaisemmin periaatteessa vastustanut mahdollista restauratiota, mutta nyttemmin tässä asiassa omaksunut vähemmän kielteisen kannan.

Falangen keskuudessa lienee jyrkästi antimonarkistisia piirejä, jonka johdosta Sr. Serrano Suñerin poistamista pidetään periaatteelisena menestyksenä kuningasmielisille, mutta toistaiseksi ei odoteta mitään monarkian palauttamista tarkoittavia toimenpiteitä.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan Lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Gripenberg.

9/9-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 21 398 Sal. 1942

KIRJELMÄ n:o 73/20.

Rooma SSA 17 P:NÄ syys KUUTA 19 42 26/9-42

VIITTAUS: N 5. C41.

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit N:ot 19 - 22.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 19. Venäjän tilanne;

N:o 20. Vatikaanin käsitys Espanjan tapahtumien merkityksestä;

N:o 21. Japanin suhtautuminen Neuvostovenäjään; ja

N:o 22. Vatikaani ja juutalaisvainot Ranskassa.

Ministeri: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 21 398 Sal 42 Salainen.

RAPORTTI n:o 19. 26/9-42 - - -

Rooma ssa 9 p:nä syys kuuta 19 42. 5. Q 41.

Asia: Venäjän tilanne.

Slovakian Vatikaani-lähettiläs ministeri Karol Sidor kävi eilen luonani. Itsenäisen Tshekko-Slovakian tasavallan viimeisinä aikoina hän toimi varapääministerinä, mutta vielä muutamia kuukausia ennen nimitystään hän oli istunut linnassa, koska Hlinka'n puolueen innokkaana jäsenenä hän oli herättänyt presidentti Benesh'in mielipahaa. Niin hän on ainakin kertonut minulle.

Hra Sidor puhui laajalti Neuvostovenäjän nykyisestä tilanteesta, jonka hän väitti tuntevansa, koska Venäjällä taistelleet slovakialaiset upseerit ja sotilaat ovat näkemistään ja kokemuksistaan tiedoittaneet Bratislavan hallitukselle, jota paitsi hän on itse tavannut siellä käyneitä maanmiehiään. Sen johdosta, että ministeri Sidor, joka sanoo täydellisesti hallitsevansa venäjän ja unkarin kieliä, puhuu erinomaisen vaivalloisesti ranskaa, minun oli välistä hiukan vaikeata ymmärtää mitä hän kertoi. Muuten hän vaikutti kylmästi ajattelevalta mieheltä.

Slovakia, ministeri huomautti, on Venäjälle lähettänyt 20.000 miestä, jotka ovat osallistuneet lukuisiin taisteluihin. Niinpä Rostoff'ia valloitettaessa slovakialaiset olivat

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

ensimmäisiä kaupunkiin tunkeutuneita joukkoja. Slovakialaisten tappiot eivät ole olleet kovin suuret: esim. 10.000 miestä käsittävä divisioona on sodan alusta alkaen tähän mennessä kaatuneina menettänyt ainoastaan 700 miestä. Tämän johdosta ministeri ei uskonut, että saksalaisten joukkojen kärsimät tappiot olisivat niin suuret kuin mitä Venäjällä, Länsivalloissa, Roomassa ja Vatikaanipiireissäkin väitetään.

Venäjällä kommunistipuolue on nyttemmin täydellisesti menettänyt vaikutusvaltansa, ja sotilaspiirit määräävät kaikilla aloilla ja kaikissa suhteissa. Stalin on kyllä vielä hallituksen ja armeijankin korkein johtaja, mutta hänen täytyy alistua kenraalien tahtoon ja päätöksiin. Nämä taasen edustavat puhtaasti suurvenäläistä natsionalismia ja välittävät yleensä hyvin vähän siitä mitä Stalin arvelee. Varmaa on, ministeri huomautti, että jos Timoshenko saavuttaisi vaikkapa ainoastaan yhden todellisen ja ainakin joksikin ajaksi pysyvän menestyksen, hän voisi milloin tahansa poistaa Stalin'in tämän asemasta Neuvostovenäjän nimellisenä johtajana. Muut kaksi tällä hetkellä vaikutusvaltaisinta kenraalia on Sotakomissariaatin apulaispäällikkö kenraali Shukoff ja Leningrad'in puolustaja kenraali Kurotshkin. Nämä, kuten Timoshenkokin, eivät ole Stalin'in kannattajia ja tavoittelevat jonkinlaista uutta diktatuuria, joka tietenkin täydellisesti olisi kenraalien käsissä, mutta koska Venäjän yleinen tilanne on huonontumistaan huonontunut he eivät vielä ole avoimesti esiintyneet Stalinia vastaan.

(Mainittakoon tämän yhteydessä erään italialaisen tuttavani tänään kertoneen minulle Afganistanin tätä nykyä Roomassa asuvaa entistä kuningasta lähellä olevalta taholta kuulleensa,

että Venäjällä on odotettavissa sotilaskaappaus Stalinin poistamiseksi. Kuningas Amanulla, joka toivoo vielä voivansa palata valtakuntaansa ja väittää tarkoin seuraavansa Neuvostovenäjän tapahtumien ja tilanteen kehitystä, lienee sitä mieltä, että tehtyään vallankaappauksensa kenraalit tulevat pyrkimään rauhaan Saksan kanssa. Kertojani piti tätä erinomaisen epätodennäköisenä).

Ministeri Sidor arveli myöskin, että Stalingrad pian valloitetaan, jonka jälkeen saksalaiset mahdollisesti tulevat hyökkäämään Moskovan kimppuun. On kuitenkin varmaa, ettei tätä erinomaisen vahvasti linnoitettua kaupunkia vielä tänä vuonna voida valloittaa ja että Venäjän sota tulee jatkumaan monta kuukautta. Vasta ensi keväänä, ministeri toisti pari kertaa, Venäjän tilanne tulee ehkä selviytymään.

Ukrainassa saksalaiset eivät ole saaneet aikaan kovin paljon, ministeri väitti edelleen. Sikäläinen väestö on jatkuvastikin jyrkästi vihamielinen saksalaisille, ja jo aikoja sitten miehitetyillä alueillakin partisaanit toimivat vielä hyvin tarmokkaasti. Siitä slovakialaiset joukot tietävät kertoa paljon. Joka tapauksessa on osoittautunut mahdottomaksi luoda minkäänlaista Saksan puolelle kallistuvaa ukrainalaista kansallisliikettä - johtuen m.m. siitä, että bolsheviikit hyvissä ajoin olivat Ukrainasta karkoittaneet kaikki sellaisen liikkeen mahdolliset johtajat. Ukrainaan on kyllä saapunut n. 2.000 hollantilaista talonpoikaa, jotka toimivat kolhoosien ja muiden maatalousyrityksien johtajina, mutta väestö suhtautuu vihamielisesti heihinkin. Itse asiassa ne voivat toimia ainoastaan saksalaisten, unkarilaisten, romanialaisten ja slovakialaisten pistimien suojassa. "Rosenberg koettaa kyllä luoda jotain", ministeri huomautti, "mutta toistaiseksi hän on epäonnistunut".

Muuten Ukrainassa on havaittavissa jonkinlainen uskonnollinen renessanssi, ja väestön keskuudessa toimineet slovakialaiset sotilaspapit ovat olleet hyvin tyytyväisiä toimintansa tuloksiin, vaikkeivät ole onnistuneet voittamaan väestöä puolelleen.

Hra Sidor piti myöskin venäläisten poliittista asennoitumista kuvaavana, etteivät saksalaiset ole voineet millään tavoin poliittisten tarkoituksiensa hyväksi käyttää heidän hallussaan olevia kolmea miljoonaa vankia. Yleisenä huomautuksena ministeri sanoi, että ainakaan toistaiseksi ei tunnu mahdolliselta kansallisella pohjalla jakaa Venäjä pienempiin valtioihin taikka alueihin, jotka olisivat valmiit alistumaan saksalaisten yliherruuteen, väestö kun ei katso saksalaisia minkäänlaisiksi vapauttajiksi sitä aikaisemmin sortaneesta tyranniudesta. Pikemmin on otaksuttavissa, että jos sota vielä kestää yli vuoden Venäjällä syntyy täydellinen sekasorto.

Ministeri puhui verrattain katkeramielisesti Unkarista, jonka sisäisen tilanteen hän väitti tulevan todennäköisesti kehittymään hyvinkin vakavaksi. Tämän maan yhteiskunnalliset vastakohtaisuudet ovat jatkuvasti huolestuttavia, ja sodan pitkittyessä ne tulevat kärjistymistään kärjistymään - varsinkin kun Neuvostovenäjän kannattamat kommunistiainekset taas ovat ruvenneet liikehtimään. Mutta myöskään Italian sisäinen tilanne ei ollenkaan ole tyydyttävä, hra Sidor korosti, lisäten, että jonkinlainen kapinallinen liike ei suinkaan ole mahdollisuuksien ulkopuolella.

Omasta puolestani tahtoisin tähän huomauttaa, että vaikkakaan en voi lausua minkäänlaista käsitystä Unkarin tilanteesta, joka on minulle täydellisesti tuntematon, niin olen kuitenkin taipuvainen liittymään ministeri Sidor'in käsitykseen Italian tilanteen mahdollisesta kehityksestä, vaikkei minun mielestäni vielä pitkäksi ajak-

si ole pelättävissä mitään kapinayrityksiä. Olen nyt oleskellut Roomassa kaksi kuukautta ja tänä aikana tavannut lukuisia italialaisia ja ulkomaalaisia, jotka kaikki ovat minulle puhuneet Italian kansan sotaväsymyksestä, tyytymättömyydestä nykyiseen vallassa olevaan suuntaan sekä pessimistisestä käsityksestä siitä mitä tulevaisuus vielä saattaa tuoda mukanaan. Niinpä ovat tänään eräs ulkomaalainen suurlähettiläs sekä eräs italialainen tuttavani minulle lausuneet käsityksenään, että jos sota ei ole päättynyt ennen v.1943 loppua, niin on vakavia levottomuuksia odotettavissa Italiassa. Silmäänpistävä on myöskin se sanoisinko kylmäkiskoisuus saksalaisia liittolaisia kohtaan, joka täällä tulee näkyviin. Vielä tänään eräs suurlähettiläs, jonka monta vuotta olen tuntemut (Argentiinan Quirinale-ambassadöri Sr.Malbràn), sanoi minulle Italian virallisen propagandan kyllä tarmokkaasti koettaneen nostattaa vihamielisyyttä Länsivaltoja vastaan ja prosaksalaista mielialaa, mutta näissä yrityksissä se on täydellisesti epäonnistunut. Italialaiset yleensä eivät odota mitään heidän maalleen edullisia positiivisia tuloksia sodasta, ja fascistipuolueessakin vallitsee - mikäli eräs puolueen jäsen on vakuuttanut minulle - nyttemmin suurta tyytymättömyyttä sotaan.

Tästä ei kuitenkaan sovi tehdä sitä johtopäätöstä, että Mussolinin taikka edes fascistipuolueen asemaa jo olisi uhattu. Mikään varsinainen, organisoitu, toimintakykyinen oppositio ei ole olemassa, ja mikäli tiedän kaikki Englannin ja Amerikan propagandan levittämät väitteet Italiassa muka tapahtuneista levottomuuksista on suuresti liioiteltu. Ylioppilaat ovat kyllä silloin tällöin järjestäneet poliittisia hallituksenvastaisia mielenosoituksia, joiden käytännöllistä merkitystä kuitenkin lienee katsottava täysin olemattomaksi. Korkeintaan voidaan sa-

noa potentiellisen vaaran uhkaavan hallitusta, jos sota pitkittyy ja varsinkin jos se joutuu Akselivalloille selvästi epäedulliseen käänteeseen. Joka tapauksessa tuntuu varmalta, etteivät saksalaiset voisi Italialta saada mitään todellista, tehokasta apua, jos he tarvitsisivat sellaista, ja tästä he lienevätkin - mikäli olen ollut huomaavani ja mikäli minulle on kerrottu - täydellisesti selvillä.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Gripenberg.

15/9-42.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
21/398 Sal. 1942
26/9-42 - LIITE. -
KIRJE 42. OSASTO C 41. ASIA 5.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Rooma ssa 15 p:nä syys kuuta 19 42.

Asia: Vatikaanin käsitys Espanjan tapahtumien merkityksestä.

Viitaten Espanjan hallitusmuutoksia koskevaan raporttiini N 18, t.k. 7 p:ltä ilmoitan kunnioittaen seuraavat Vatikaanipiireissä minulle esitetyt tiedot ja näkökohdat:

Yleensä myönnetään, ettei toistaiseksi tiedetä kovin paljon niistä syistä, joiden johdosta kenraali Franco katsoi välttämättömäksi taikka sopivaksi hallituksestaan poistaa lankonsa Sr. Ramon Serrano Suñer'in, sisäasiainministeri eversti Galarza'n ja armeijaministeri kenraali Varela'n, mutta otaksutaan niiden olleen ensi sijassa, kenties yksinomaan, sisäpoliittista luonnetta. Huomautetaan Espanjan sisäpoliittisen tilanteen kaikkine vastakohtaisuuksineen, riitaisuuksineen ja yhteenottoineen kehittyneen siksi vakavaksi, että jotain oli tehtävä Espanjan viime aikojen julkiselle elämälle ominaisen kurittomuuden hillitsemiseksi. Kenraali Franco ei ole, niin sanotaan, ryhtynyt hallitusmuutoksiin ulkopoliittisista taikka monarkian palauttamista tarkoittavista syistä. Suunnitelma kehoittaa Don Juan'ia nousemaan esiisiensä valtaistuimelle lienee kyllä tänä vuonna Espanjassa saanut entistä laajempaa kannatusta, mutta merkit viittaavat siihen, ettei sitä vielä pidetä ajankohtaisena. Itse asiassa tuntuu siltä,

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että sen toteuttaminen on lykätty, joskaan ei ad calendas graecas. Niinpä Columbian asiainhoitaja, joka valmistautuu muuttamaan Vatikaaniin, on kertonut minulle tällä hetkellä Sveitsissä olevan Don Juan'in vuokranneen sen suuren huvilan, johon Columbian lähetystö tähän mennessä on ollut sijoitettuna. Koska talossa on suoritettava erilaisia korjaustöitä saapunee prinssi vasta syksymmällä Roomaan.

Väitetään myöskin, että Saksan hallitus, joka tämän vuoden alussa lienee antanut ymmärtää vastustavansa monarkian palauttamista, nyttemmin - ja juuri sen johdosta, ettei tämä kysymys vielä pitkään aikaan astune päiväjärjestykseen - on omaksunut vähemmän kielteisen kannan. Italian hallitus taasen suhtautunee periaatteessa suopeamielisesti restauratiosuunnitelmiin ja pyrkinee voittamaan niiden kannattajien sympatiat.

Joskin siis puhtaasti sisäpoliittiset näkökohdat ovat määränneet kenraali Francon toimenpiteet, niin katsotaan kuitenkin Vatikaanissa ja - mikäli olen ollut huomaavinani - sen ulkopuolellakin, että Sr. Serrano Suñer'in eroittaminen ei voi olla aiheuttamatta kenties huomattaviakin seurauksia. Joka tapauksessa tuntuu selvältä, että Espanja nyttemmin on omaksunut ehdottoman puolueettomuuden, joka asennoituminen tulee parantamaan sen suhteet Länsivaltoihin. Tämä käsitys näyttääkin minusta hyvin todennäköiseltä, varsinkin jos otetaan huomioon, että Sr. Serrano Suñer viime vuosien kuluessa eri tavoin on pyrkinyt läheisempään yhteisymmärrykseen ja kenties yhteistoimintaankin Akseli-valtojen kanssa, vaikkakaan nämä hänen pyrkimyksensä eivät ole johtaneet minkäänlaisiin käytännöllisiin tuloksiin. Tuntuu näet sil-

tä, ettei kenraali Franco ole ollut valmis tekemään mitään ratkaisevaa, joka saattaisi vakavasti vaarantaa Espanjan suhteita Länsivaltoihin. Espanjan ulkopolitiikan tie on siis sodan kuluessa asennoitumisesta, joka välistä tuntui voivan merkitä osallistumista sotaan Akseli-valtojen puolella, vienyt selvään puolueettomuuteen, joka seikka on herättänyt suurta tyydytystä Vatikaanissa, Portugalissa, Etelä-Amerikan valtioissa ja tietenkin Länsivalloissakin. Tämä on ainakin se interpretatio, jota Vatikaanipiireissä sovellutetaan Espanjan hallitusmuutoksiin.

On myöskin otaksuttavissa, että Espanjan suhteet Pyhään Istuimeen nyt tulevat parantumaan, koska mikäli olen ollut ymmärtävinäni Sr. Serrano Suñer ei liene Vatikaanissa ollut persona gratissima. Roomassa väitetään hänen pyrkivän suurlähettiläälksi Quirinale'n luokse. -

Mainittakoon lopuksi kuriositeettina Roomassa, vaan en Vatikaanissa, kuulleeni sen otaksuman esitettävän, että "toinen rintama" tullaan järjestämään Espanjasta käsin.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Gripenberg.

15/9-42.

5000—8—42 3785.

21 398 Sal 42

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salminen.

26/9.42

RAPORTTI n:o 21.

Rooma ssa 15 p:nä syys kuuta 19 42.

5. C41.

Asia: Japanin suhtautuminen Neuvostovenäjään.

Aikaisemmissa raporteissa olen Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut Japanin Vatikaani-suurlähettilään hra Ken Harada'n kahdesti minulle vakuuttaneen, että hänen hallituksensa Neuvostovenäjään nähden jatkuvasti tulee noudattamaan täydellistä puolueettomuutta sillä edellytyksellä tietenkin, ettei Moskovan hallitus ryhdy minkäänlaisiin Japanin turvallisuutta uhkaaviin toimenpiteihin. Suurlähettiläs on myöskin minulle korostanut, että Yhdysvallat ovat Japanin "enemy number one", etteivät vielä tosissaan ole aloittaneet sotaa hänen maataan vastaan ja että japanilaisten siis täytyy kaikin tavoin ja kaikin voimin valmistautua tähän kamppailuun, joka varmasti tulee hyvin pitkäaikaiseksi. Missä määrin suurlähettilään vakuutukset vastaavat Japanin sotilasviranomaisten todellisia suunnitelmia on tietenkin toinen asia, josta ei kukaan ulkopuolinen liene pätevä lausumaan mitään varmaa mielipidettä. Mielestäni on kuitenkin syytä panna merkille ne viralliset ja yksityisetkin lausunnot, joista tuntuu ilmenevän, että hra Ken Harada on oikein arvostellut Japanin sotapolitiikan todennäköistä kehitystä.

Ensinnäkin on todettava Japanin hallituksen jyrkästi

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

dementoineen Englannin ja Amerikan lehdistön julkaisemat otaksumat, että ulkoasiainministeri Togon ero ennustaisi Japanin ja Neuvostovenäjän välistä aseellista konfliktia. Niinpä Neue Züricher Zeitung'in mukaan pääministeri Tojo ulkoasiainministerin ominaisuudessaan selitti t.k. 3 p:nä, ettei Japanin ulkopolitiikka tule missään suhteessa muuttumaan.

Toiseksi lienee mainittava, että Roomassa ilmestyvä "Il Messagero"-lehti on t.k. 14 p:nä julkaissut Tokion kirjeenvaihtajansa Signor Mirko Ardemagni'n edellisenä päivänä sähköttämän "Japanin uusi strategia"-nimisen, mielenkiintoisen kirjoituksen, joka tuntuu kaikissa suhteissa vahvistavan hra Ken Harada'n minulle esittämän käsityksen. Tämän johdosta lienee syytä lyhyesti tehdä selkoa kirjoittajan esittämistä mielipiteistä.

Sig . Ardemagni huomauttaa aluksi, että viime viikkojen aikana Japanin lehdistö ja"pätevimmät huomioitsijat" ovat ennustaneet, ettei ole mahdollista välttää pitkää sotaa. He ovat myöskin kiinnittäneet yleisön huomiota ei enää Englantiin, vaan Yhdysvaltoihin, "joille Tyynen Meren dominoiminen on elinkysymys". Tämän jälkeen hän tekee selkoa Japanin sotaministeriön edustajan (portavoce) eversti Jahagi'n Yomiuri-lehdessä julkaisemasta kirjoituksesta, jossa m.m. huomautetaan, että Yhdysvallat tuntuvat lykänneen yleisoffensiivinsa muutamiksi vuosiksi kunnes niiden varustuksien kehittäminen on saavuttanut huippukohtansa. Tällä hetkellä Yhdysvallat tuntuvat ainoastaan koettavan hankkia itselleen tarvitsemiaan tukikohtia tulevaisuudensuunnitelmiensa toteuttamiseksi. Japani on kuitenkin valmistautunut kaikkiin mahdollisuuksiin ja jos sen täytyy "löytää ratkaisu käymällä puolustussotaa, niin voimme sanoa, että mitä enemmän sota pitkittyy,

sitä parempi se on meille."

Esitettyään nämä eversti Jahagi'n mielipiteet Sig. Ardemagni huomauttaa ei olevan epäilemistäkään, että Japanin strategia nyt on radikaalisesti muuttunut. Japani on Tyynellä Merellä luonut ja konsolidoinut alueen, jonka rajojen sisäpuolella se voi "kehittää toimintaansa suhteellisen suuressa turvallisuudessa", ja täten se on hankkinut itselleen "hyvin pitkän sodan" (guerra lunghissima) välttämättömät edellytykset. Kirjeenvaihtaja arvelee, että Kiinassakin Japani nyttemmin tulee noudattamaan defensiivistä esiintymistä, ja viittaa Japanin Kiinassa taistelevien joukkojen tietotoimiston päällikön eversti Tusakin t.k. 13 p:nä pitämään radiopuheeseen, jossa tämä lienee sanonut, että Japani on viime elokuun 19 p:stä lähtien Kiinassa evakuoinut suuret ja "raskain uhrein valloitetut alueet" jotta se saattaisi ojentaa rintamansa, paremmin valmistautua vihollisen vastustamiseen ja kuluttaa hänen voimiaan.

Loppuvaikutelmana kirjeenvaihtaja huomauttaa, että Japanin sodanjohto Kiinaan nähden tulee noudattamaan suhteellista passivisuutta, mutta sitä vastoin kiinnittää koko huomionsa Tyynellä Merellä oleviin asemiinsa, "joissa Japanin on pelattava lopullinen pelieränsä amerikkalaisten kanssa."

Sig. Ardemagni'n kirjoituksesta - jonka oheenliitän - ilmenee siis, ettei hän odota Japanin tulevan ryhtymään Neuvosto-venäjään kohdistuvaan hyökkäykseen.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg.-

(G. A. Gripenberg).

"Il Messagero" 14/9 1942.

La nuova strategia nipponica

La situazione geografica e la guerra con gli Stati Uniti - Il consolidamento delle regioni occupate nei Mari del Sud e le campagne in Cina

Nostro radioservizio speciale dal Giappone

Tokio, 13.

Da alcune settimane, e con ritmo sempre crescente, la stampa nipponica e i più autorevoli esponenti giapponesi si dedicano a prospettare l'inevitabilità della guerra lunga, polarizzando l'attenzione non più tanto sull'Inghilterra, la cui influenza dal bacino del Pacifico è ormai del tutto radiata, quanto sugli Stati Uniti per i quali il dominio su questo oceano è questione di vita o di morte.

A tale riguardo è interessante quanto scrive il colonnello Jahagi, portavoce del Ministro della Guerra, sul giornale Yomiuri. *«Osservando gli sviluppi della guerra guerreggiata tra il Giappone e gli Stati Uniti — egli scrive — troviamo che è praticamente impossibile avere una battaglia decisiva dati gli attuali mezzi tecnici e scientifici. Specialmente per le considerazioni geografiche una decisiva soluzione per le armi tra il Giappone e gli Stati Uniti non è affatto facile. Se il Nord America dovesse effettuare la mobilitazione generale di tutto il suo potere bellico e affidare il Giappone in una battaglia decisiva, daremmo il benvenuto a tale occasione, ma gli Stati Uniti sembrano adottare la politica di dilazionare la controffensiva generale di alcuni anni fino a quando cioè l'espansione dei suoi armamenti non sarà completa.*

«Per ora gli Stati Uniti sembra che cerchino di assicurarsi basi soltanto in vista dei loro piani futuri. Comunque il Giappone è pronto per ogni circostanza. Se dovessimo cercare una soluzione attraverso la guerra difensiva, possiamo dire che più le ostilità si prolungano e meglio è per noi».

Più oltre il colonnello Jahagi scrive: «Il motivo che condusse alla guerra nippo-americana è stato l'incidente cinese. Ma ora che le ostilità sono aperte, anche se gli Stati Uniti, l'Inghilterra e Ciung King dovessero proporre di affidare al Giappone la direzione della vita cinese, effettuando un compromesso con Tokio, la presente guerra per la più grande Asia Orientale non finirebbe.

«Lasciando da parte l'Inghilterra e Ciung King, gli Stati Uniti dallo scoppio della guerra per la più grande Asia Orientale hanno cominciato a godere una speciale prosperità con il risultato che laggiù è scomparsa la disoccupazione e molti americani guazzano nei profitti di guerra. Inoltre il popolo yankee non ha ancora esperimentato le reali calamità nel suo proprio Paese e non aveva assaggiato nessuna sconfitta prima dello scoppio delle ostilità con noi. Si tratta di un popolo che ha fiducia in se stesso, una presunzione sconfinata di ambizioni e uno spirito avventuroso ed è tuttora pervaso dalla fiducia della sicura vittoria qualora la guerra si prolunghi».

Implicitamente escludendo che la guerra possa terminare presto il colonnello Jahagi così conclude: «Ritengo che fino al giorno in cui avverrà la battaglia decisiva noi dobbiamo concentrare tutti gli sforzi nazionali sulla produzione dei materiali e sul mantenimento dell'alto morale del popolo. Il Primo Ministro Tojo esaltò la nostra decisione per una lunga guerra. Questa è la parola d'ordine che il popolo deve ricordare, nel corso delle attuali vicende».

Non v'è alcun dubbio che dopo la folgorante occupazione di tutte le regioni dei Mari del Sud, il Giappone si trovi, come abbiamo un'altra volta esposto, a una svolta sostanziale della propria strategia. Il consolidamento e l'invulnerabilità delle terre strappate al nemico e la formazione di un circolo chiuso entro cui la vita nipponica possa svolgersi con una relativa sicurezza, sono le nuove premesse indispensabili su cui deve basarsi l'inderogabile prospettiva di una guerra lunghissima. Per questo ci si deve attendere che le campagne militari in Cina si svolgano d'ora in poi per così dire in economia, limitandosi ad impedire l'affluenza degli aiuti anglo-americani e trascurando l'obiettivo dell'occupazione permanente dei territori, poichè la temporanea inefficienza offensiva delle forze di Ciang Kai Scek non rende tale occupazione più strettamente necessaria.

E' degno di rilievo a tale proposito quanto ha radiocomunicato oggi il colonnello Iuasaki, portavoce del Corpo di spedizione giapponese in Cina. Dopo aver illustrato i risultati conseguiti con l'offensiva del Cekiang e del Kiangsi, Iuasaki ha dichiarato con l'abituale virile franchezza che distingue i soldati nipponici: «Come è noto, abbiamo lasciato alcune zone che avevamo occupato a costo di duri sacrifici. Ma poichè è strategicamente impossibile mantenere la sicurezza in zone così vaste, le nostre forze imperiali cominciarono il ripiegamento il 19 agosto al fine di rettificare le linee. L'attuale rettifica non significa affatto semplice ritirata su vecchie posizioni come in passato. Un nuovo significato dev'essere attribuito al nostro spostamento, poichè esso è condotto al fine di raggiungere una più vantaggiosa preparazione e al fine di logorare, senza reciprocità, il nemico nella terza zona di guerra.

«Seriamente colpito dalla sorprendente potenza dimostrata dalle forze nipponiche nell'ultima campagna del Cekiang e del Kiangsi, Ciang Kai Scek cerca d'intensificare il suo potere combattivo temendo delle puntate giapponesi in altre direzioni. Inoltre egli sta facendo un disperato appello agli Stati Uniti perchè gli forniscano dei mezzi aerei. Così stando la situazione, dobbiamo essere cauti nel minimizzare le possibilità belliche di Ciung King, benchè esse siano fortemente diminuite».

In sostanza la situazione interna cinese e i fatti occasionali, come lo scontro avvenuto fra la quinta Armata di Ciang Kai Scek, attualmente in Assam, e le forze inglesi, inducono i comandi nipponici a nutrire una relativa tranquillità verso la Cina e a concentrare l'attenzione e i mezzi sulle posizioni avanzate del Pacifico, dove in definitiva, il Giappone dovrà giocare la sua ultima partita con gli Americani.

In occasione della nona ricorrenza mensile della dichiarazione di guerra agli Stati Uniti, giornali nipponici pubblicano il rescritto imperiale che esalta le gesta eroiche compiute nelle precedenti imprese militari.

Mirko Ardemagni

Messagero 14/9

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Gripenberg.

17/9-42.

5000—8—42 3785.

21 398 Sal 42

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 26/9-42 — Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Rooma ssa 17. p:nä syys kuuta 19 42. C 41.

Asia: Vatikaani ja juutalais-
vainot Ranskassa.

Kuten lienee Ulkoasiainministeriölle tunnettua on viime kuukausina Ranskassa - sekä miehitetyssä että ei-miehitetyssä vyöhykkeessä - monta tuhatta ulkomaalaista ja ranskalaistakin juutalaista pidätetty ja myöhemmin toimitettu Saksaan. Sveitsin lehdistössä on väitetty, että miehitetyssä vyöhykkeessä on vangittu ainakin 28.000 juutalaista miestä, naista ja lasta, että viime heinäkuun puolivälissä 300 juutalaista tämän johdosta on tehnyt itsemurhan ja että Saksan miehitysviranomaisten toimesta vakavastikin sairaita juutalaisia on poistettu sairaaloista ja lähetetty keskitysleireihin ja niistä edelleen Saksaan. Ei-miehitetystä vyöhykkeestä yli 10.000 juutalaista lienee jo viety Saksaan ja ainakin yhtä suuri lukumäärä pidätetty.

Näitä juutalaisiin kohdistuvia vainoja vastaan on Paavi Vichy'n hallitukselle osoitetussa kirjelmässä jyrkästi protestoinut, jonka kirjelmän sisältö papiston välityksellä on saatettu Ranskan suuren yleisön tietoon. M.m. Toulon'in arkkipiispa Monseigneur Saliège on kahdesti saarnannut Paavin kirjelmästä, mutta viime elokuun 27 p:nä Toulon'in prefekti kielsi arkkipiispaa toistamasta näitä hänen saarnojaan. Tämän jälkeen Paavin Nuntius Monseigneur Valerio Valeri kääntymällä suoraan

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

marsalkka Pétain'in puoleen esitti vastalauseensa sen johdosta, että Ranskan viranomaiset ovat yrittäneet estää Pyhän Istuimen kannanoton tunnetuksitekemistä.

Käydessäni tänään Paavin Valtiosihteeristön vakinaisten asiain osaston päällikön ("Sostituto per gli affari ordinari e Segretario della Cifra") Monseigneur Montini'n puheilla tiedustelin häneltä missä määrin Sveitsin lehdistön ylläselostamani tiedot pitävät paikkansa. Tähän kysymykseeni Hänen Ylhäisyytensä vastasi seuraavasti: -

Ranskan juutalaisvainojen johdosta Paavi ei ole muodollisesti protestoinut, koska hän ei ole katsonut sitä sopivaksi, k.o. juutalaiset kun eivät kuulu katoliseen kirkkoon ja suureksi osaksi ovat Ranskan kansalaisia. Mutta inhimillisyyden nimessä Paavin Nuntius on kiinnittänyt Vichy'n hallituksen huomion siihen julmuuteen, jolla juutalaisia on kohdeltu, ja pyytänyt hallitusta keskeyttämään niihin kohdistamansa toimenpiteet. Laajalle levinneet juutalaisvainot ovat näet, Monseigneur Montini huomautti, olleet mitä kauhistuttavinta laatua; hän käytti terrible- ja épouvantable-sanoja. Niinpä on Etelä-Ranskassakin tapahtunut, että pieniä juutalaislapsia on otettu katolisen papiston ylläpitämistä asukkilaitoksista ja kouluista ja lähetetty joko keskitysleireihin taikka suoraan Saksaan. Ranskan viranomaiset eivät ole kiinnittäneet mitään huomiota leirien epätyydyttäviin hygieenisiin oloihin, ja lapsia on kuollut kokonaisin laumoittain. Paikoitellen on katolinen papisto Ranskan väestön tukemana väkivalloin vastustanut lasten poisviemistä, ja sen takia Etelä-Ranskassa, esim. Toulon'issa, lienee tapahtunut todellisia kahakoita ("bagarres"). Nämä toimenpi-

teet ovat kauhistuttaneet Ranskankin yleisöä, ja ne ovat - Monseigneur Montini'n käsityksen mukaan - omiaan todistamaan, että ei-miehitetyssäkin vyöhykkeessä Ranskan viranomaiset ovat pakoitetut noudattamaan Saksan viranomaisten antamia määräyksiä.

Hänen Ylhäisyytensä, joka sanoi Ranskan juutalaisten nyttemmin kaikkialla joutuneen suuren pelon valtaan, vahvisti, että niiden keskuudessa on tapahtunut lukuisia itsemurhia, mutta näiden lukumäärää hän ei tuntenut. Hän lisäsi, että "monta tuhatta" juutalaista on pidätetty ja viety Saksaan, ja että suuri osa niistä julman kohtelun johdosta on kuollut.

Tiedustelin mihin tuloksiin Paavin Nuntiuksen kääntyminen Vichy'n hallituksen puoleen on johtanut, johon Monseigneur Montini vastasi, ettei vielä tiedä siitä mitään tarkempaa. Valtiosihteeristö odottaa Nuntiukselta täydentäviä tietoja, jotka kenties saapuvat jo ensi viikolla.

Yleisenä huomautuksena Monseigneur Montini sanoi, että joskin on ymmärrettävissä miksi Saksan viranomaiset jo vuosia sitten ryhtyivät juutalaisten vaikutusvaltaa rajoittaviin toimenpiteihin, se mitä viime kuukausien aikana on tapahtunut Ranskassa ylittää kaikki rajat. Sen takia on Pyhä Istuin katsonut välttämättömäksi inhimillisyyden nimessä yrittää estää tämän "kauhistuttavan tragedian" jatkumista.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Gripenberg.

20/9-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

23 398 Sal 42

KIRJELMÄ n:o 74/21.

7/10-42 -

Rooma SSA 21 P:NÄ syys KUUTA 19 42.

5 C 41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti N:o 23.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettaa raportti N:o 23: Mr. Myron C. Taylor'in paluu Vatikaaniin.

Ministeri: G. A. Gripenberg

(G. A. Gripenberg)

UE 3: A 4.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Rooma ssa 20 p:nä syys kuuta 19 42. 23 398 Sal 42

7/10-42 — —

Asia: Mr. Myron C.Taylor'in paluu Vatikaaniin.

5 C41

T.k. 18 p:nä tapasin erään tuntemani huomattavassa, vaan ei poliittisessa, asemassa olevan fascistipuolueen jäsenen, joka kertoi minulle Roomassa taas huhuttavan jonkinlaisen uuden rauhanneuvottelujen alotteen olevan vireillä. Kysymykseensä mitä sellaisesta mahdollisuudesta arvelin, vastasin, ettei minun mielestäni ole syytä kiinnittää mitään huomiota tällaisiin aika ajoin syntyviin huhuihin, koska olin varma siitä, ettei toistaiseksi ole mahdollista ryhtyä minkäänlaisiin sotaakäyvien suurvaltojen välisiin keskusteluihin. K.o. henkilö sanoi minun kai olevan oikeassa lisäten, ettei hänkään ymmärrä miksi Länsivallat suostuisivat sellaisiin keskusteluihin, niiden yleinen asema kun tällä hetkellä on parempi kuin mitä se pitkään aikaan on ollut: Neuvostovenäjän vastarinta jatkuu ja saksalaisten tappiot ovat olleet "suunnattomia", Japani tuntuu päättäneen asettua defensiiviin ja Rommel'in yritykset murtaa englantilaisten linjat ovat toistaiseksi rauenneet. Tässä yhteydessä puhuteltavani väitti tietävänsä amerikkalaisten jo lähettäneen Irlantiin ja Englantiin yhden miljoonan miestä. Sanoin tämän numeron minusta tuntuvan perin epätodennäköiseltä, mutta kertojani

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

pysyi väitteessään.

Seuraavana päivänä pääsin selville mistä syystä hän oli minun kanssani ottanut puheeksi rauhanneuvottelujen aikaansaamisen mahdollisuuden. Kuulin näet kerrottavan, että Presidentti Roosevelt'in henkilökohtainen edustaja Paavin luona, Mr. Myron C. Taylor, joka noin vuoden ajan on oleskellut Yhdysvalloissa, yht'äkkiä on palannut Vatikaaniin, ja että hänen tulonsa oli sekä ulkomailla että Roomassa aiheuttanut kaikenlaista kannunvaluntaa. Niinpä United Press'in Madridissa oleva edustaja lienee ilmoittanut lehtimiespiireissä arveltavan Mr. Taylor'in matkan olevan yhteydessä jonkinlaisen uuden rauhantunnustelun kanssa, vaikkei hän ole sanonut miltä taholta tämä aloite olisi lähtenyt. Siitä huolimatta, että Rooman viralliset piirit lienevät tähän uutiseen nähden lehtimiehille osoittaneet täydellistä välinpitämättömyyttä - Italian lehdistö ei ole oikeutettu sitä julkaisemaan - on se täälläkin herättänyt melkoista huomiota, ja eräs ulkomaalainen kirjeenvaihtaja sanoikin minulle "kaikkien siitä puhuvan". Hän myönsi kuitenkin, ettei Mr. Taylor'in matkan syistä ollut voinut hankkia mitään tarkempia, luotettavilta vaikuttavia tietoja.

Vaikkakin omasta puolestani pidin kaikkia huhuja siitä, että Mr. Taylor'in tulo olisi aiheutumut jonkinlaisesta aloitteesta rauhanneuvottelujen aikaansaamisen hyväksi, mitä suurimmassa määrin epätodennäköisinä, päätin kuitenkin <u>pour l'acquit de ma conscience</u> tässä asiassa asettua yhteyteen Paavin Valtiosihteeristön kanssa ja pyysin saada päästä Kardinaali Maglione'n ensimmäisen apulaisen Monseigneur Révérendissime Tardini'n puheille. Hän ottikin minut vastaan tänään

sunnuntaina.

Keskustelumme kuluessa Monseigneur Tardini, joka tällä kertaa tuntui olevan jossain määrin tavallista vähemmän vaitelias, sanoi minulle, ettei Mr. Taylor'in tulolla ole minkäänlaista ulkopoliittista merkitystä. Ambassadöri on jatkuvasti Presidentti Roosevelt'in henkilökohtaisena edustajana akkreditoituna Paavin luona ja hän on nyt saapunut Vatikaaniin "jokavuotiselle käynnilleen". Hän tulee jäämään tänne vain lyhyeksi ajaksi, jonka jälkeen hän taas palaa Yhdysvaltoihin. Sen enempää ei ole sanottava Mr. Taylor'in matkasta, Hänen Ylhäisyytensä vakuutti.

Mielestäni voidaan tietenkin tähän huomauttaa sen seikan tuntuvan hiukan yllättävältä, että Mr. Taylor tekee tällaisen joskaan ei pitkän, niin kuitenkin vaivalloisen matkan ainoastaan oleskellakseen pari kolme viikkoa Vatikaanissa, mutta toiselta puolen ei tietenkään sovi epäillä Monseigneur Tardinin vakuutuksia, varsinkaan kun ei ole minkäänlaista syytä otaksua, että Presidentti Roosevelt tällä hetkellä suunnittelisi mitään muuta kuin Amerikan sotaponnistelujen intensifioimista ja mahdollisimman tehokasta sodankäyntiä. Todennäköisintä on, että Mr. Taylor'in tehtävä ei ole ainoastaan oleskella pari viikkoa Vatikaanissa, vaan myöskin perehdyttää Paavi Presidentti Roosevelt'in yleisiin ajatustapoihin ja pyrkimyksiin. Vatikaanissa Mr. Taylor - mikäli eri tahoilta olen kuullut - lienee persona gratissima.

Monseigneur Tardini huomautti myöskin, että Valtiosihteeristön käsityksen mukaan sotaakäyvien suurvaltojen "välinen välimatka jatkuvasti on yhtä pitkä kuin koskaan aikai-

semmin" eikä toistaiseksi ole minkäänlaisia mahdollisuuksia rauhan aikaansaamista tarkoittaviin keskusteluihin. Venäläiset, hän korosti, puolustautuvat mitä suurimmalla urhoudella, ja kaikki merkit viittaavat siihen, etteivät tule luopumaan kamppailusta. Mutta myöskin Saksa ja Länsivallat käyvät sotaa yhtä päättäväisesti kuin ennenkin, ja sen takia voidaan olla varmoja siitä, että tämä vielä tulee kestämään kauan.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg.

(G. A. Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanin osaston tähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Gripenberg

27/9-42

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

24 399 Sal 42

7/10-42 - -

5 C41

KIRJELMÄ n:o 76/22.

Rooma SSA 28 P:NÄ syys KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti N:o 24.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää raporttini N:o 24: Keskustelu Mr. Myron C. Taylor'in kanssa.

Ministeri: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Rooma ssa 27 p:nä syys kuuta 19 42.

24 399 Sal 42

7/10-42

Asia: Keskustelu Mr. Myron C. Taylor'in kanssa.

5 C 41

T.k. 25 p:nä vastaanotin Yhdysvaltojen Vatikaani-suurlähetystön sihteerin Mr. Harald Tittmann'in minulle osoittaman kirjeen, jossa hän ilmoitti hänen ambassadörinsä Mr.Myron C. Taylor'in olevan valmiin New York'issa tällä hetkellä oleskelevalle rouvalleni viemään kirjeen minulta. Huomautettuaan, että kirje oli jätettävä Mr. Taylor'ille viimeistään t.k. 27 p:nä, Mr. Tittmann hiukan yllättävästi lisäsi olevansa varma siitä, että minä tahtoisin itse tavata Mr. Taylor'in, mutta tämä "ymmärtää täydellisesti tilanteen" (!) ("I am sure you would like to convey messages in person to Mr. Taylor, but he quite understands the circumstances").

Kuten aikaisemmin kunnioittaen olen tiedoittanut Ulkoasiainministeriölle (kts. raporttiani No.23) olin keskustelustani Monseigneur Tardini'n kanssa saanut sen käsityksen, että Mr.Taylor viipyisi Vatikaanissa ainakin pari viikkoa. Olin kyllä - kuten myöskin olen Ministeriölle ilmoittanut - ajatellut pyrkiä hänen puheilleen, mutta eri syistä, m.m. hänen tulonsa aiheuttaman huomion ja erilaisten Suomeakin koskevien huhujen johdosta, olin päättänyt toistaiseksi olla asettumatta yhteyteen hänen kanssaan ainakin kunnes olin Ministeriöltä vastaanottanut pyytämäni ohjeet.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ymmärsin kuitenkin Mr. Tittmann'in kirjeen siten, että Mr.Taylor tulisi jo parin päivän kuluttua palaamaan Yhdysvaltoihin ja että hän jostain syystä oli tahtonut esittää toiveensa minun käyvän hänen puheillaan. Sen takia ilmoitin heti Mr. Tittmann'ille toivovani saada tilaisuuden "to pay my respects to Mr. Taylor", johon tämä pyysi minua tänään käymään Vatikaanissa ambassadöriä tervehtimässä.

Suurlähettiläs otti minut erinomaisen ystävällisesti vastaan kiittäen minua siitä "kunniasta", jonka olin hänelle osoittanut. Hän lisäsi haluavansa onnitella minua sen johdosta, että minut oli nimitetty Suomen edustajaksi Vatikaaniin ja siis toimeen, joka varmasti vielä tulee osoittautumaan "hyvinkin tärkeäksi" ja jossa minulla on tilaisuus ylläpitää kosketusta useiden eri maiden edustajien kanssa". Suomi, Mr. Taylor jatkoi, on maa, jota kohtaan Yhdysvalloissa - kuten muissakin maissa - on tunnettu suurempaa sympatiaa kuin konsanaan mitään muuta maata kohtaan. Suomen "ensimmäisen sodan aikana kaikki olivat prosuomalaisia", ja nämä sympatiat ovat vielä voimassa, vaikkakin ne "Suomen nykyisen association'in johdosta (Mr. Taylor ei käyttänyt alliance-sanaa) Saksan kanssa tietenkin ovat hälvenneet." Mutta on pelättävissä, että jos tämä "association" vielä jatkuu kauan, niin se tulee häiritsemään ("disturb") näitä sympatioja, jotka siis tulevat vieläkin hälvenemään. Tahallisesti taikka tahattomasti ambassadöri ei sanonut mitään suhteiden katkaisemisesta.

Tultuaan näin pitkälle Mr. Taylor keskeytti esityksensä ja sanoi hymyillen, ettei hänen ehkä pitäisi "take advantage of a social call" poliittisten kysymyksien puheeksi ottamiseksi,

koska minä kenties en halunnut hänen kanssaan keskustella sellaisista asioista. Vastasin olevani valmis hänen kanssaan keskustelemaan kaikista häntä kiinnostavista kysymyksistä.

"Teidän ministerinne Washington'issa", Mr. Taylor sanoi nyt, "on hiljattain esittänyt muutamia erinomaisen epäselviä julkilausumia" ("some extremely vague statements"). Mitä ne merkitsevät en tiedä; kenties ne eivät merkitse mitään. Mutta ne ovat kuitenkin jotain ("something"), johon ministeri Procopé viime aikoina tuntuu pyrkineen ("seems to have been leading up to"). Mitä hän näillä sanoilla tarkoitti sitä Mr. Taylor ei kuitenkaan sanonut.

Huomautin, etten tarkemmin tuntenut mitä ministeri Procopé on Washingtonissa lausunut, mutta ymmärtääkseni hän tuskin on voinut sanoa mitään muuta kuin että Suomi käy puolustussotaa. Kaiken sen jälkeen mitä me Venäjän taholta olemme saaneet kokea, meillä ei enää ole minkäänlaista luottamusta tämän vallan johtajiin. Kaikista hyökkäämättömyys- ja muista sopimuksista huolimatta Neuvostovenäjä v.1939 hyökkäsi meidän kimppuumme - väittäen siihen aikaan, kuten myöhemminkin, meidän olleen maskopiassa Ison-britannian ja Ranskan kanssa - ja vaikkakin Suomen ja Neuvostovenäjän väliset neuvottelut vielä olivat vireillä. Moskovan rauhan tultua solmituksi me olimme rehellisesti päättäneet koettaa saavuttaa modus vivendi'n Moskovan hallituksen kanssa, mutta me huomasimme pian, etteivät Stalin ja hänen työkumppaninsa olleet luopuneet suunnitelmistaan Suomen kukistamiseksi. Esitettyäni nämä huomautukset tein selkoa Venäjän rauhanajanjakson aikana Suomeen nähden ajamasta politiikasta, jota selontekoani Mr. Taylor tuntui mielenkiinnolla kuunte-

levan, vaikkei sanonut mitään. Saksan hyökätessä Venäjän kimppuun, jatkoin, Neuvostovenäjän ilmavoimat viipymättä pommittivat meitä siitä huolimatta, että olimme täysin passiivisia, ja nyt se väittää, että me olimme olleet maskopiassa Saksan kanssa. Me tiedämme hyvin, että meidän täytyy luottaa ainoastaan omiin voimiimme, ja sen takia me olemme nyt luoneet puolustusaseman, joka tuntuu takaavan meidän puolustusmahdollisuuksiamme. Ainakin toistaiseksi olemme torjuneet kaikki soviettijoukkojen hyökkäykset. Me tiedämme myöskin, sanoin, että suuret kansat - kuten Ranska ja Puolakin - saattavat sodassa kärsiä tappion ja kuitenkin jäädä eloon, mutta Neuvostovenäjä voi, jos se kukistaa pienen maan, fyysillisestikin hävittää sen väestön sukupuuttoon, kuten se miehitettyään Baltian maat yrittikin.

Tähän verrattain pitkään esitykseeni Mr. Taylor ei sanonut mitään, vaan teki hiukan hämmästyttävän kysymyksen: "onko Teidän mielestänne mahdotonta, että tulevaisuudessa, sodan jälkeen, Suomi saattaisi ylläpitää hyviä naapuruussuhteita Venäjään?" Vastasin aina olevamme pyrkineet sellaisiin suhteisiin Venäjän kanssa sekä olevani varma niiden luomisen tulevaisuudessakin olevan mahdollisen kuitenkin ainoastaan sillä edellytyksellä, että sodanjälkeinen Venäjä luopuu vallankumouksellisista taikka imperialistisista ekspansiopyrkimyksistään. Tähän ambassadöri vastasi tämän olevan itsestään selvän, lisäten, että jollain tavoin on järjestettävä niin, ettei Venäjä tulevaisuudessa saa uhata taikka häiritä naapuriensa rauhaa. Sanoin olevani aivan samaa mieltä, kysymys on ainoastaan kuinka tämä on tehtävä. Mr. Taylor sanoi nyt olevan välttämätöntä jollain tavoin organisoida Eurooppa, koska jos tähän mennessä

vallinnut kaaos jatkuu, me emme koskaan pääse sodista. On järjestettävä niin, ettei Saksa uudestaan pääse hyökkäämään muiden maiden kimppuun. Sen takia on Saksalta aseet riistettävä, koska "saksalaisten veressä on dominoimishalu" ("the Germans have in their blood a wish to dominate"). Huomautin, etten Euroopan pasifisoimisprobleemasta halunnut sanoa mitään muuta kuin että sen ratkaiseminen tulee osoittautumaan mahdottomaksi, jollei tunnusteta kaikkien maiden oikeutta vapauteen ja itsenäiseen elämään. Jos esim. Venäjän hyväksi pyritään muiden maiden taikka jonkin muun maan vapauden rajoittamiseen, niin nämä maat taikka se maa tulevat tarttumaan aseihin eikä rauha koskaan tule pysyväiseksi, johon Mr. Taylor sanoi minun olevan oikeassa. "Te olette kenties sitä mieltä, että minä olen hiukan koomillinen ("ridiculous")", hän jatkoi, "taikka että on koomillista keskustella näistä asioista. Ja kuitenkin täytyy suunnitella tulevaisuuden varalta, koska muuten emme voi toivoa parempia aikoja."

Tämän jälkeen hän esitti minulle seuraavan odottamattoman ja itse asiassa hiukan huolestuttavankin kysymyksen: "Luuletteko, että olisi mahdollista tyydyttää Venäjää (muistaakseni hän sanoi "that Russia would feel satisfied") siten, että se saisi sataman jossain Itämeren rannikolla?" Vastasin, etten ollenkaan ymmärtänyt miksi Venäjälle olisi hankittava uusi satama, Venäjä kun on äärettömän suuri ja rikas maa, jonka ei ollenkaan tarvitse laajentua ja jolla sitä paitsi jo nyt on sekä Leningrad/in että Murmansk'in mainiot satamat. Tähän Mr. Taylor sanoi Leningradin olevan täysin sisäänsuljetun ja Murmanskin olevan hyvin kaukana. Saksa, ambasadöri jatkoi, on aina vastustanut uuden

sataman myöntämistä Venäjälle, mutta miksi muutkin maat vastustaisivat sitä? Toistin minun olevan mahdotonta ymmärtää miksi Venäjän pitäisi saada uusi satama, koska jollei se rauhan tultua solmituksi uhkaa muita maita, niin se voi aina niiden kautta viedä tavaransa ulkomaille. Mutta sataman järjestäminen Venäjälle merkitsisi mitä suurinta vaaraa sille maalle, jonka kustannuksella tällainen suunnitelma koetettaisiin toteuttaa. Tämä maa ei koskaan vapaaehtoisesti suostuisi siihen, ja ennemmin tai myöhemmin syttyisi siis taas uusi sota. - "Mutta me emme sallisi Venäjän uhata sellaisen maan vapautta ja itsenäisyyttä", ambassadöri sanoi. - "Ketkä eivät sallisi?", kysyin. - "Uusi maailma", Mr. Taylor vastasi, "jolla tällä kertaa tulee olemaan sellainen asevoima, ettei mikään maa voi uhata toista maata. Tällä kertaa maailma tulee jäämään aseistettuna rauhan ylläpitämiseksi sekä kaikkien maiden vapauden ja itsenäisyyden turvaamiseksi. Uusi poliittinen systeemi on luotava maailmaan, kansainvälinen poliisivoima on luotava - johon kaikkien maiden on sopivalla tavalla osallistuttava - ja jotain on tehtävä pysyväisen rauhan aikaansaamisen hyväksi. Luuletteko semmoisen olevan mahdollista? Onko ihmiskunta valmis toimimaan parempien olojen luomiseksi? Taikka onko tämä ainoastaan turhia tulevaisuudenunelmia?"

En katsonut minun olleen syytä syventyä näihin tulevaisuudenunelmiin, ja tyydyin siis huomauttamaan Suomen varmasti tulevan kannattamaan kaikkia käytännöllisiä pyrkimyksiä pysyväisen rauhan aikaansaamiseen. Lisäsin, ettemme Suomessa pyydä kovin paljon, me kun emme halua mitään muuta kuin saada rauhassa elää täysin itsenäisenä ja vapaana kansana. Tähän Mr.

Taylor sanoi tietävänsä, ettemme tarkoita mitään muuta.

Pitkä keskustelumme oli nyt päättynyt, mutta ambassadöri lisäsi vielä kohteliaasti kuulleensa, että vaikkakin Suomen Vatikaani-lähetystö oli perustettu ainoastaan pari kuukautta sitten, niin se kuitenkin on "doing excellently". -

Mr. Taylor'in äkillinen tulo Vatikaaniin ja hänen lyhyt oleskelunsa siellä - hän palaa jo huomenna Yhdysvaltoihin - on tietenkin aiheuttanut kaikenlaisia enimmäkseen mahdottomia huhuja ja ulkomaalaiset kirjeenvaihtajat, jotka Vatikaanin Valtiosihteeristöltä eivät ole saaneet mitään hänen käyntinsä tarkoitusta valaisevia tietoja, ovat voimiensa mukaan yrittäneet "koka soppa på en spik". Niinpä Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning'in ystävällinen ja sympaattinen edustaja tri Gunhild Berg - n.s. "svenska sagokanten i Rom" - on väittänyt minulle Mr. Taylor'in käynnin Italian virallisissa piireissä aiheuttaneen suurta hermostuneisuutta j.m.s., jota omasta puolestani olen pitänyt erinomaisen epätodennäköisenä, vaikkakin on todettava, ettei Italian lehdistö ole saanut julkaista sanaakaan hänen oleskelustaan Vatikaanissa.

Tämän päivän keskusteluni perusteella sekä sen johdosta mitä muuten tästä asiasta olen kuullut, olen taipuvainen pysymään raportissani No.23 esittämässäni otaksumassa, että Mr.Taylor, jonka käynti varmasti johtui Presidentti Rooseveltin taikka hänen omasta alotteestaan, vaan ei Paavin, on täällä pohtinut jonkinlaista uutta, Euroopan ja maailman sodanjälkeisen tilanteen järjestämistä koskevaa ohjelmaa, jonka Presidentti Roosevelt - kenties tulevia kongressivaaleja silmällä pitäen - mahdollisesti tulee joko yksin taikka yhdessä Mr. Churchill'in

kanssa julkaisemaankin. Hän on halunnut, niin otaksun, perehdyttää Paavin tähän ohjelmaan ja mahdollisesti yrittänyt sille hankkia tämän kannatustakin. Suomen ulkopolitiikan näkökannalta katsoen oli keskustelumme ymmärtääkseni mielenkiintoinen ensi sijassa sen johdosta, että siitä ilmenivät Mr.Taylor'in henkilökohtaiset ja muidenkin amerikkalaisten sympatiat maatamme kohtaan, hänen pelkonsa, että suhteemme Amerikkaan vielä saattavat radikaalisesti huonontua, se seikka, että hän kaikesta päättäen omasta puolestaan ei vielä tiennyt mitään näiden suhteiden mahdollisesta katkaisemisesta ja lopuksi hänen epäluottamuksensa Venäjän vilpittömyyteen. Ilmeistä oli myöskin, että ministeri Procopén lausunnot olivat häneen tehneet edullisen vaikutuksen. Toiselta puolen hänen ajatuksensa, että Venäjälle mahdollisesti olisi myönnettävä satama Itämeren rannikolla on epäilemättä huolestuttava, olkoonpa, ettei presisoinut mistä maasta sopiva satama olisi löydettävä eikä liioin tuntunutkaan tähän asiaan kiinnittävän mitään ratkaisevaa merkitystä.

Jos yllä esittämäni otaksumat ovat oikeat, on myöskin mielenkiintoista todeta, että Yhdysvaltojen hallitus mahdollisen rauhanohjelman laatimiseksi on etukäteen pyrkinyt välittömään kosketukseen Paavin kanssa.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Gripenberg.

30/9-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 85/26.

Rooma SSA 7 P:NÄ loka KUUTA 19 42.

28 / 399 Sal 42

17/10-42 - -

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

5 C41

VIITTAUS: ..... D.U.M. ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 25 - 28.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 25. Mr. Myron C.Taylor'in käynti Vatikaanissa;

N:o 26. Mr. Taylor'in käynti Vatikaanissa;

N:o 27. Venäjän tilanne; ja

N:o 28. Mr. Taylor'in käynti Vatikaanissa.

Ministeri: G.A.Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Rooma ssa 30 p:nä syys kuuta 19 42. 28 399 Sal 42

17/10-42

Asia: Mr. Myron C. Taylor'in käynti Vatikaanissa.

5 C 41

Amerikan teräskuningas ja Presidentti Roosevelt'in henkilökohtainen edustaja Paavin luona suurlähettiläs Myron C.Taylor lähti toissapäivänä italialaisella lentokoneella Barcelonaan jatkaakseen sieltä paluumatkaansa Yhdysvaltoihin. Hän oli oleskellut Vatikaanissa kymmenen päivää, jona aikana hänellä oli ollut ainakin kolme, mutta todennäköisesti neljä pitkää keskustelua Paavin kanssa - ensimmäinen kesti puolitoista tuntia ja toinen melkein tunnin - jota paitsi hän oli ollut kosketuksessa Monsignori Tardini'n ja Montini'n, muiden Vatikaanin johtohenkilöiden sekä useiden siellä toimivien diplomaattisten edustajien kanssa. Vaikkakin hänen äkillisen tulonsa aiheuttamat erilaiset ja enimmäkseen sensatiomaiset huhut nyttemmin ovat hiljenneet, niin hänen käyntinsä tarkoitus ja ne kysymykset, joista hänen otaksutaan keskustelleen Paavin kanssa, askarruttavat jatkuvastikin roomalaisten ja täkäläisten ulkomaalaisten huomioitsijoiden ajatuksia, olkoonpa niiden tuntuvan olevan yksimielisiä siitä, ettei hänen käyntinsä ole johtanut minkäänlaisiin välittömiin, käytännöllisiin tuloksiin.

Toistaiseksi ei kuitenkaan hänen käyntinsä merkityksestä voitane varmuudella sanoa mitään muuta kuin että Mr. Taylor'in

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

odottamaton ilmestyminen ja lyhyt, vaikka juuri sen takia sitä mielenosoitukselliseмpi oleskelu Vatikaanissa oli diplomaattinen shakkiveto, jonka käytännöllisiäkään seurauksia ei kyllä sovi liioitella, mutta toiselta puolen ei aliarvioidakaan. Arvosteltaessa käynnin mahdollisia seurauksia on mielestäni ennen kaikkea otettava huomioon seuraavat seikat: -

1. Mr. Taylor kävi viimeksi Vatikaanissa jonkun ajan kuluttua saksalais-venäläisen sodan syttymisen jälkeen, ja sillä kertaa hänen päätehtävänsä lienee ollut vakuuttautua siitä, ettei Pyhä Istuin antaisi kannatustaan Saksan hallituksen julistamalle ristinretkelle Neuvostovenäjää vastaan. Onkin todettava, ettei Paavi ole julkisesti omaksunut saksalaisten antamaa parollia eikä koskaan saksalais-venäläisen sodan sytyttyä julkisesti asettunut Neuvostovenäjää vastustavalle kannalle.

2. Rooman hallitus ei ole millään tavoin yrittänyt estää taikka vaikeuttaa sitä, että Akselivaltojen kanssa sodassa olevan Amerikan edustaja käyttäen italialaista lentokonetta Italian alueen kautta saapuu Vatikaaniin tarkoituksessa siellä, keskellä Roomaa, harjoittaa toimintaa ja propagandaa, joka ei mitenkään ole sopusoinnussa näiden valtojen yleisten pyrkimyksien kanssa. Totta on, että v.1929 solmittu Pyhän Istuimen ja Italian välisen n.s. Lateraanisopimuksen 19 §:n mukaan ulkomaalaisten hallituksien Vatikaaniin akkreditoimat diplomaattiset edustajat "voivat ilman muita muodollisuuksia" kuin hankkimalla Paavinistuimen diplomaattisten edustajien antamat viisumit Italian alueen kautta matkustaa Vatikaaniin ("potranno senz'altra formalità accedere alla medesima (s.o.Vatikaani) attraverso il territorio italiano").

Mutta toiselta puolen on huomautettava, että ainakin sodanedellisen lainopillisen doktriinin mukaan tämä määräys ei ollut sovelluteltavissa sodan aikana (kts. A. Hagen: Die Rechtsstellung des Hl. Stuhles nach den Lateranverträgen, 1930, s.75: "Die Durchreiseerlaubnis für Vatikanische und beim Hl. Stuhl beglaubigte Diplomaten und kirchliche Würdenträger auf Grund der päpstlichen oder durch einen päpstlichen Vertreter im Ausland visierten Pässe (Art.19) gilt für Kriegszeiten nicht").

3. Mr. Taylor'in käynnin johdosta Yhdysvaltojen ja Vatikaanin väliset suhteet ovat ilmeisesti entistä vielä enemmän voimistuneet, jota juuri sen aiheuttamat lukuisat huhut ja intrepretatiot ovat olleet omiaan koko maailmalle korostamaan.

4. Yhdysvaltojen vaikutusvalta Vatikaaniin on kaikesta päättäen lisääntynyt ja todennäköisesti Pyhän Istuimen vaikutusvalta samoin Washington'in hallitukseen. Tähän viittasivatkin Mr. Taylor'in minulle esittämät onnittelut sen johdosta, että minut oli nimitetty toimeen, joka "varmasti vielä tulee osoittautumaan hyvinkin tärkeäksi."

Tässä yhteydessä onkin huomautettava, että Vatikaanissa suhtaudutaan anglosaksisiin valtoihin mitä ymmärtämyksellisimmin, mutta että sen ja Saksan väliset suhteet - kuten Saksan suurlähettiläs hra von Bergen itse on minulle sanonut - eivät ole täysin tyydyttäviä. On myöskin muistettava, että Vatikaanissa yleensä epäillään Saksan voittoa, kenties ennen kaikkea sen johdosta että, kuten englanniksi sanotaan, "the wish is the father of the thought". On vielä todettava, etteivät Vatikaanin ja Italian väliset suhteet pitkään aikaan ole antaneet aihetta minkäänlaisiin

vakaviin konflikteihin ja että tämä maa siis on paljon lähempänä Pyhää Istuinta kuin Saksa, jonka kirkkoon kohdistuvaa politiikkaa ja poliittista ideologiakaan Vatikaanissa ei hyväksytä. Ja jos kerran Paavinistuimen ja anglosaksisten valtojen väliset suhteet ovat päivä päivältä kasvavan sympatian ja yhteisymmärryksen leimaamia, niin seuranneekin siitä, että nämä vallat myöskin - niin paradoksaaliselta kuin se kuuluukin - ovat välillisesti jossain määrin lähenneet Italiaa. Joka tapauksessa tuntuu siltä, etteivät Länsivallat enää suhtaudu Italiaan yhtä vihamielisesti kuin Saksaan. Niinpä on silmäänpistävää, että niiden Italiaan kohdistuva sotapolitiikkakin viime aikoina ilmeisesti on muuttunut: Italiaa ei enää ollenkaan pommiteta, Churchill ei ole pitkään aikaan, kuten hänen tapansa aikaisemmin oli, parjannut Mussolinia ja yleensä on todettava, ettei Italiaa olé edes mainittu niissä puheissa, jotka englantilaiset ja amerikkalaiset valtiomiehet viime viikkojen aikana ovat pitäneet. Tuntuu myöskin siltä, että Länsivaltojen hallitukset luulevat voivansa vaikkapa tietenkin ainoastaan välillisesti käyttää Vatikaania Italiaan kohdistuvassa propagandistisessa, diplomaattisessa ja sotapoliittisessakin toiminnassaan, joka luonnollisesti tarkoittaa Saksan vaikutusvallan vastustamista ja viime kädessä Akselivaltojen hajoittamista. Näitä pyrkimyksiä tukevatkin eri tavoin ne englantilaiset, amerikkalaiset, ranskalaiset, puolalaiset ja saksalaisetkin pappismiehet, jotka jatkuvasti saavat vapaasti liikkua ja toimia Roomassa. Tämän käsitykseni paikkansapitäväisyys ilmenee mielestäni m.m. seuraavasta seikasta: eräs tuttavani kertoi minulle tänään Roomassa oleskelevan amerikkalaisen

pappismiehen hänelle väittäneen Mr. Taylor'in Vatikaanissa antaneen ymmärtää, että jos Italia vetäytyisi pois sodasta, niin Länsivallat olisivat valmiit viipymättä lähettämään Italiaan vahvoja sotajoukkoja sen suojelemiseksi Saksalta. En tietenkään ollenkaan tiedä, onko Mr. Taylor todellakin jossain muodossa esittänyt tällaisia viittauksia, mutta mitä hän faktillisesti on sanonut lienee vähemmän merkityksellistä. Tärkeämpää on, että Vatikaania lähellä olevat henkilöt kertovat tällaista ja että yleisön taholta heidän nauttimansa arvovallan johdosta siihen kiinnitetään huomiota. Ja se, joka vaikkapa ainoastaan pintapuolisesti tuntee mitä laajoissa täkäläisissä piireissä ajatellaan sodasta, ei voi olla myöntämättä, että tällaisilla kertomuksilla ja huhuilla kaikesta huolimatta on määrätty propaganda-arvo.

Edellisessä raportissani No.24 arvostelin - kuten nyttemmin ymmärrän - liian jyrkästi Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning'in täkäläistä kirjeenvaihtajaa väittäessäni hänen suuresti liioitelleen Mr. Taylor'in käynnin virallisissa piireissä aiheuttamaa reaktiota. Ainakin sensuuriviranomaiset lienevät näet todellakin osoittaneet melkoista hermostuneisuutta ja epävarmuutta. Eräs ulkomaalainen kirjeenvaihtaja on minulle kertonut, ettei sensuuri aluksi sallinut hänen lehdelleen tiedoittaa mitään Mr. Taylor'in käynnistä. Pari tuntia myöhemmin kielto peruutettiin, mutta sitten ilmoitettiin hänelle uudestaan, ettei tietojen lähettämistä sallittu. Tästä kannasta luovuttiin kuitenkin, mutta Italian lehdet eivät saaneet julkaista sanaakaan käynnistä.

Mitä Mr. Taylor loppujen lopuksi on esittänyt Paaville, Vatikaanin johtohenkilöille ja Yhdistyneitten kansojen Vatikaanissa toimiville diplomaattisille edustajille, sitä en tiedä. Mutta mitä Roomassa olen kuullut kerrottavan on minussa vahvistanut sen vaikutelman, jonka sain keskustelustani Mr. Taylor'in kanssa ja josta olen edellisessä raportissani tehnyt selkoa: Mr. Taylor on tahtonut perehdyttää Paavin Presidentti Roosevelt'in ja yleensä Länsivaltojen ajatustapoihin, niiden käsitykseen sotatilanteesta ja niiden omien sotilaallisista mahdollisuuksista sekä niiden yleisiin poliittisiin, sodanjälkeisen Euroopan reorganisoimista koskeviin tulevaisuudensuunnitelmiin. On myöskin todennäköistä, että - kuten minulle on väitetty ja kuten Mr. Taylor itsekin minulle viittasi - hän on tahtonut saada Paavin ja Vatikaanin muut johtohenkilöt vakuuttuneiksi siitä, että yhteistoiminnastaan huolimatta Neuvostovenäjän kanssa Länsivallat eivät tule sallimaan Euroopan, siis ei edes Saksankaan, bolshevisoimista, vaan voitollisen sodan jälkeen pitämään huolta siitä, ettei meidän maanosamme saa luistaa täydelliseen kaaokseen.

Onhan tämä teema, josta useat muutkin Länsivaltojen valtiomiehet viime aikoina ovat puhuneet. Esim. Sir Samuel Hoare on t. k. 19 p:nä pitämässään melkoista huomiota herättäneessä puheessa korostanut Euroopassa laajalle levinnyttä pelkoa, että sota tulee johtamaan täydelliseen anarkiaan, ja teroittanut kuulijoittensa mieliin Länsivaltojen olevan vastuussa siitä, ettei tämä saa tapahtua. Tämä pelko tuleekin usein näkyviin Vatikaaninkin johtomiesten lausunnoissa - kuten itse jo ensimmäisellä käynnilläni kardinaali Maglione'n puheilla saatoin todeta.

On todennäköistä, että paljon siitä, mitä Mr. Taylor sanoi Vatikaanissa - esim. Länsivaltojen voitonvarmuudesta ja sodanjälkeisen Euroopan reorganisoimisesta - oli osoitettu Italian väestöllekin, koska on muistettava, että Vatikaanissa toimivat ja liikkuvat kirkolliset arvohenkilöt enimmäkseen ovat italialaisia. Joka tapauksessa on varmaa, että Mr. Taylor'in käynti on sanomalehdistön vaitiolosta huolimatta mitä suurimmassa määrin kiinnostanut tätä yleisöä - koettipa muutamia päiviä sitten minun hotellini hovimestarikin minulta udella mitä se merkitsi - ja kiinnittänyt sen huomiota Länsivaltojen diplomaattiseen toimintaan, jonka tarkoituksista ei tiedetä mitään, mutta puhutaan paljon.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Gripenberg

5/10-42.

5000—8—42 3785.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Rooma ssa 5 p:nä loka kuuta 19 42. 28 399 Sal 42

17/10-42

Asia: Mr. Taylor'in käynti Vatikaanissa.

5 C41

Sen lisäksi mitä edellisissä raporteissani olen tiedoittanut Mr. Taylor'in käynnistä Vatikaanissa tahdon vielä ilmoittaa seuraavaa: -

Tapasin tänään erään entisen italialaisen diplomaatin, joka on eri pääkaupungeissa toiminut maansa edustajana ja jota - mikäli ministeri Talas on minulle kertonut - Italian hallitus jatkuvastikin käyttää erilaisia erikoistehtäviä varten. Keskustelumme kuluessa tämä henkilö, joka sanoi näinä päivinä olleensa kosketuksessa täkäläisten hallituspiirien kanssa, sanoi olevan mielenkiintoista todeta, että Mussolini oli asettanut erikoisen lentokoneen presidentti Roosevelt'in edustajan käytettäväksi. Huomautettuani tähän kuulleeni Mr. Taylor'in saapuneen Roomaan Barcelonan ja Italian välisen lentolinjan koneella, puhuteltavani vastasi tämän kyllä pitävän paikkansa, mutta amerikkalainen diplomaatti ei ollut käyttänyt tavallista vuorokonetta, vaan erikoista yksinomaan hänen käytettäväkseen asetettua konetta. Kertojani käsityksen mukaan Mussolini oli täten tahtonut osoittaa huomaavaisuutta ensi si-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jassa Paaville, joka kuitenkin myöskin merkitsi huomaavaisuutta Presidentti Roosevelt'ille.

Puhuteltavani kertoi edelleen, että Paavin "Maestro di Camera" (eli "Praefectus Cubiculi Secreti Pontificis") Sua Eccellenza Reverendissime Arborio-Mella di Sant'Elia oli heti Mr. Taylor'in saapumisen jälkeen lähtenyt Sveitsiin. Hänen ylhäisyytensä, joka on Kuninkaan jonkun aikaa sitten kuolleen kamariherran kreivi di Sant'Elia'n veli, on Paavin hovin eli kuten myöskin sanotaan "Paavin Perheen" ("Famiglia Pontificia") mitä korkeimpia arvohenkilöitä. Kysymykseeni mitä kertojani arveli Eccellenza di Sant'Elia'n Sveitsin matkan tarkoituksesta, hän vastasi viimemainitun ehkä lähteneen Sveitsiin asettuakseen siellä yhteyteen Saksan hallituspiirejä edustavien henkilöiden kanssa.

Kertojani väitti myöskin kuulleensa, että Mr. Taylor oli jossain määrin "froissé" Paavia, hän kun lienee liian selvästi yrittänyt saada tämän jollain tavoin omaksumaan Länsivaltojen yleisille pyrkimyksille avoimesti suosiollisen kannanoton. Tässä hän oli kuitenkin täydellisesti epäonnistunut, koska Paavi ei millään tavoin ollut valmis poikkeamaan Pyhän Istuimen käytännössä johdonmukaisesti noudattamasta puolueettomuudesta. -

Quirinale'n diplomaattikunnan taholta olen kuullut väitettävän, että uutinen Mr. Taylor'in saapumisesta Roomaan tuli täydellisenä yllätyksenä Saksan Quirinale-suurlähetystölle. Ruhtinas Bismarck - niin sanotaan - oli heti koettanut sekä kreivi Ciano'lta että Mussolini'lta hank-

kia Mr. Taylor'in käynnin tarkoitusta koskevia tietoja, mutta nämä herrat eivät olleet tavattavissa.

Omasta puolestani en uskalla edellä selostamistani väitteistä ja huhuista sanoa mitään muuta kuin että minulle esitetty käsitys hra di Sant'Elia'n Sveitsin matkan syistä minusta tuntuu perin epätodennäköiseltä. Rohkenen myöskin epäillä, että Mr. Taylor olisi "froissé" Paavia, koska ensinnäkin luulen ainoastaan aniharvojen henkilöiden tarkemmin tuntevan hänen ja Paavin välisten keskustelujen sisällön ja luonteen ja toiseksi on muistettava, että Mr. Taylor'illa oli ainakin kolme pitkää keskustelua Paavin kanssa. Olen kuitenkin tahtonut tiedoittaa edelläolevasta ulkoasiainministeriölle, koska nämäkin tiedot ovat omiaan valaisemaan sitä huomiota, jota Mr. Taylor'in käynti on Roomassa ja hallitusta lähellä olevissa piireissäkin herättänyt.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan Lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Gripenberg

6/10-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Rooma ssa 6 p:nä loka kuuta 1942. 28 399 Sal 42

17/10 42

Asia: Venäjän tilanne.

5 C41

Raportissani No. 19 viime syyskuun 9 p:ltä tiedoitin Ministeriölle Slovakian Vatikaani-lähettilään ministeri Karol Sidor'in minulle väittäneen, että Neuvostovenäjällä kommunistipuolue nyttemmin on täydellisesti menettänyt vaikutusvaltansa, että sotilaspiirit määräävät kaikilla aloilla ja kaikissa suhteissa ja että Stalin'in täytyy täydellisesti alistua kenraalien tahtoon ja päätöksiin. Ministeri oli myöskin käsityksenään lausunut, että jos Timoshenko saavuttaisi vaikkapa ainoastaan yhden todellisen taikka ainakin joksikin ajaksi pysyväisen menestyksen hän voisi milloin tahansa poistaa Stalin'in tämän nykyisestä johtajaasemasta.

Huomioonottaen nämä ministeri Sidor'in minulle esittämät mielipiteet, joiden hän sanoi perustuvan Bratislavan hallituksen vastaanottamiin tiedoituksiin, on mielenkiintoista todeta, että Il Giornale d'Italia tänään julkaisee Sofian kirjeenvaihtajansa lehdelle osoittaman sähkeen, joka tuntuu vahvistavan ministe-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rin käsityksen. K. o. sähkeen tätä asiaa koskeva kohta kuuluu näet seuraavasti: -

"Kuibisheffista diplomaattista tietä saapunei-
"den tietojen mukaan lisääntyy Venäjällä sotilas-
"piirien (militari) vaikutusvalta yhtä mittaa. Tä-
"tä muutosta (mutamento) pidetään vakavan sotilaal-
"lisen ja poliittisen kriisin tunnusmerkkeinä, krii-
"sin, joka alkoi jo muutamia kuukausia sitten.

"Zora-lehti alleviivaa, että Neuvostojoukkojen
"korkein johto kieltäytyy ryhtymästä mielettömiin
"operatioihin, jotka ilman minkäänlaista hyötyä jat-
"kuvasti aiheuttaisivat suuren lukumäärän tappioita."

Sähkeen jatkossa kirjeenvaihtaja korostaa Neuvostovenäjän polttoainepuutetta.

Tässä yhteydessä lienee syytä mainita erään aikaisemmin huomattavassa diplomaattisessa asemassa olleen italialaisen, joka vielä on läheisessä kosketuksessa täkäläisen hallituksen kanssa, eilen minulle puhuneen semmoisestakin mahdollisuudesta, että Neuvostovenäjä pyrkisi erikoisrauhaan Saksan kanssa. Stalin'in Associated Press'in Moskovan kirjeenvaihtajalle Mr. Cassidy'lle osoittaman kirjeen ja varsinkin hänen sille antaman publisiteetin johdosta puhuteltavani piti näet mahdollisena, että Neuvostovenäjän tilanteen kehitys vielä johtaa sellaiseen tulokseen. Rooman lehdistö ei kuitenkaan toistaiseksi laajoissa tätä kirjettä koskevissa kommentoinneissaan ole mennyt niin pitkälle.

M i n i s t e r i : G.A. Gripenberg.-

(G. A. Gripenberg).

Il Giornale d'Italia 6-10- 1942.

Sintomi di una grave crisi militare e politica

(Dal nostro corrispondente)

SOFIA, 6 - *(Saporito)* — Secondo notizie giunte da Kuibiscev, per via diplomatica, in Russia aumenta continuamente l'influenza dei militari. Questo mutamento viene considerato come il sintomo di una grave crisi militare e politica, che si aggrava da qualche mese a questa parte.

Lo *Zora* sottolinea che il Comando sovietico si rifiuterà di intraprendere operazioni insensate che continuerebbero inutilmente a dare un elevato numero di vite.

La stampa e la radio sovietiche informano che la scarsezza di combustibile nell'Unione sovietica diventa sempre più acuta. Settimane fa Radio Mosca ha rivolto un urgente appello alla popolazione, ai dirigenti di stabilimenti, persino di produzione di guerra, perchè non chiedano ulteriori consegne di carbone fossile ma riducano il consumo mediante lo impiego della legna. Oggi l'appello è ripetuto in forma più urgente da Radio Kuibiscev, la quale avverte che non si può attendere tutto dallo Stato. I dirigenti delle industrie debbono convertire la combustione a petrolio con quella a legna.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Gripenberg.

7/10-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Rooma ssa 7 p:nä loka kuuta 19 42. 28 399 Sal 42 17/10-42

Asia: Mr. Taylor'in käynti Vatikaanissa. 5 C41

Maisteri Steniuksella oli tänään Vatikaanin Valtiosihteeristössä keskustelu Monsignore Fontenelle'n kanssa. Sen lisäksi mitä edellisessä raportissani N:o 15; 2/9-42, olen Monsignore Fontenelle'sta ilmoittanut mainittakoon, että hän toimii Ranskan johtavan katolisen lehden "La Croix"'n täkäläisenä kirjeenvaihtajana, ja on hänellä tässä ominaisuudessa ilmeisesti hyviä yhteyksiä Valtiosihteeristöön, jossa hän on joka päivä tavattavissa. Poliittisesti hän näyttää olevan Länsivaltojen katsantokantaa erittäin lähellä sekä ainakin muutamissa suhteissa selvästi niiden propagandan vaikutusvallan alaisena.

Keskustelu sivuutti m.m. Mr. Taylor'in käyntiä Vatikaanissa. Monsignore Fontenelle'n lausunnot antoivat tällöin pääasiassa saman kuvan Roosevelt'in ambassadöörin matkan tarkoituksesta, minkä aikaisemmissa raporteissani olen käsityksenäni lausunut, siis esittää Paaville jonkunlainen Euroopan uudestijärjestelyn suunnitelma, jonka voittavat Länsivallat tulevat asevoimin toteuttamaan. Monsignore Fontenelle'n mukaan olisi Vatikaanissa suh-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tauduttu suopeasti Mr. Taylor'in esittämiin suunnitelmiin, koska kysymyksessä oli ennen kaikkea "natsismin nujertaminen" sekä pienten valtojen vapauden turvaaminen.

Tämän lisäksi Monsignore Fontenelle omaalotteisesti vielä ilmoitti Mr. Taylor'in Paaville maininneen, että Yhdysvallat sodan jälkeen tulisivat takaamaan myöskin Suomen integriteettiä Venäjää vastaan. Monsignore Fontenelle'n käsitys oli ilmeisesti, että Yhdysvaltojen annettavat takeet tarkoittaisivat Suomen sodanedellisiä rajoja, vaikkakin tuntui siltä, ettei tästä kohdasta ollut saanut mitään tarkempia tietoja. Maisteri Steniuksen kysymykseen onko siis Suomenkin asemaa todellakin pohdittu Pyhän Isän ja Mr. Taylor'in välisissä keskusteluissa hän vastasi kategoorisesti myönteisesti, kehoittaen maisteri Steniusta ilmoittamaan minulle mitä Mr. Taylor oli esittänyt Paaville. Maisteri Steniuksen tiedusteltua, oliko Paavi ehdottanut Suomen koskemattomuuden takaamista, Monsignore Fontenelle vastasi, että aloite tähän on peräisin U.S.A:sta, ja että sitä on katsottava Yhdysvalloissa esiintyvien voimakkaitten Suomisympatioiden taustaa vastaan. Monsignore Fontenelle lisäsi Pyhän Istuimen luonnollisesti tyydytyksellä tervehtineen tätä aloitetta. Suomen irroittaminen Saksasta ja sen kohtalosta, hän jatkoi, ei aiheuta mitään varsinaisia vaikeuksia, koska Suomen yhteistoiminta Saksan kanssa on täysin tilapäistä laatua (accidentel). Kysymykseen millä keinolla Yhdysvallat tulevaisuudessa aikoivat toteuttaa tällaisen takuun

Monsignore Fontenelle vastasi melko hämärästi, viitaten siihen, että U.S.A. voitettuaan sodan tulee Englannin kanssa muodostamaan maailman määräävän valtayhtymän. Tunnetusti kommunistivastaiset Yhdysvallat eivät suosi kommunistisen Venäjän voittoa, ja joskin Stalin onnistuisi säilyttämään asemansa vielä sodan jälkeenkin tulee Venäjän voima joka tapauksessa olemaan niin heikentynyt, että Yhdysvallat helposti kykenevät pitämään Stalinin kurissa omien rajojensa sisäpuolella.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg. -

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Gripenberg.

15/10-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 95/30.

Rooma SSA 15 P:NÄ loka KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ 30 399 Sal 42

2/11-42 - Liite 1

PÄIVÄMÄÄRÄ | OSASTO | ASIA

5 C 41

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit N:ot 29 - 30.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 29. Mr. Myron G. Taylor'in käynti Vatikaanissa;

N:o 30. Keskustelu suurlähettiläs Guariglia'n kanssa.

Ministeri: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Rooma ssa 10 p:nä loka kuuta 19 42.

30 399 Sal 42

2/11-42

5 C41

Asia: Mr.Myron C.Taylor'in käynti Vatikaanissa.

Viitaten edellisiin otsakeasiaa koskeviin tiedoituksiini ilmoitan kunnioittaen Ministeriölle seuraavaa: -

Portugalin Vatikaani-suurlähettiläs hra Carneiro Pacheco, joka toimittuaan maansa opetusministerinä astui nykyiseen virkaansa lokakuussa v.1940, kävi tänään puheillani. Hän kertoi tavanneensa Mr.Taylor'in tämän oleskellessa Vatikaanissa ja että hän suurlähettiläänkanssa oli keskustellut hänen käyntinsä tarkoituksesta, Amerikan yleisestä politiikasta ja sotatilanteestakin. Kysyessäni hra Carneiro Pacheco'lta miksi Mr.Taylor oli saapunut Vatikaaniin, suurlähettiläs noudatti melkoista pidättyväisyyttä, mutta huomautti voivansa kuitenkin minulle sanoa, että amerikkalaisen diplomaatin käynnillä oli ollut kolme tarkoitusta. Ensinnäkin hän tahtoi tehdä Paaville selväksi, ettei toistaiseksi eikä pitkään aikaan ole mahdollista edes ajatellakaan rauhan solmimista, koska Amerikan hallitus on jyrkästi päättänyt ponnistaa kaikki voimansa Saksan täydelliseksi kukistamiseksi. Hän oli myöskin Paaville kuten muillekin Vatikaanissa tapaamilleen henkilöille korostanut, etteivät Yhdysvallat ole vielä tosissaan

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

aloittaneet sotaansa Saksaa vastaan, ne kun vielä, mutta kasvavalla tarmolla, valmistautuvat tähän kamppailuun. Toiseksi Mr. Taylor oli tahtonut informoitua Pyhän Istuimen sotatilaa ja Euroopan tilannetta koskevasta käsityksestä sekä sen tulevaisuudentoiveista. Kolmanneksi Mr. Taylor oli tahtonut Paaville hahmotella Amerikan sodanjälkeisen Euroopan organisoimista tarkoittavan ohjelman yleiset suuntaviivat. Omasta puolestaan hra Corneiro Pacheco tuntui olevan sitä mieltä, että Amerikan osuus sotaan tulee ylittämään kaikki sen liittolaisten toiveetkin ja että sen merkitystä tuskin voidaan yliarvioida.

Huomautin pitäväni sitä seikkaa erikoisen merkillisenä, että Mr. Taylor oli saapunut Roomaan Italian viranomaisten hänen käytettäväkseen asettamalla lentokoneella, johon suurlähettiläs vastasi olevansa aivan samaa mieltä. Vielä merkillisempää, hän lisäsi, oli kuitenkin se, että Mr. Taylor'in tuloa täällä tervehdittiin suurella tyydytyksellä ja eräänlaisella toiveikkuudellakin. Lausuin otaksuvani, ettei hän tahtonut sanoa Italian hallituksen tyydytyksellä tervehtineen Mr. Taylor'in saapumista, johon hän vastasi sanoillaan tarkoittaneensa Italian suurta yleisöä, joka ei kanna minkäänlaista kaunaa Amerikkaa vastaan, vaan päinvastoin toivoo sen vielä voivan eri tavoin ja poliittisestikin avustaa Italiaa. Ambassadööri lisäsi, että kuten minä tiesin Italian kansa yleensä on osallistumistaan sotaan vastaan.

Tämän yhteydessä tahtoisin huomauttaa täkäläisiltä sekä italialaisilta että ulkomaalaisilta tuttaviltani kuulleeni

sen käsityksen täällä levinneen, että jos sota käy huonosti Akselivalloille, Pyhä Istuin tulee mainioitten ja läheisten suhteittensa johdosta sekä Englantiin että Yhdysvaltoihin voimaan estää liian kohtalokkaiden seurauksien syntymistä Italialle. Puhuessaan italialaisten toiveista Yhdysvaltojen mahdollisesta avustuksesta suurlähettiläs ilmeisesti ajatteli juuri tätä käsitystä.

Hra Carneiro Pacheco, joka jonkun aikaa sitten sanoi minulle olevansa ylpeä sen johdosta, että hänen maansa ei koskaan ole solminut minkäänlaisia suhteita Neuvostovenäjään, vakuutti minulle uudestaan siitä suuresta ihailusta, jota hän ja kaikki hänen maanmiehensä tuntevat Suomea kohtaan. Talvisotamme oli esimerkki ja inspiratio koko maailmalle, mutta nykyistäkin sotaamme hän sanoi seuranneensa mitä suurimmalla mielenkiinnolla. Omasta puolestaan hän ymmärtää täydellisesti - hän lisäsi - ettei Suomi voi tehdä erikoisrauhaa Neuvostovenäjän kanssa, siis vallan kanssa, jonka sitoumukset eivät merkitse kerrassaan mitään. Tässä yhteydessä hän sanoi tietävänsä, että Suomi Amerikassa, mutta myöskin Englannissa vielä nauttii suuria sympatioja. Tämä on käsitys, jonka Vatikaanissa akkreditoidut diplomaatit ja muut sitä lähellä olevat henkilöt aina minulle esittävät, jonka johdosta olen taipuvainen otaksumaan, ettei ainoastaan Yhdysvaltojen asiainhoitaja Mr. Tittmann, vaan myöskin Englannin ministeri Mr. Osborne, jota en ole tavannut, jostain syystä korostavat heidän maittensa meitä kohtaan tuntemia sympatioja. Vaikkakaan omasta puolestani en epäile asianlaidan olevan näin, pi-

dän kuitenkin mahdollisena mainittujen diplomaattien puhuvan tähän sävyyn m.m. alleviivatakseen sitä seikkaa, ettei heidän hallituksiensa yhteistoiminta Neuvostovenäjän kanssa ole johtanut tuloksiin, jotka varmasti herättäisivät Pyhän Istuimen ja Vatikaanipiirien mielipahaa, sekä torjuakseen Saksan propagandan esittämät syytökset niiden liian suuresta bolsheviikkiystävyydestä.

Hra Carneiro Pacheco lausui edelleen sen päivän kenties vielä tulevan jona voittoisat Länsivallat tulevat, jos osoittautuu välttämättömäksi, yhdessä voimin suojelemaan Suomea mahdollisesta uudesta hyökkäävästä politiikasta Venäjän taholta. Nämä hänen sanansa tuntuivat minusta kaiulta Mr. Taylor'in minulle tekemistä viittauksista ja luultavasti Portugalin ambassadöörillekin esittämistä lausunnoista.

Huomautin hra Carneiro Pacheco'lle mielestäni myös sen seikan olevan merkillisen, että Yhdysvaltojen hallitus jo nyt on tahtonut saattaa Paavin tietoon ei ainoastaan sotapolitiikkansa, vaan myöskin sodanjälkeisen maailman organisoimista koskevan ohjelmansa periaatteet. Tästä tuntuu seuraavan, että Washington'in hallituksen käsityksen mukaan Paavi tulee rauhantekoon nähden näyttelemään suurta ja tärkeätä osaa. Suurlähettiläs vastasi minun olevan oikeassa lisäten kuitenkin, että Hitler'in kirkkoa vastustavan politiikan johdosta Saksa tuskinjollei siinä tapahdu "täydellinen vallankumous" - tulee osoittautumaan taipuvaiseksi myöntämään Paaville mitään vaikutusvaltaa rauhaa solmittaessa. Tähän keskustelumme päättyi.-

Ylläesittämääni haluaisin vielä omasta puolestani lisätä seuraavaa: -

1. Toistaiseksi en uskalla sanoa, onko Mr. Taylor todellakin Paavin kanssa keskustellut Yhdysvaltojen rauhanohjelmasta siinäkin mielessä, että hän on ottanut huomioon ja hallitukselleen tiedoittanut Paavin mahdollisesti esittämät tästä ohjelmasta poikkeavat näkökohdat ja ehdotukset. Tämä tuntuu kyllä todennäköiseltä, koska Vatikaanin taholta on virallisesti ilmoitettu, että Mr.Taylor ennen kolmatta käyntiään Paavin luona Washington'ista vastaanotti uudet ohjeet. (Vatikaanin viime syyskuun 24 p:nä julkaisemassa komunikeassa ilmoitettiin m.m. seuraavaa: "Il signor Myron Taylor, rappresentante personale del Presidente Roosevelt, presso la Santa Sede, sarà ricevuto una terza volta in udienza privata dal Papa, probabilmente domani, venerdi. Prima di questa udienza, il signor Taylor riceverà nuove istruzioni dalla Casa Bianca. Ciò fa supporre che questa udienza, che era prevista come una semplice udienza di congedo, avrà, al contrario, la stessa importanza di quelle che l'hanno preceduta."). Mutta miten asianlaita tässä suhteessa lieneekään, niin voidaan varmuudella väittää, että Länsivaltojen, ensi sijassa Amerikan, vaikutusvalta Pyhään Istuimeen nyt on lisääntynyt. Totta on, ettei Saksan hallitus tunnu kovinkaan välittävän siitä kuinka Vatikaani suhtautuu sen politiikkaan ja yleisiin pyrkimyksiin, mutta Mr. Taylor'in käynti ja keskustelut Paavin kanssa ovat tietenkin välittömästi lisänneet Vatikaanin ja Berliinin hallituksen välistä välimatkaa. Samaa ei voi sanoa Italian ja Pyhän Is-

tuimen suhteista, jo siitä syystä, että Vatikaanin italialaiset johtomiehet, italialainen papisto ja yleensä Italian yleisö ovat antaneet suurta arvoa Amerikan hallituksen Paaville osoittamalle huomaavaisuudelle.

2. Ainoa Italiassa ilmestyvä julkaisu, joka on vaikkapa ainoastaan lyhyesti maininnut Mr. Taylor'in käynnistä, on "Relazioni Internazionali". Viime numerossaan (10.10.42) aikakauslehti ilmoittaa, että Mr. Taylor'in paluumatka Barcelonaan "è stato effettuato a bordo di un aeroplano civile italiano."

3. Vaikkakin - kuten aikaisemmin olen korostanut - lienee katsottava, ettei Mr. Taylor'in käynti ole johtanut minkäänlaisiin välittömiin, käytännöllisiin tuloksiin, niin on kuitenkin mahdollista tulevaisuuden tulevan osoittamaan, että se on ollut niitä "imponderabilia", joiden käytännöllistäkin merkitystä Bismarckilla oli tapana korostaa.

x x
x

11.10.1942.

Kirjoitettuani edellä olevan tapasin tänään erään puolueettoman lähetystöpäällikön (Sveitsin asiainhoitajan), joka kertoi minulle Yhdysvaltojen Vatikaani-lähetystöltä kuulleensa Mussolinin viipymättä suostuneen Paavin Valtiosihteeristön hänelle esittämään pyyntöön, että Mr.Taylor'ille myönnettäisiin lupa saapua Roomaan ja että italialainen lentokone kävisi Barcelonassa häntä noutamassa.

M i n i s t e r i: G.A.Cripenberg.-

(G.A.Cripenberg).

V.A

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 30.

Ministeri Gripenberg.

14/10-42.

5000—8—42 3785.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Rooma ssa 14 p:nä loka kuuta 1942.

30 399 Sal 42

2/11-42

Asia: Keskustelu suurlähettiläs Guariglia'n kanssa.

Italian Vatikaani-suurlähettiläs Sig. Raffaeli Guariglia, joka ennen sotaa edusti maatansa Pariisissa, kävi tänään puheillani. En ollut aikaisemmin tavannut häntä, koska Roomaan saapuessani hän oli matkoilla, ja hän lienee vasta muutamia päiviä sitten palannut kaupunkiin. Saatuaan tietää minun pyrkineen hänen luoksensa, hän ilmoitti haluavansa heti käydä puheillani, huomaavaisuus, joka lienee kuvaava hänelle. Niinpä on minulle kerrottu, että Sig. Guariglia tavatessaan Vatikaanissa Englannin, Yhdysvaltojen taikka jonkun toisen maan edustajan, jonka hallitus ei enää ylläpidä diplomaattisia suhteita Italiaan, aina kohteliaasti tervehtii häntä ja antautuu keskusteluunkin hänen kanssaan. En ole itse nähnyt tämän tapahtuvan, mutta niin on minulle joka tapauksessa väitetty.

En tiedä missä määrin se mitä suurlähettiläs sanoi minulle vastaa hänen hallituksensa taikka edes hänen omia vaikutelmiaan ja mielipiteitään, mutta lienee kuitenkin syytä lyhyesti tehdä selkoa hänen minulle esittämistään lausunnoista, varsinkaan kun en itse

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

niitä millään tavoin provosoinut. Hänen sanansa saattavat kenties valaista Italian määräävälläkin taholla vallitsevia mielialoja ja katsantotapoja.

Jo keskustelumme alussa suurlähettiläs sanoi nykyisen sodan kaikesta päättäen tulevan kestämään hyvinkin kauan, ja hän tuntui perustavan tämän käsityksen ennen kaikkea siihen, että Yhdysvallat nyttemmin ovat mukana kamppailussa ja että niiden sotatarvetuotanto kasvamistaan kasvaa. Amerikkalaiset ovat ilmeisesti päättäneet keskittää kaikki voimansa Saksan kukistamiseen ja vasta sen jälkeen kääntyä Japania vastaan. Heitä odottaa siis pitkäaikainen tehtävä. Mutta Amerikassa "mies kadulla" ei vielä ollenkaan tiedä mitä sota merkitsee, ja sen takia amerikkalaiset toistaiseksi eivät mitenkään ole valmiita rauhanneuvotteluihin. Ymmärtääkseen mitä sota on, suurlähettiläs jatkoi, täytyy lähteä Euroopan miehitettyihin maihin, Balkaniin, Pohjois-Aafrikkaan taikka Etelä-Italiaan, koska on myönnettävä, että esim. Roomassa sota tuntuu olevan hyvin kaukana. Amerikkalaiset ovat ilmeisesti sitä mieltä, että joskus tulevaisuudessa saattaisimme kaikki, Venäjä mukaanluettuna, istuutua suuren pöydän ääreen ryhtyäksemme paremman maailman organisoimista tarkoittaviin keskusteluihin. Mutta he eivät ollenkaan tunne Venäjää, yhtä vähän kuin he tuntevat Euroopan. Tämä ei olisi siksi arveluttava, jos me voisimme olla varmoja siitä, että rauhansopimuksen tultua solmituksi Yhdysvallat "jäisivät Eurooppaan" rauhan ja järjestyksen

ylläpitämiseksi, mutta me saatamme olla vakuuttuneita siitä, ettei näin kävisi, vaan että amerikkalaiset "avec tous leurs Wilson" mahdollisimman pian palaisivat kotimaahansa, eikä siis rauhan solmiminen saisikaan aikaan mitään lopullisia ja pysyväisiä tuloksia. Venäjä näet ei tule lakkaamaan olemasta, vaikka se on menettänyt paljon ihmisiä ja laajoja alueita ja vaikkakin sen nykyinenkin raja kenties voitaisiin työntää vielä taaksepäin viisikymmentä kilometriä taikka enemmänkin. Sen takia Eurooppa tulee aina tavalla tai toisella tuntemaan Venäjän "painoa". Meidän ei siis ole mahdollista tehdä mitään muuta kuin jatkaa kamppailua koska "ei edes Mr. Taylor" voi taata Euroopan turvallisuutta.

Kysyin suurlähettiläältä mitä Mr. Taylor siis loppujen lopuksi oli käynnillään tarkoittanut ja oliko totta, että hän Paaville oli esittänyt jonkinlaisen ohjelman sodanjälkeisen Euroopan järjestämiseksi. Sig. Guariglia kielsi jyrkästi, että Mr. Taylor olisi esittänyt mitään sellaista ohjelmaa väittäen, ettei hänen käynnillään ollut muuta tarkoitusta kuin tehdä Paaville täysin selväksi rauhan solmimista tarkoittavien neuvottelujen toistaiseksi olevan mahdottomia. Hän lisäsi Mr.Taylor'in sanoneen, että Amerikka kyllä on valmis neuvotteluihin Saksan, vaan ei koskaan Hitler'in kanssa. Mutta semmoinen kanta ei ole kovin käytännöllinen. Edellisissä raporteissani esittämieni syiden johdosta rohkenen tässä kohden olla toista mieltä kuin Sig.

Guariglia. Mr. Taylor'illa oli, kuten tunnettua, ainakin kolme pitkää keskustelua Paavin kanssa, ja jo tästä syystä ei ole todennäköistä, että hän olisi rajoittunut ainoastaan selvittämään mitä kaikki jo tietävät, s. o. ettei Amerikka tee rauhaa Hitler'in kanssa.

Keskustelumme siirtyessä Italian tilanteeseen suurlähettiläs vahvisti minun hänelle esittämäni käsityksen, että se yleensä on paljon parempi kuin useissa muissa Euroopan maissa. Maaseudulla on yleensä riittävästi elintarpeita, mutta suuremmissa kaupungeissa - kuten esim. Roomassa - köyhempi keskiluokka ja varsinkin alempi virkamiehistö kärsii elintarpeiden puutteesta ja korkeista hinnoista. Elintarvepuute johtuu ensi sijassa kuljetusvaikeuksista, ja niistä seuraakin, että ensi talvena kuluttajat tulevat saamaan ainoastaan kolmasosan niistä määristä polttoaineita, jotka viime talvena asetettiin heidän käytettäväkseen. Suurlähettiläs viittasi myöskin siihen, että Saksassakin kuljetusvaikeudet ovat suuret ja että lienee kysymyksenalaista, voidaanko siis hyötyä Ukrainan alueiden sadosta ja muista elintarvevaroista.

Lopuksi suurlähettiläs sanoi olevan mahdotonta ennustaa mitään tämän sodan kehityksestä, että sodassa "odottamatonta" ("l'imprévu") tavallisesti tapahtuu emmekä tällä hetkellä voi tehdä juuri mitään muuta kuin odottaa "odottamatonta". Keskustelumme päättyi tähän, koska en katsonut sopivaksi kysyä suurlähettiläältä mitä hän näillä sanoilla tarkoitti. Mahdollistahan on

etteivät olleet muuta kuin lapsus linguae, joihin ei sovi kiinnittää mitään huomiota, vaikkakaan ne eivät ollenkaan olleet sopusoinnussa täkäläisen virallisen propagandan voitonvarmuuden ja päättäväisyyden kanssa.

Edellä en ole selostanut kaikkea sitä mitä suurlähettiläs sanoi minulle, koska paljon siitä oli varsinaista mielenkiintoa vailla. Mutta lienee ehkä syytä lisätä hänen m.m. huomauttaneen, että nykyinen sota oikeastaan alkoi jo v.1914 - jolloin hän ilmeisesti ei tullut muistaneeksi millä puolella Italia siihen aikaan oli - ja että se vielä saattaa kestää viisi, kolmekymmentä taikka satakin vuotta, lyhyempien tai pitempien rauhanajanjaksojen keskeyttämänä. Eihän Sadan vuoden sodan aikanakaan taisteltu lakkaamatta. Tämä oli tietenkin leikillinen huomautus, mutta täydellisyyden vuoksi olen maininnut senkin.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Gripenberg.

19/10-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 100/31.

Rooma SSA 19 P:NÄ loka KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
31 400 Sal 42
2/11-42 — LiitL 1
TYHMÄ | COASTO | ASIA
5 | C41

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti N:o 31.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää raportti N:o 31 : Mr. Myron C. Taylor'in käynti Vatikaanissa.

Ministeri: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Rooma ssa 17 p:nä loka kuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖ 31 / 400 Sal 42 2/11-42 Liit. – C 41 5

Asia: Mr. Myron C. Taylor'in käynti Vatikaanissa.

Roomassa on jatkuvasti liikkeellä kaikenlaisia Mr. Taylor'in käynnin tarkoitusta sekä hänen Paavin kanssa käymiään keskusteluja koskevia huhuja. Niistä ovat useat - esim. ne, jotka Romanian Vatikaani-lähettiläs kenraali Papp on minulle maininnut - siksi epätodennäköisiä, ettei minun mielestäni ollenkaan kannata niistä edes tehdä selkoa. Eilen kuulin kuitenkin huhusta, joka tuntuu enemmän luotettavalta. Eräs tapaamani italialainen tuttavani väitti minulle näet luotettavalta taholta kuulleensa Paavin Mr. Taylor'ille jättäneen jonkin Ranskan hallituksen laatiman ehdotuksen aseleposopimukseksi, johon lienee liittynyt sodanjälkeisen Euroopan järjestämistä tarkoittava ohjelma. Paavi lienee kuitenkin nimenomaan huomauttanut, ettei hän omasta puolestaan tahtonut tästä ehdotuksesta ja ohjelmasta lausua minkäänlaista mielipidettä: hän ei tehnyt mitään muuta kuin jätti nämä luonnokset Presidentti Roosevelt'in edustajalle. Tähän amerikkalainen diplomaatti - joko heti taikka hankittuaan Washington'in hallituksen ohjeet - olisi vastannut, ettei Amerikka

JAKELUOHJE:	Jakeluohjemalleja:
	Tavallinen.
	Tavallinen ja lisäksi .... ministeriölle.
	Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
	Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

millään ehdoin ole valmis ryhtymään aseleponeuvotteluihin Saksan nykyisen hallituksen kanssa.

Kertojani, joka oli vakuuttunut näiden tietojen paikkansapitäväisyydestä, ei tiennyt mitään k.o. asiakirjojen sisällöstä eikä olivatko ne mahdollisesti ja missä määrin alkujaan peräisin Saksan hallituksesta. Omasta puolestani en aikaisemmin ole kuullut mitään tästä asiasta eikä minun toistaiseksi ole ollut mahdollista millään tavoin kontrolloida näiden tietojen todenperäisyyttä. Koska ministeri Voionmaan aikaisemmista raporteista on käynyt ilmi, että Ranskan entinen Bernissä toiminut suurlähettiläs oli laatinut jonkinlaisen rauhansuunnitelman ja koska tietenkin on mahdollista, että tämä on saatettu Paavin tietoon, olen kuitenkin tahtonut Ulkoasiainministeriölle tiedoittaa näistäkin kuulemistani.

M i n i s t e r i: G.A.Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Valtakaanissa olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Gripenberg.

24/10-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

32 400 Sal 42
4/11·42 - -
5 C41

KIRJELMÄ n:o 150/34.

Rooma SSA 27 P:NÄ loka KUUTA 19 42.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D.U.M. ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti N:o 32.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 32: "Keskustelu kardinaali Maglione'n kanssa".

Ministeri: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Rooma ssa 24 p:nä loka kuuta 19 42.

32 400 Sal 42
4/11.42

Asia: Keskustelu kardinaali Maglione'n kanssa.

5 C 41

Kävin tänään Paavin valtiosihteerin kardinaali Maglione'n puheilla. Käyntini tarkoituksena ei ollut ainoastaan ylläpitää kosketusta valtiosihteerin kanssa, vaan myöskin yrittää, mikäli mahdollista, saada lisävalaistusta Mr. Taylor'in Vatikaanissa käymille keskusteluille. Koska kardinaali säännöllisesti lauantaina ottaa vastaan Paavinistuimen luona akkreditoidut ministerit ja asiainhoitajat en ollut etukäteen hänen kanssaan sopinut käynnistäni.

Sanoin kardinaalille, etten tietenkään tahtonut hänelle esittää mitään "indiskreettejä kysymyksiä", mutta halusin ottaa puheeksi asian, joka viime aikoina oli jossain määrin askarruttanut ajatuksiani. Mr. Taylor'in oleskellessa Vatikaanissa minulla oli näet hänen kanssaan ollut mielenkiintoinen keskustelu, jonka kuluessa hän oli puhunut sodanjälkeisen Euroopan reorganisoimisesta. M. m. hän oli esittänyt ajatuksen, johon hän ei kuitenkaan tuntunut kiinnittävän mitään suurempaa huomiota, että sodan päätyttyä Venäjälle olisi järjestet-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

tävä uusi satama jossain Itämeren rannikolla. Keskustelustamme olin saanut sen vaikutelman, että Mr. Taylor'in Vatikaanissa hahmottelema sodanjälkeisen Euroopan organisoimista tarkoittava ohjelma oli kosketellut Suomeakin ja sitä asemaa, joka sille Yhdysvaltojen hallituksen - kenties kaikkien liittolaishallituksien - mielestä tulevaisuudessa on järjestettävä. Olin myöskin Roomassa kuullut huhuttavan (tarkoitin Monseigneur Fontenelle'n lausumia attasea Steniukselle; kts raporttiani № 28), että meidän maastamme faktillisesti oli ollut puhetta, ja koska tämä oli asia, joka tietenkin mitä suurimmassa määrin kiinnostaa Suomen hallitusta, rohkenin tiedustella kardinaalilta, oliko vaikutelmassani mitään perää.

Kardinaali vastasi tähän, että - kuten minä kai tiesin - hänellä itsellään oli ollut ainoastaan yksi pitkä keskustelu Mr. Taylor'in kanssa, mutta tällöin suurlähettiläs ei ollut hänelle puhunut mitään Venäjälle hankittavasta satamasta. Tämä oli tietenkin tavallaan vastaus minun esittämääni kysymykseen, vaan ei koko kysymykseen. Mielestäni siitä tuntui kuitenkin ilmenevän, että Mr. Taylor faktillisesti oli puhunut jonkinlaisen Yhdysvaltojen hallituksen laatiman sodanjälkeisen Euroopan organisoimista koskevan ohjelman yksityiskohdistakin. Tämän johdosta sanoin kardinaalille siis otaksuvani, ettei Mr. Taylor keskusteluissaan ollut kosketellut Suomea. Tähän valtiosihteeri tyytyi uudestaan huomauttamaan, ettei sataman myöntäminen Venäjälle

ollut tullut puheeksi. Aina erinomaisen kohtelias kardinaali on yleensä hyvin vaitelias ja koska oli mahdollista, ettei hän täysin ollut ymmärtänyt kysymykseni tarkoitusta, katsoin välttämättömäksi vielä kerran tiedustella, oliko Mr. Taylor esittänyt mitään ajatuksia Suomen asemasta. Hänelle ominaisella pehmeällä ja hiljaisella tavalla kardinaali vastasi nyt, ettei Mr. Taylor'in kanssa ollenkaan ollut keskustellut Suomen nykyisestä taikka tulevasta asemasta. Hän lisäsi mitä hän jo ainakin kaksi kertaa aikaisemmin on minulle huomauttanut, että Suomi Yhdysvalloissa nauttii mitä suurimpia sympatioja ja että amerikkalaisten Suomea kohtaan tuntema ystävyys - hän käytti amitié-sanaa - on "probablement" suurempi ja vilpittömämpi ("plus grande et plus sincère") kuin englantilaisten ystävyys maatamme kohtaan. Tämä huomautus yllätti minua hiukan, koska joskin keskustelumme alussa ohimennen olin kardinaalille maininnut Mr. Taylor'in vakuuttaneen minulle siitä suuresta sympatiasta, jota amerikkalaiset aikaisemmin, talvisotamme aikana, olivat tunteneet meitä kohtaan, mutta joka luultavasti tulee hälvenemään, en kuitenkaan myöhemmin ollut sanonut sanaakaan Suomen ja Yhdysvaltojen välisistä suhteista. Mistä syystä valtiosihteeri säännöllisesti meidän tavatessamme puhuu amerikkalaisten ja englantilaistenkin sympatioista maatamme kohtaan, siitä en ole täysin selvillä. Kenties johtuu se siitä, että Vatikaani, jonka suhteet Yhdysvaltoihin ja Englantiin ovat mitä ystävällisimmät,

suuresti valittaisi suomalais-amerikkalaisten suhteiden katkeamista - asia, josta en koskaan valtiosihteeristössä ole sanonut mitään.

Keskustelumme päättyi tähän, koska kardinaali Maglione'lla, joka oli antanut hänen odotushuoneeseen kokoontuneiden lähettiläiden odottaa neljäkymmentä minuuttia, ilmeisesti ei ollut aikaa sen jatkamiseen. Tämä, t. s. että valtiosihteeri aina mitä suurinta kohteliaisuutta noudattaen tuntuu koettavan mahdollisimman lyhyeiksi supistaa keskustelujaan hänen vastaanotolleen saapuneiden lähetystöpäällikköjen kanssa, on muuten asia, jota nämä usein valittavat.

Keskustelustamme saamani loppuvaikutelma oli siis se, ettei Mr. Taylor ainakaan kardinaali Maglione'n kanssa ollut ottanut Suomen asemaa puheeksi, vaikkakin hän kenties sivumennen on sanonut jotain meidänkin maastamme. Tämä ei tietenkään sulje pois sitä mahdollisuutta, että suurlähettiläs muille Vatikaanissa tapaamilleen henkilöille on puhunut Suomesta - kuten Monseigneur Fontenelle onkin attasea Steniukselle väittänyt. Tuntuu kuitenkin hyvin epätodennäköiseltä, että meidän maamme olisi ollut Mr. Taylor'in oleellisia keskusteluaineita.

Mainittakoon lopuksi, että odottaessani valtiosihteerin odotushuoneessa Englannin Vatikaani-ministeri Mr. Osborne tuli sisään. Hän tervehti muita läsnäolleita, mutta ei minua. Romanian ministeri kenraali Papp

pyysi silloin saada esittää minut Mr. Osborne'lle, joka muistutti mieleeni, että olimme tavanneet Lisboassa v.1929 ja antautui kohteliaaseen keskusteluun ilmasta, Rooman hotelleista ja muista yhtä mielenkiintoisista asioista.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Gripenberg.

30/10-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

34 400 Sal 42

KIRJELMÄ N:O 160/40.

Roomassa 7 P:NÄ marras KUUTA 19 42. 23/11-42 — —

VIITTAUS: N:O

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY N:O

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit N:ot 33 ja 34.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 33. Mr. Myron C. Taylor'in käynti Vatikaanissa; ja

N:o 34. Keskustelu kardinaali Fumasoni Biondi'n kanssa.

Ministeri: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Rooma ssa 30 p:nä loka kuuta 1942.

34 400 Sal 42

23/11 42 — —

5 C 41

Asia: Mr. Myron C. Taylor'in käynti Vatikaanissa.

Käydessäni eilen Unkarin Vatikaani-lähettilään vapaaherra Apor'in puheilla keskustelumme joutui myöskin koskettelemaan Mr. Taylor'in käyntiä, jolloin tiedustelin lähettilään käsitystä sen tarkoituksesta ja kulusta. Kysymykseeni ministeri vastasi suunnilleen seuraavasti: -

On suhtauduttava skeptillisesti niihin monenlaisiin Mr. Taylor'in käyntiä koskeviin huhuihin, jotka Roomassa ovat olleet ja jatkuvastikin ovat liikkeellä. On näet muistettava, että Vatikaanissa ainoastaan viisi henkilöä täydellisesti ja varmasti tietävät mitä amerikkalainen diplomaatti on sanonut: Paavi, kardinaalivaltiosihteeri Maglione, Monsignori Tardini ja Montini sekä Yhdysvaltojen asiainhoitaja Mr. Tittmann. Paavi ei tietenkään ole keskusteluistaan Mr. Taylor'in kanssa kertonut mitään, valtiosihteeristön päällikkö ja hänen apulaisensa ovat tunnetusti lausunnoissaan erinomaisen pidättyväisiä, mutta mahdollistahan on, että Mr.Tittmann on ollut avomielisempi.

Toiselta puolen on kuitenkin muistettava, että

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

paljon siitä mitä Mr. Taylor käymissään keskusteluissa esitti ilmeisesti oli osoitettu Italian hallitukselleki, ja sen johdosta on otaksuttavaa, että useatkin hänen lausunnoistaan ovat tulleet laajempienkin täkäläisten hallituspiirien tietoon. Vapaaherra Apor oli itse kardinaali Maglione'n kanssa keskustellut Mr. Taylor'in käynnistä, mutta ei onnistunut saamaan tietää kovin paljon.

Ministerin käsityksen mukaan se seikka oli ennen kaikkea huomiota herättävä, että Italian hallitus ei ainoastaan heti ollut myöntänyt viisumia Mr. Taylor'ille, vaan myöskin asettanut erikoisen lentokoneen hänen käytettäväkseen. Mutta olisi erehdys tästä seikasta tehdä mitään pitkälle meneviä Italian ulkopolitiikkaa koskevia johtopäätöksiä.

Mitä sitten niihin kysymyksiin tulee - ministeri huomautti edelleen - jotka Mr. Taylor oli ottanut puheeksi, on todettava merkkien viittaavan siihen, että hän on korostanut Yhdysvaltojen kielteistä suhtautumista kaikkiin yleisten rauhanneuvottelujen aikaansaamista mahdollisesti tarkoittaviin suunnitelmiin.

Tuntuu myöskin todennäköiseltä, että suurlähettiläs on tahtonut saada Pyhän Istuimen vakuuttuneeksi siitä, että joskin Yhdysvallat ovat pyrkineet läheiseen sotilaalliseen yhteisymmärrykseen ja yhteistoimintaan Neuvostovenäjän kanssa, ne eivät suinkaan ole luopuneet periaatteellisesta hylkäävästä suhtautumisestaan bolshevismiin eivätkä voittoisan sodan jälkeen tule

olemaan valmiit antamaan Neuvostovenäjän laajentua Euroopan maiden kustannuksella. Vapaaherra Apor arveli, että Washington'in hallituksen nykyinen sotilaallinen yhteistoiminta Moskovan vallanpitäjien kanssa, on ainakin jossain määrin huolestuttanut Amerikan katolisia piirejä, ja tämän johdosta on katsottu suotavaksi, että Mr. Taylor tekisi hallituksensa periaatteellisen kannanoton täysin selväksi Paavinistuimelle. On niinikään pidettävä varmana, että suurlähettiläs tässä yhteydessä on hahmotellut Presidentti Roosevelt'in sodanjälkeisen Euroopan organisoimista koskevat suunnitelmat.

Nämä suunnitelmat - ministeri Apor jatkoi - on Mr. Taylor varmasti tahtonut Vatikaanin välityksellä saattaa Italian hallituksenkin tietoon, ja tuntuu enemmän kuin todennäköiseltä, että hän myöskin on ainakin suurin piirtein maininnut ne ehdot, joilla Länsivallat olisivat valmiit tekemään erikoisrauhan Italian kanssa. Ilmeisesti lähettiläs ei kuitenkaan ollut saanut mitään tarkempia tietoja tästä asiasta, mutta hän huomautti pari kertaa olevansa vakuuttunut siitä, että Mr. Taylor oli antanut ymmärtää millä edellytyksillä Italia saattaisi tehdä rauhan Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian kanssa.

Tämä vapaaherra Apor'in käsitys antaa mielestäni mielenkiintoisen tuen ministeri Talaan saamille tiedoille, että Länsivallat Mr. Taylor'in välityksellä faktillisesti olivat Italialle esittäneet rauhantarjouksen.

Mutta Mr. Taylor, lähettiläs huomautti edelleen, ei ole Vatikaanissa oleskellessaan ainoastaan esittänyt oman hallituksensa näkökohdat, vaan on myöskin tahtonut informoitua Euroopan nykyisestä tilanteesta ja Pyhän Istuimen käsityksestä siitä. Tämän otaksumansa ministeri perusti m.m. kardinaali Maglione'n hänelle esittämään lausuntoon, että suurlähettiläs Vatikaanissa oli "oppinut paljon".

Lopuksi ministeri Apor huomautti, ettei hänellä ollut mitään välittömiä tietoja siitä, kuinka Italian hallitus oli reagoinut Mr. Taylor'in esityksien johdosta, mutta hän oli varma siitä, ettei se ollut harkinnut nykyisen politiikkansa muuttamista. Probleema on, hän lisäsi, Italian hallitukselle hyvin yksinkertainen: onko se valmis toimimaan siten, että Italiasta tulee sodannäyttämö? Siihen kysymykseen on vastaus itsestään selvä.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 34.

Ministeri Gripenberg.

2/11-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Rooma ssa 2 p:nä marras kuuta 19 42.

ULKOASIAINM. 34 400 Sal 42
23/11-42 — —
SARJA | CENSTO | ASIA
5 C41

Asia: Keskustelu kardinaali Fumasoni Biondi'n kanssa.

Kävin tänään Propaganda Fide-kongregatio'n prefektin kardinaali Pietro Fumasoni Biondi'n puheilla. Hän lausui suuren tyydytyksensä siihen, että Suomi oli päättänyt solmia diplomaattiset suhteet Pyhään Istuimeen korostaen vakaumustaan siitä, että tämä tulee osoittautumaan täydellisesti vastanneen maamme todellisia etuja. Suomi, kardinaali lisäsi toistaen mitä monet muut Pyhän Kollegion jäsenet ovat minulle sanoneet, on maa, jota kohtaan maailmassa yleensä ja Vatikaanissa erikoisesti tunnetaan mitä suurinta sympatiaa, talviscdan aikana Suomi antoi loistavan esimerkin koko maailmalle ja on ihmeteltävää, että Suomi vielä tänään ase kädessä puolustautuu siksi urhoollisesti. "Ainakin me täällä" - ja näillä sanoilla kardinaali ilmeisesti tarkoitti Vatikaania - "ymmärrämme täydellisesti mitä bolshevismi itse asiassa on."

Pohjoismaat, kardinaali jatkoi, ovat aina kiinnostaneet häntä, ne kun edustavat mitä korkeinta sivistystä, ja omasta puolestaan hän onkin koettanut näissä maissa voimiensa mukaan edistää Katolisen kirkon

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

etuja, toiminta, joka ensi sijassa Ruotsissa ja Tanskassa, mutta myöskin Norjassa on ollut hyvinkin menestyksellinen. Suomen katolinen kirkko on kuitenkin hyvin pieni eikä se viime aikoina ole huomattavasti kehittynyt. Periaatteessa hän on aina ollut sitä mieltä, että Suomessakin pitäisi pyrkiä kansallisen katolisen papiston kasvattamiseen, mutta toistaiseksi hänen pyrkimyksensä eivät ole johtaneet minkäänlaisiin tuloksiin. Jo vapaussodan jälkeen Suomen katolisen kirkon nykyistä asemaa järjestettäessä Pyhä Istuin oli omaksunut sen kannanoton, että olisi koetettava luoda suomalainen katolinen papisto, mutta Propaganda Fide-kongregatio oli valitettavasti huomannut, ettei Suomen katolilaisten kahden johtajan keskuudessa (kardinaali tarkoitti ilmeisesti Monseigneur Carling'ia ja kirkkoherra von Christierson'ia, kuitenkaan mainitsematta heidän nimiään) vallinnut täydellistä sopua. Sen takia hänen edeltäjänsä kardinaali van Rossum oli päättänyt uskoa Suomen katolisen kirkon johdon hollantilaiselle kongregatiolle. ~~ja Monseigneur Cobben sit nimitetty pitäpaksix~~ Tämä ei kyllä sinänsä ollut tyydyttävä ratkaisu, mutta olosuhteisiin katsoen ainoa käytännöllinen, koska kun kotimaiset papit eivät voi sopia keskenään, ei ollut muuta mahdollisuutta. On myöskin hiukan huolestuttavaa, että nuorten suomalaisten pappien kasvattaminen tuntuu vaikealta. Propaganda Fide'n ylläpitämässä pappisseminaarissa opiskelee tällä het-

kellä ruotsalaisia, norjalaisia ja tanskalaisia, mutta ei ainoakaan suomalainen. Ja kuitenkin hän, kardinaali, oli monta kertaa kehoittanut piispa Cobben'ia lähettämään Roomaan nuoria suomalaisia papinkokelaita, mutta ilmeisesti "piispa ei ole löytänyt ketään." Sen takia suomalaisen papiston luominen tuntuu olevan tulevaisuudenunelma, jota kenties ei vielä pitkään aikaan voi toteuttaa, sopivien pappien kouluttaminen kun vaatii paljon aikaa. Nykyisen sodan kestäessä ei siis ole otaksuttavissa, että Suomen katolisen kirkon asema tulee muuttumaan - niin valitettavaa kuin se onkin. Kardinaali sanoi vielä, että hän mielellään olisi näistä asioista keskustellut piispa Cobben'in kanssa, mutta tämä ei pitkään aikaan ole käynyt Roomassa. Huomautin tähän piispan sanoneen minulle, että hän ensi vuonna saapuu Roomaan "ad limina apostolorum"-käynnilleen, joka on suoritettava ainakin joka viides vuosi, johon kardinaali huomautti piispan "olevan semmoisessa asemassa", että hän kyllä voisi käydä Roomassa useamminkin. Sisältyikö tähän hänen huomautukseensa jonkinlainen piispa Cobben'iin kohdistuva arvostelu, sitä en uskalla varmuudella sanoa, mutta olen taipuvainen otaksumaan, ettei kardinaali tarkoittanut sitä.

Kardinaalin minulle esittämien lausuntojen johdosta tyydyin huomauttamaan tietäväni, että Suomen katolilaiset tietenkin toivovat sen päivän pian tulevan,

jona kotimainen papisto ryhtyy toimimaan heidän keskuudessaan. Sitä vastoin en katsonut sopivaksi tehdä minkäänlaista viittausta siihen arvosteluun, joka varsinkin talvisodan aikana maamme katolilaisten taholta kohdistui Suomessa tällä hetkellä toimiviin hollantilaisiin pappeihin. Keskustelumme kuluessa kardinaali tuntui kyllä pari kertaa odottavan, että olisin lausunut jonkinlaisen mielipiteen Suomen katolisen kirkon nykyisestä asemasta ja toiminnasta, mutta sitä vältin huolellisesti.

M i n i s t e r i: G.A.Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Gripenberg.

4/11-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 164/43.

Rooma SSA 9 P:NÄ marras KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

35 400 Sal 42

23/11-42 - -

KYHMÄ | CÄSTÖ | ASIA

5 C 41

ASIA: Raportti N:o 35.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää raporttini N:o 35: Hajatietoja Vatikaanipiirien käsityksistä ja mielialoista.

Ministeri: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

35 400 Sal 42

Rooma ssa 4 p:nä marras kuuta 19 42 23/11-42 – –

Asia: Hajatietoja Vatikaanipiirien käsityksistä ja mielialoista.

T. k. 3 p:nä kävin Itämaisen Kirkon kongregation "assessore"a Monseigneur Antonino Arata'a tapaamassa, koska olin kuullut sanottavan, että häntä Vatikaanissa pidetään hyvin perehtyneenä Pohjoismaiden ja Itä-Euroopankin asioihin. Hän on näet monta vuotta toiminut Paavin Nuntiuksena Baltian maiden pääkaupungeissa, viimeksi Tallinnassa, josta hän lähti vasta elokuun 24 p:nä 1940, hän on pari kertaa käynyt Suomessa sekä tehnyt turistimatkoja muihin Pohjoismaihin, jotka - mikäli hän sanoi minulle - suuresti kiinnostavat häntä.

Suomesta Monseigneur Arata puhui ylistävin sanoin ja lausui - kuten kaikki muutkin tapaamani Vatikaanin arvohenkilöt - suuren ihailunsa meidän kansamme talvisodan aikana suorittamien urotöiden johdosta. Hän ilmaisi myöskin myötätuntonsa Baltian maita kohtaan, joissa hän sanoi mainiosti viihtyneensä ja suorittaneensa hänelle suuren tyydytyksen tuottaneen työn. Tiedustelin häneltä, vastaanottaako hän mahdollisesti jatkuvastikin tietoja näiden maiden yleisen tilanteen kehityksestä. Tähän Monseigneur Arata vastasi, ettei hän Viron nykyisistä oloista

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tiedä juuri mitään, vaikkakin hän kyllä m.m. Paavin Berliinissä toimivan Nuntiuksen välityksellä on yrittänyt informoitua siitä mitä siellä tapahtuu. Muista Baltian maista hän sanoi saaneensa sen käsityksen, että Liettuan tilanne tuntuu huolestuttavalta, Saksan sikäläisten viranomaisten ja paikallisen väestön väliset suhteet kun eivät liene tyydyttäviä, vaan ovat aiheuttaneet rettelöitäkin. Niinpä on useita katolisia pappeja miehitysviranomaisten toimesta lähetetty keskitysleireihin. Sitä vastoin tuntuu siltä, että Latviassa saksalaisten ja väestön välillä vallitsee suurempi sopu.

Kysyin myöskin Monseigneur Arata'lta mitä Vatikaanissa tiedetään Neuvostovenäjän tilanteesta. Hän vastasi kaikkien Pyhän Istuimen saamien tietojen viittaavan siihen, että kommunistipuolue on menettänyt taikka on menettämäisillään vaikutusvaltansa, ja että Stalin'inkin asema on huomattavasti heikentynyt. Laajoissa piireissä hänen ulkopolitiikkaansakin arvostellaan kirpeästi: m.m. sanotaan Venäjän nykyisen onnettoman tilanteen viime kädessä aiheutuneen hänen kesällä 1939 solmimastaan sopimuksesta Saksan kanssa, koska ilman tätä sopimusta Saksa ei koskaan olisi uskaltanut hyökätä Länsi-Euroopan kimppuun, jonka kukistamisen jälkeen se on voinut kaikella voimallaan kääntyä Venäjää vastaan. Monseigneur Arata'n käsityksen mukaan Stalin tulee kuitenkin toistaiseksi säilyttämään nykyisen johtajaasemansa, olkoonpa, että hänen täytyy alistua sotilaspäällystön toivomuksiin.

Muuten Monseigneur Arata kertoi, että uskonnollisellakin alalla Venäjällä on tapahtunut muutos, jonka merkitystä ei kuitenkaan sovi yliarvioida. Moskovan kirkot ovat auki, väestö saa vapaasti antautua hartaudenharjoituksiinsa, ja n. kolme kuukautta sitten erään jesuiittapapin - todennäköisesti puolalaisen - sallittiin Moskovan radiossa pitää uskonnollinen esitelmä.

T.k. 3 p:nä tapasin myöskin Monseigneur Fontenelle'n, josta aikaisemmissa raporteissani olen kirjoittanut (kts. raporttejani N:o 15 ja 28). Hän on Pietarin kirkon kaniikkeja, on väliaikaisesti toiminut Paavin valtiosihteeristössä ja edustaa Ranskan johtavaa katolista La Croix-nimistä lehteä. Monseigneur Fontanelle osoittaa aina mitä suurinta mielenkiintoa Suomea kohtaan, ja on monta kertaa vakuuttanut minulle maamme Vatikaanipiireissä nauttimista sympatioista. Hän on jyrkästi anti-saksalainen, mutta suhtautuu yhtä arvostelevasti Neuvostovenäjäänkin. Tällä kertaa hän meni niinkin pitkälle, että hän myönsi Saksan hyökkäämällä Neuvostovenäjän kimppuun tehneen Euroopalle verrattoman palveluksen, koska jos Stalin olisi saanut pysyä sodan ulkopuolella kunnes Euroopan vallat olisivat täysin uupuneet, niin ei mikään olisi voinut pelastaa länsimaista sivistystä.

Keskustelumme kuluessa Monseigneur Fontenelle kertoi hiljattain tavanneensa Ranskan näinä päivinä lomaltaan

Roomaan palanneen Vatikaani-suurlähettilään hra Louis Bérard'in, joka oli hänelle sanonut, ettei Vichy'ssä enään uskota Saksan voittoon. Toiselta puolen siellä ei liioin uskota anglosaksisten valtojen voivan kukistaa Saksaa, m.m. siitä syystä, ettei pidetä mitään Euroopan mantereelle järjestettävää maihinnousua mahdollisena. Koko Ranskan rannikko - ainakin Bayonne'iin asti - on nyttemmin vahvasti linnoitettu, hra Bérard oli kertonut, ja tuntuu mahdottomalta, että Länsivallat koskaan voisivat voittaa näitä esteitä. Monseigneur Fontenelle sanoi luulevansa, että kardinaali-valtiosihteeri Maglionekin on samaa mieltä. Hänellä lienee tapana yksityisissä keskusteluissa puhua norsun (Saksan) ja valaskalan (Länsivallat) välisestä kamppailusta, joka m.m. tarjoaa sen omituisuuden, etteivät kummatkaan vastustajat voi päästä toinen toisensa kimppuun.

Juutalaisvainot Ranskassa - Monseigneur Fontenelle huomautti edelleen - ovat nyt hiljentyneet, johtuen tämä epäilemättä Paavin interventiosta juutalaisten hyväksi sekä Ranskan papiston (Toulouse'n, Lyon'in ja Pariisin piispojen) esittämistä jyrkistä vastalauseista.

Keskustelumme siirtyessä Mr. Taylor'in käyntiin Monseigneur Fontenelle sanoi siitä selvästi ilmenneen, että Amerikan hallitus toivoo Paavin vielä saattavan ratkaisevasti vaikuttaa sodanjälkeisen maailman järjestämistä tarkoittaviin rauhanneuvotteluihin. Tätä hän huomaut-

ti Mr. Taylor'in nimenomaan korostaneenkin. Hän väitti myöskin amerikkalaisen diplomaatin Vatikaanissa antaneen ymmärtää, ettei Amerikka koskaan tule suostumaan Suomen itsenäisyyden tukahduttamiseen, sekä viittaili käsitykseensä, ettei Amerikalla periaatteessa olisi mitään sitä vastaan, että Suomen rajat sen itsenäisyyden turvaamiseksi mahdollisesti ulotettaisiinkin. Tämän huomautuksen hän esitti täydellisen omaalotteisesti, kosk'en ollut millään tavoin sitä provosoinut. Välttääkseni mahdollisia nykyistä sotaamme ja meidän tavottelemiamme päämääriä koskevia kysymyksiä en tiedustellut mistä Monseigneur Fontenelle oli saanut tämän käsityksen, mutta mahdollista on, että se perustuu hänen keskusteluihinsa Yhdysvaltojen Vatikaani-asiainhoitajan Mr. Tittmann'in kanssa. Tässä yhteydessä hän myöskin väitti, että Englanti ja Yhdysvallat itse asiassa jonkinlaisella tyydytykselläkin näkevät Neuvostovenäjän heikontamista, kunhan se vain mahdollisimman kauan voi vastustaa Saksaa, koska ne käsittävät, että jos voimakas Venäjä Länsivaltojen voiton jälkeen vielä on olemassa, tämä tulee niille aiheuttamaan uusia ja erinomaisen vaikeita probleemoja.

Venäjän sodasta taasen Monseigneur Fontenelle lausui käsityksenään, että joskin saksalaiset tietenkin ovat saavuttaneet erinomaisen huomattavia menestyksiä, niin he ilmeisesti eivät ole voineet toteuttaa sitä ohjelmaa, jonka he täksi vuodeksi olivat asettaneet itselleen. -

Olen selostanut Monseigneur Fontenelle'n minulle esittämiä lausuntoja ensi sijassa sen takia, että joskin eräänlainen toiveajattelu kenties antaa niille leimansa, ne kuitenkin - mikäli ymmärrän - vastannevat Vatikaanissa yleisestikin vallitsevia ajatustapoja ja toiveita.-

---

6.11.1942.

Edellä olevaan tahtoisin vielä lisätä seuraavaa: -

Monseigneur Arata kävi tänään luonani, jolloin hän Liettuan oloista kertoi juuri vastaanottaneensa tarkempia tietoja, joista m.m. ilmeni sikäläisen tilanteen viime aikoina vakavasti kärjistyneen. Miehitysjoukkojen ja väestön välisiä kahakoita on tapahtunut ja Saksan sotilasviranomaiset ovat sovelluttaneet "kovan käden politiikkaa."

Hän puhui myöskin Ranskassa toimeenpannuista juutalaisvainoista, jotka - kuten yleensä antisemiittinen politiikka - ovat mitä jyrkimmässä ristiriidassa ei ainoastaan inhimillisyyden, vaan kristinuskonkin johtavien periaatteiden kanssa. Juutalaisiin kohdistuneet toimenpiteet ovat kuitenkin nyttemmin hiljentyneet, Ranskan väestö kun on voimakkaasti reagoinut niitä vastaan. M.m. oli Marseilles'en komentava kenraali kieltäytynyt noudattamasta hänelle annettua käskyä pidättää juutalaisia, ja tämän johdosta hänet olikin viipymättä erotettu toimestaan. Monseigneur Arata korosti Ranskan viranomaisten ajaman juutalaisvastaisen politiikan Vatikaanissa herättäneen mitä jyrkintä paheksumista.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg. -

(G. A. Gripenberg)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan Lähetystön raportti n:o 36.

Ministeri Gripenberg.

17/11-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 175/48.

37 401 Sal 42

Rooma SSA 18 P:NÄ marras KUUTA 19 42 30/11-42 — —

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o 5 C41.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

LLE

ASIA: Raportti N:o 36.

Tämän ohessa minulla on kunnia lähettää raporttini N:o 36: Havaintoja Vatikaanipiirien ulkopoliittisista käsityksistä.

Ministeri: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36. 37 401 Sal 42

Roomassa 17 p:nä marraskuuta 1942. 30/11-42 - -

Asia: Havaintoja Vatikaanipiirien ulkopoliittisista käsityksistä. 5 C 48.

Paavinistuimen luona akkreditoituna olen tietenkin Roomassa ennen kaikkea tullut kosketukseen Vatikaanipiirien kanssa, s.o. Valtiosihteeristön jäsenten, kardinaalien, kongregatioiden johtajien, Pyhän Istuimen luo nimitettyjen diplomaattien, Vatikaanissa taikka sen ulkopuolella toimivien pappien, sen asioita seuraavien lehtimiesten sekä muidenkin sitä enemmän tai vähemmän lähellä olevien yksityisten henkilöiden kanssa.

Näissä piireissä käymieni keskustelujen kuluessa on - kuten aikaisemmissa raporteissani useasti olen huomauttanut - erikoisesti kaksi seikkaa pistänyt silmääni: Paavinistuimen arvosteleva suhtautuminen nykyiseen viralliseen Saksaan sekä Vatikaanipiirien epäilykset, että Akselivallat saattaisivat voittaa sodan, jos "voittaa"-sanalla tarkoitetaan sitä, että nämä vallat voisivat Euroopalle ja Amerikallekin sanella tulevan rauhan ehdot ja jonkinlaisen uuden maailman organisoimisen muodot. Totta on, etteivät Valtiosihteeristön päällikkö Kardinaali Maglione taikka hänen kaksi apulaistaan Monsignori Tardini ja Montini, jotka aina lausunnoissaan noudattavat suurta pi-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

dättyväisyyttä, koskaan ole minulle suoraan esittäneet mitään käsitystä sodan todennäköisestä päättymisestä. Mutta sitä vastoin he, kuten useat kardinaalitkin, eivät ole mitenkään minulta salanneet sitä paheksumista, jota useat Berliinin hallituksen toimenpiteet - sen kirkonvastainen politiikka, Saksan viranomaisten käyttäytyminen Puolassa, juutalaisvainot y.m. - ovat heissä herättäneet. Nykyisen kamppailun kehityksestä he ovat - kuten Paavikin - tyytyneet minulle huomauttamaan, että sota tulee kestämään kauan sekä että Yhdysvaltojen sotateollisuus ja niiden sotilaalliset ponnistuksetkin tulevat osoittautumaan erinomaisen tärkeäksi tekijäksi. Vatikaanissa siis ei ole ollut havaittavissa mitään semmoista Yhdysvaltojen sotapotentialin aliarvioimista, joka usein tulee taikka ainakin on tullut näkyviin Akselivaltojen ja muidenkin maiden lehdistön palstoilla. Selvää on, että Pohjois-Afrikan tapahtumat - ja varsinkin se seikka, että yli 500 kuljetuslaivaa on ilman minkäänlaisia tappioita voineet suorittaa pitkän matkan Amerikasta Marokkoon ja Algeriaan - ovat vieläkin vahvistaneet Vatikaanin käsityksen Yhdysvaltojen merkityksestä sodan kehitykselle.

Ainoastaan yksi Vatikaanin johtohenkilöistä, ranskalaissyntyinen kardinaali Eugène Tisserant on minulle lausunut pitävänsä todennäköisenä, että sota päättyy jo ensi vuonna, koska kauemmin Saksa ei voi kestää. Vaikutelmani on kuitenkin se, ettei Vatikaanissa yleensä olla taipuvaisia Saksan mahdolliseen kukistumiseen nähden omaksu-

maan yhtä pessimististä - taikka, riippuen arvostelijan periaatteellisista näkökohdista, optimistista - kannanottoa kuin Kardinaali Tisserant, jonka lausunto kuitenkin minun ymmärtääkseni oli omiaan valaisemaan muidenkin Vatikaanin johtohenkilöiden sympatioja. Tässä yhteydessä on myöskin huomautettava, etten koskaan ole kuullut kenenkään epäilevän Länsivaltojen sotapotentialin kasvamista, vaikkakin toiselta puolen kaikkien puhuttelemieni henkilöiden lausunnoista on ilmennyt niiden katsovan Saksan sotilaallisen voiman vielä olevan valtavan. Tuntuu myöskin siltä, ettei kukaan epäile Saksan johtajien päättäväisyyttä. Italian johtajien lujuudesta he nähtävästi eivät ole yhtä vakuuttuneita.

Olen usein kuullut väitettävän Paavin Valtiosihteeristön olevan erinomaisen hyvin informoidun ei ainoastaan eri sotaakäyvien maiden sisäisestä tilanteesta, vaan myöskin sotatapahtumien kehityksestä ja merkityksestä. Missä määrin nämä väitteet pitävät paikkansa ja missä määrin Vatikaanin johtohenkilöiden lausumat mielipiteet ja ennustukset perustuvat Valtiosihteeristön hallussa oleviin tietoihin - eivätkä siis ainoastaan jonkinlaiseen toiveajatteluun - siitä minun on ollut vaikeata muodostaa mitään lopullista käsitystä. Muutamat seikat ovat kuitenkin nähdäkseni olleet omiaan osoittamaan, että Vatikaanissa tapaamani henkilöt yleensä ovat oikein arvostelleet sotilaallistakin tilannetta. Niinpä on erästä sveitsiläistä lehteä Roomassa edustava ulkomaalainen kirjeenvaihtaja minulle kertonut, että viime vuonna heti saksalais-venäläisen sodan sytyttyä

hänellä oli ollut tilaisuus siitä keskustella Kardinaali Maglione'n sekä Monsignori Tardini'n ja Montini'n kanssa. Tällöin nämä olivat hänelle lausuneet vakaumuksensa siitä, että tämä sota tulisi hyvin pitkäaikaiseksi, koska Neuvostovenäjän varustukset olivat valtavat. Kertojani huomautti, että Valtiosihteeristö siis kaikesta päättäen on ollut paremmin informoitu Neuvostovenäjän sotilaallisesta mahdista kuin itse Saksan yleisesikuntakin. Käydessäni viime elokuun 24 p:nä Kardinaali Tisserant'in puheilla tämä sanoi minulle - kuten raportissani N:o 11 tiedoitinkin - ettei ollenkaan ollut varma siitä, että saksalaiset tänä vuonna valtaisivat Stalingrad'in taikka Baku'n. Hän väitti myöskin, että englantilaisten ja amerikkalaisten "jättiläissaattueet" tulevat perille tuoden Venäjälle runsaasti elintarpeita, aseita, ammuksia ja lentokoneita. Nämäkin hänen väitteensä ovat osoittautuneet oikeiksi.

Keskusteluissani Kardinaali Maglione'n kanssa olen huomannut, että tämä säännöllisesti on korostanut sitä sympatiaa, jota - hänen käsityksensä mukaan - maamme jatkuvasti nauttii Yhdysvalloissa, jopa Englannissakin. Olen kysynyt itseltäni miksi erinomaisen varovainen kardinaali, joka aina huolellisesti seuloo lausetapansa eikä ilman erikoista tarkoitusta sano mitään, täydellisesti sponte sua niin usein on minulle esittänyt tämän käsityksensä. Luullakseni vastaus tähän kysymykseen on seuraava: Puolueettomuudestaan huolimatta Pyhä Istuin on Länsivaltoja lähempänä kuin Akselivaltoja, ja tuntien vilpitöntä sympatiaa

Suomea kohtaan se syvästi valittaisi kaikkia toimenpiteitä ja tapahtumia, jotka mahdollisesti saattaisivat johtaa Suomen ja Amerikan välisten suhteiden jatkuvaan kärjistymiseen taikka katkeamiseen. Tuntuu kerrassaan siltä, että Kardinaali Maglione myötävaikuttaakseen tämmöisen mahdollisuuden välttämiseen on tahtonut minun kauttani lausua sen toiveen, ettei Suomen hallitus luopuisi ponnisteluistaan suomalais-amerikkalaisten suhteiden ylläpitämiseksi. Tämä on ainakin se interpretatio, jonka minä olen antanut kardinaalin uudistetuille huomautuksille, interpretatio, joka minusta tuntuu sitä todennäköisemmältä kuin luulen nyttemmin päässeeni selville siitä kuinka Valtiosihteerin ja yleensä Vatikaanin johtohenkilöiden käyttämää hillittyä ja varovaista kieltä on ymmärrettävä.

Vaikkakin, kuten edellä olen huomauttanut, Pyhä Istuin suhtautuu arvostelevasti Akselivaltojen politiikkaan, niin on kuitenkin korostettava, että tämä arvostelu ensi sijassa kohdistuu Saksaan ja paljon vähemmässä määrin Italiaan. Vielä tänään Propaganda Fide-kongregation sihteeri Monseigneur Costatini Celso sanoi minulle, että kirkon asema Saksassa on hyvin vaikea, mutta Italiassa tyydyttävä. Pyhä Istuin ei liioin voi hyväksyä Saksan johtajien julistamaa ideologiaa, varsinkaan mikäli se koskee yksilön oikeuksia ja suhteita valtioon, mutta Italian valtiollinen filosofia ei ole käytännössä pukeutunut muotoihin, joiden vastustamista se katsoisi välttämättömäksi, eikä Italiassa ole tullut näkyviin kirkkoa uhmaavia taikka uhkaavia

virtauksia. Saksan kirkkoon nähden ajaman politiikan ollessa mitä se on, ei liene odotettavissa mitään Kolmannen valtakunnan ja Pyhän Istuimen suhteiden paranemista, ja tämä ei tietenkään ajan pitkään saata poliittisestikaan olla merkitystä vailla, varsinkin kun Länsivallat tuntuvat huolellisesti vaalivan suhteitaan Paavinistuimeen. Olosuhteiden pakko onkin johtanut siihen, että Ison-Britannian ministeri, Yhdysvaltojen asiainhoitaja ja melkein kaikki Etelä-Amerikan diplomaattiset edustajat nyttemmin asuvat Vatikaanissa, seikka, joka tuskin voi olla vaikuttamatta siellä vallitsevaan ilmakehään, mielialoihin ja käsityksiin.

Joskin Monseigenur Costatini Celso sanoi kirkon aseman Saksassa olevan hyvin vaikean, niin tuntuu kuitenkin siltä, ettei muutos Berliinin hallituksen kirkkoon kohdistuvaan politiikkaan nyttemmin ole mahdollisuuksien ulkopuolella. Joka tapauksessa Collegium Teutonicum'in rehtori itävaltalainen piispa Hudal on minulle väittänyt määrättyjen merkkien viittaavan siihen, vaikkakaan hän ei toistaiseksi voinut tästä asiasta varmuudella sanoa mitään sen enempää. Hän ei liioin ole minulle kertonut mitkä nämä merkit ovat, mutta on pari kertaa huomauttanut, ettei vielä ole tähän asiaan nähden heittäytynyt epätoivoon. Mielestäni on sanomattakin selvää, että Pyhän Istuimen ja Kolmannen valtakunnan välinen sovinto olisi omiaan mitä suuremmassa määrin vahvistamaan Saksan poliittisen ja siis sotilaallisenkin aseman, mutta semmoisen sovinnon tärkeimpiä edellytyksiä olisi tietenkin, että se papiston vainoaminen, johon

Vatikaanipiirien väitteiden mukaan Saksan viranomaiset ovat ryhtyneet Puolassa, Liettuassa ja muissakin miehitetyissä maissa, täydellisesti lakkaisi. Tämä on luonnollisesti asia, johon Vatikaani kiinnittää mitä suurinta huomiota, kuten esim. Monseigneur Costatini Celso onkin minulle korostanut.

Tapasin tänään piispa Hudal'in, joka m.m. kertoi Itävallassa tyytymättömyyden olevan laajalle levinneen myöskin sen johdosta, että useat sikäläisen natsipuolueen aikaisemmin johtavassa asemassa olleet jäsenet nyttemmin on joko täydellisesti syrjäytetty taikka puolueesta erotettu.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Gripenberg.

25/11-42.

5000—8—42 3785.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 41 401 Sal 42

KIRJELMÄ n:o 179/50. 8/12·42 – Liit. –

Rooma SSA 27 P:NÄ marras KUUTA 19 42. RYHMÄ 5. OSASTO C41 ASIA

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 37 ja 38.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 37. Keskustelu jesuiittapapin kanssa; ja

N:o 38. Keskustelu kardinaali La Puma'n kanssa.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 41 401 Sal Salainen. 42

RAPORTTI n:o 37.

8/12-42	-	-
	OSASTO	ASIA
	5.	841.

Rooma ssa 25 p:nä marras kuuta 19 42.

Asia: Keskustelu jesuiittapapin kanssa.

Eräs verrattain huomattavassa asemassa oleva jesuiittapappi, joka on käynyt Suomessa ja erikoisesti harrastaa Pohjoismaita (saksalaissyntyinen isä Ammann, Pontificio Istituto per gli Studi Orientali'n professori), kävi eilen puheillani. Hän istui luonani melkein kaksi tuntia puhuen paljon poliittisistakin kysymyksistä. En tietenkään voi sanoa missä määrin varsinkin hänen Saksaa koskevat lausuntonsa pitävät paikkansa, mutta lienee kuitenkin syytä lyhyesti tehdä selkoa siitä mitä hän minulle esitti, hänen lausuntonsa kun lienevät omiaan valaisemaan Rooman kirkollisissa kansainvälistä politiikkaa seuraavissa piireissä vallitsevia käsityksiä ja mielialoja.

Kertojani huomautti aluksi Jeesuksen Seuran eri maissa toimivien jäsenten, mutta varsinkin n.s. "maakuntien" ja "talojen" päälliköiden, olevan velvollisia säännöllisesti tiedoittamaan Roomassa olevalle kenraalilleen ei ainoastaan veljeskunnan asioista, vaan myöskin toimintamaittensa poliittisesta tilanteesta ja sen kehityksestä. Sodasta huolimatta nämä tiedoitukset saapuvat eri tavoin

---

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriöile.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Roomaan, ja veljeskunta on siis hyvin informoitu maailman tapahtumista ja niiden merkityksestäkin.

Valitettavasti - kertojani jatkoi - katolisen kirkon asema Saksassa on erinomaisen vaikea, ja erikoisesti Jeesuksen Seuran jäsenet ovat joutuneet natsiviranomaisten toimeenpanemien vainojen uhreiksi. Niinpä Dachhau'n keskitysleirissä istuu tällä hetkellä 72 jesuiittaa ja Itävallassa olevaan Mauthausen'in keskitysleiriin, jossa kohtelu on vielä julmempi, vangit kun siellä m.m. pakoitetaan työskentelemään kivilouhimoissa, on myöskin jesuiittapappeja lähetetty. Kahden veljeskunnan Itä-Saksassa ylläpitämän "talon" kaikki asukit ovat kadonneet teille tietymättömille, jota paitsi ainakin kolme jesuiittapappia on surmattu "niissä sairaaloissa, joissa viranomaisten toimesta ihmisiä tapetaan". Kertojani lisäsi kuulleensa kolmesta sellaisesta sairaalasta: Linz'issä, Württemberg'issä ja Berliinin läheisyydessä. Puolassa katolisia pappeja vainotaan vielä häikäilemättömimmin kuin Saksassa, ja sikäläinen kirkon hallinto on joutunut täydelliseen kaaokseen. Koska pappien kohtalo riippuu paikallisten natsiviranomaisten mielivallasta on kuitenkin Puolassakin paikoitellen tapahtunut, että pappeja on kohdeltu siedettävästi.

Saksassa on Natsipuolueen vaikutusvalta viime aikoina kasvamistaan kasvanut ja se on yhä lujemmin tarttunut sekä kansaan että valtiokoneistoonkin. Seurauksena tästä kehityksestä on m.m. ollut se, että useat ansioituneet kenraalit on erotettu ja että Saksan yleisesikunta on kahdestikin reorganisoitu. Hitler lienee hiljattain sanonut,

että kenraaleille paras ikä on 30 vuotta, ja hän onkin vastuunalaisille korkeille johtajapaikoille nimittänyt aivan nuoria miehiä, jotka hänen valtaan päästessään kymmenen vuotta sitten olivat 20-vuotiaita nuorukaisia. Nyt nähdäänkin Venäjällä mihin nämä miehet kelpaavat, lisäsi kertojani, joka sanoi olevansa vakuuttunut siitä, että Saksan joukkojen asema Stalingrad'in läheisyydessä on tullut hyvinkin kriitilliseksi.

Kertojani sanoi edelleen, että hän usein tapaa Roomaan erikoistehtävissä saapuvia saksalaisia. M.m. hän oli hiljattain keskustellut erään saksalaisen kanssa, joka "työskentelee meidän hyväksemme". Tämä henkilö oli hänelle sanonut, että "kaikkien saksalaisten täytyy tehdä voitavansa voiton saavuttamiseksi", mutta kun voitto on saavutettu, "on Hitler poistettava". Omasta puolestaan kertojani ei hyväksynyt sellaista käsitystä huomauttaen, että jos Saksa voittaa sodan, niin tulee tietenkin olemaan mahdotonta poistaa Hitler'iä.

Kertojani puhui myöskin niistä Saksan ja Neuvosto-venäjän välisistä mahdollisen rauhan aikaansaamista tarkoittaneista keskusteluista, joita hänen tietämänsä mukaan, muutamia kuukausia sitten oli käyty Ankarassa ja Sofiassa. Mistä syystä ne olivat rauenneet, siitä hän ei varmuudella tiennyt mitään, mutta hän oli kuullut kerrottavan Stalin'in esittäneen siksi pitkälle meneviä vaatimuksia, ettei Hitler voinut niitä hyväksyä. Hän piti kuitenkin epätodennäköisenä, että/ uudestaan/ yritettäisiin saksalais-venäläisen erikoisrauhan aikaansaamista.

Kertojani otti myöskin puheeksi Pohjois-Afrikan tapahtumat ja huomautti niiden aluksi tehneen suorastaan musertavan vaikutuksen Italian yleisöön. T.k. 15 p:nä hän oli laajalti tästä sodan uudesta vaiheesta keskustellut erään Rooman esikaupungin asukkaiden -"enimmäkseen vähäväkisten"- kanssa, ja hän oli silloin huomannut täydellisen pakokauhuntapaisen mielialan vallinneen niiden keskuudessa. Nyttemmin on väestö kuitenkin rauhoittunut, vaikkakin kaikki haluavat rauhaa. Toiselta puolen "kaikki toivovat myöskin Italian suoriutuvan voittajana kamppailusta", toive joka tietenkin - hän huomautti - tuskin sopii yhteen yleisen rauhanhalun kanssa. Nykyinen rauhallisempi mieliala saattaa kuitenkin milloin hyvänsä taas muuttua. Jos esim. Roomaan putoaisi vaikkakin ainoastaan pari pommia, niin varmasti syntyisi suurta hämmennystä. Kertojani väitti myöskin, että Genovan ja Torinon pommitukset ovat olleet tuhoisia: niinpä on nyttemmin mainitussa esikaupungissa, jossa hänellä on tapana käydä joka sunnuntaina, työttömiä, sikäläiset tehtaat ja verstaat kun pommituksien johdosta eivät ole Torinosta saaneet tarvitsemiaan raakaaineita.

Mainittakoon lopuksi kertojani arvostelleen Englannin viranomaisia sen takia, että nämä eri tilaisuuksissa ovat selvästi antaneet ymmärtää, ettei Englannin kansa hyväksy Venäjän ulkopoliittisia pyrkimyksiä, joita voittoisan sodan jälkeen on kontrolloitava ja sopivin tavoin vastustettava. Tämmöiset lausunnot - hän korosti - ainoastaan lisäävät Stalin'in epäluuloisuutta liittolaisiaan kohtaan ja saattaakin vielä - vaikkakin tämä kyllä nyttemmin tuntuu epätodennäköiseltä - johtaa saksalais-venäläiseen yhteisymmärryk-

seen. Mutta jos Stalin liittyisi Hitleriin, kuka voisi sitten pelastaa Euroopan sivistyksen?

M i n i s t e r i: G.A.Gripenberg.—

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Gripenberg.

26/4 42.

5000—8—42 3785.

41 401 Sal 42

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 8/12-42 - Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

RYHMÄ	OSASTO	ASIA
42. 5.	C41.	

Rooma ssa 26 p:nä marras kuuta 19

Asia: Keskustelu kardinaali La Puma'n kanssa.

Kävin tänään kardinaali Vincenzo La Puma'n puheilla - erinomaisen kohtelias, vilkas ja kaunopuheinen italialainen, joka melkein heti keskustelumme alussa antautui pitkään poliittiseen esitykseen. Kardinaali puhui itse yhtä mittaa enkä minä muutamia hänelle osoittamiani kysymyksiä lukuunottamatta saanut "en syl i vädret".

Kardinaali huomautti aluksi, ettei Neuvostovenäjä hänen käsityksensä mukaan halua valloittaa Suomea taikka tukahduttaa maamme itsenäisyyttä. Kysyin miksi Venäjä sitten oli hyökännyt meidän kimppuumme. Tähän hän vastasi, että vaikkei kukaan tietenkään voi hyväksyä Venäjän Suomeen kohdistamaa politiikkaa, niin on kuitenkin pidettävä todennäköisenä, etteivät Moskovan vallanpitäjät ole tällä politiikallaan tarkoittaneet mitään muuta kuin Venäjän oman turvallisuuden vahvistamista. Venäjä on nykyisessä sodassa kärsinyt suunnattomasti ja kun kerran Saksan vaara on poistettu, niin Venäjä varmasti ei enää tule ahdistamaan meitä. Kardinaali oli va-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kuuttunut siitä, että Yhdysvallat ja Englanti eivät sodan päätyttyä tule sallimaan Venäjän ajaa mitään meihin nähden hyökkäävää politiikkaa. Mutta vaikkakin Venäjä on kärsinyt suuria tappioita - hän jatkoi -, niin kaikki merkit viittaavat kuitenkin siihen, että se vielä kykenee antamaan Saksalle kovia iskuja. Stalingrad'in taistelut ovatkin johtamaisillaan Saksan sikäläiset joukot erinomaisen kriitilliseen tilanteeseen, eikä kukaan voi varmuudella sanoa, kuinka saksalaiset tulevat suoriutumaan tästä pulmasta. Sitä paitsi on sodan kehitystä arvosteltaessa otettava huomioon sekin seikka, että Pohjois-Afrikan miehittäminen on suuressa määrin muuttanut koko yleisen sotilaspoliittisen tilanteen.

Kardinaalin ehdittyä näin pitkälle kysyin, luuliko hän että Roomaa tullaan vielä pommittamaan. Tämä on näet asia, joka - mikäli olen ollut huomaavinani - viime aikoina on suuresti askarruttanut italialaisten ja varsinkin roomalaisten ajatuksia. Kysymykseeni kardinaali vastasi sananmukaisesti seuraavasti: "Anteeksi, jos Roomaa pommitetaan, niin saksalaiset eivätkä liittolaiset tulisivat tekemään sen", lisäten muutamia sanoja siihen suuntaan, ettei Rooman pommittaminen ollenkaan arveluttaisi saksalaisia. Liittolaiset sitä vastoin eivät halua tuottaa Italialle taikka sen kansalle - hän korosti kansasanaa - mitään pahaa. Selvää on, etteivät minkäänlaiset "tunnesyyt" taikka sympatiat tässä suhteessa ole liittolaisille määräävinä, vaan heidän omat poliittiset etunsa, jotka ovat saaneet heidät ymmärtämään, että Italian

voittaminen liittolaisten puolelle on tärkeä ja sodan kehitykselle erinomaisen merkityksellinen tehtävä. Tässä yhteydessä hän viittaili käsitykseensä, että anglosaksilaiset suurvallat vielä tulevat suojelemaan Italiaa saksalaisia vastaan kuten ne tulevat suojelemaan Suomea Venäjää vastaan. Kardinaali lisäsi Yhdysvaltojen politiikan Italiaan nähden olleen hyvin ovelan - hän käytti "furbo"-sanaa. Presidentti Roosevelt on näet muutamia kuukausia sitten julkisesti ilmoittanut, ettei Amerikassa olevia Italian kansalaisia kohdeltaisi vihollisina, koska Yhdysvallat eivät taistele Italian kansaa vastaan. Tämä presidentin päätös on yleisesti tunnettu Italiassa ja on sen väestöön tehnyt syvän vaikutuksen.

Kardinaalin mielestä on kenraali Franconkin politiikka ollut hyvin "furbo", hän kun on toiminut niin, ettei Espanja ole osallistunut sotaan Saksan puolella ja nyttemmin on omaksunut täysin puolueettoman, mutta Liittolaisille ystävällisen kannan. Kenraali on myöskin onnistunut välttämään Espanjan ja anglosaksilaisten suurvaltojen välisten suhteiden kärjistymistä ja nyt kaikki espanjalaiset ymmärtävät hänen politiikkansa olleen oikean.

Kardinaali kosketteli myöskin Saksan hallituksen kirkolle vihamielistä politiikkaa, jonka hän jyrkästi tuomitsi. Puolassa hän sanoi Saksan viranomaisten ei ainoastaan kirkkoon, vaan yleensä väestöön nähden käyttäytyvän suorastaan kauhistuttavalla tavalla.

Tässä yhteydessä kardinaali painosti Venäjän kansan syvää uskonnollisuutta huomauttaen uuden, muuttuneen Ve-

näjän vielä tulevan nousemaan tappioista ja kärsimyksistä. Tämä on toinen syy, miksi hän toivoo, että Venäjän suhtautuminen Suomeenkin tulee muuttumaan.

Vaikkakin kardinaali puhuessaan sodan päättymisestä noudatti varovaisempia lausuntotapoja - niinpä hän sanoi "jos Englanti ja Amerikka voittavat sodan" - niin oli kuitenkin ilmeistä, ettei hän uskonut Saksan voivan kamppailusta suoriutua voittajana. Tämä ei tietenkään ollenkaan hämmästyttänyt minua, koska - kuten useissa aikaisemmissa raporteissani olen huomauttanut - Vatikaanissa tuntuu se käsitys olevan aivan yleinen, että Saksa tässä sodassa tulee ennemmin tai myöhemmin kukistumaan. Selvää on, että sellainen kirkon johdon taholla vallitseva käsitys ei ajan pitkään voi olla myötävaikuttamatta siihen mielenmasennukseen, joka on havaittavissa Italian suuren yleisön keskuudessa ja jota Rommel'in vastoinkäymiset, Pohjois-Afrikan miehittäminen, Venäjän sotatapahtumien epätyydyttävä kehitys, Genovan ja Torinon tuhoisat pommittamiset, evakuointitoimenpiteiden aiheuttamat vaikeudet ja kaikenlaiset - suureksi osaksi aivan perättömät - huhut ovat olleet omiaan yhä vielä lisäämään. Eräs hiljattain Roomaan saapunut ulkomaalainen katolinen piispa sanoikin minulle tänään, ettei ollut voinut odottaa sellaista défaitisme'iä kuin mitä hän täällä on havainnut. Tähän on kuitenkin huomautettava, että mitä Italian suuri yleisö ajattelee ainakaan toistaiseksi käytännössä ei merkitse kovin paljon.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg -

(G,A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 39.

Ministeri Gripenberg.

28/4-4

5000—8—42 3785.

42 401 Sal 42

8/12-42 - -

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 182/53.

Rooma SSA 30 P:NÄ marras KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N 5. C 41.

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 39 ja 40.

Lähetystö kunnioittaen tämän ohessa lähettää seuraavat raportit:

N:o 39. Keskustelu kardinaali Maglione'n kanssa;

N:o 40. Keskustelu Ranskan Vatikaani-suurlähettilään kanssa.

M i n i s t e r i: L. A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 42 401 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

8/12.42 - -

Rooma ssa 28 p:nä marras kuuta 19 42.

5. C41.

Asia: Keskustelu kardinaali Maglione'n kanssa.

Kävin tänään Kardinaali-Valtiosihteerin puheilla pyytämässä häntä tulemaan sille vastaanotolle, joka minulla on aikomus järjestää itsenäisyyspäivänä. Olin tuskin istuutunut ennenkuin tavallisesti niin hillitty kardinaali huudahti: "Onko Teillä mitään tietoja Ranskan ja Toulon'in tapahtumista? Tout le monde m'en demande." Kerroin hänelle mitä olin kuullut radiossa ja mitä hänen odotushuoneessaan tapaamani Yhdysvaltojen asiainhoitaja Mr. Tittmann oli minulle sanonut. Se ei tosin ollut paljon. Kardinaali huomautti, ettei hänkään toistaiseksi ollut näistä tapahtumista kuullut juuri mitään ja että hänen sydämensä vuosi verta ajatellessaan niitä koettelemuksia, jotka vielä tulevat kohtaamaan Ranskaa. Sota on nyt astunut uuteen ja vielä kamalampaan vaiheeseen kuin tähän mennessä eikä kukaan voi tulevaisuudesta ennustaa mitään. "Minä olen aina", hän jatkoi, "ollut sitä mieltä, että sota tulee kestämään kauan ja että ihmiskunnan kärsimykset tulevat lisääntymistään lisääntymään. Ranskan romahduksen jälkeen, kun puhuttiin rauhasta, minä sanoin, että nyt vasta sota alkaa, ja minä olin oikeassa. Saksan hyökätessä Venäjän kimppuun "ces messieurs" (kardinaali tarkoitti Vatikaanidiplomaatteja) sanoivat minulle sodan tulevan kestämään korkein-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taan kahdeksan viikkoa. Minä vastasin, että he erehtyvät, että Venäjän sotaretki tulee hyvin pitkäaikaiseksi, ja taasen olen ollut oikeassa."

Tiedustelin kardinaalilta mitä hän arveli Espanjan asemasta: oliko hänen mielestään otaksuttavissa, että Espanjakin vedettäisiin sotaan? Mutta tähän kysymykseeni kardinaali antoi välttelevän vastauksen. Kenraali Franco, hän sanoi, ei halua mitään muuta kuin noudattaa tarkkaa puolueettomuutta ja Espanja on mobilisoinut. Se on aivan luonnollista ja hyvin harkittu toimenpide. Sanoin huomanneeni, että Saksan lehdistö on mielihyvällä tervehtinyt Espanjan mobilisointia, ja kun liittolaiset juhlallisesti ovat luvanneet kunnioittaa Espanjan koskemattomuutta, niin ei kai mikään vaara uhkaa tätä maata. Tähän kardinaali toisti, ettei Espanja halua luopua puolueettomuudestaan, mutta kuka voi ennustaa mitään tulevaisuudesta? Hänen vastauksensa kysymyksiini oli mielenkiintoinen, koska olen Roomassa kuullut esitettävän sellaisenkin käsityksen, että Espanja vielä tulee osallistumaan sotaan Akselivaltojen puolella. Mutta sain sen vaikutelman, ettei kardinaalilla ollut mitään tarkempia tietoja viime aikojen tapahtumien vaikutuksesta Espanjaan, ja että korostaessaan Espanjan puolueettomuustahtoa hän tuntui perustavansa käsityksensä pikemmin Espanjan ennen Pohjois-Afrikan miehittämistä omaksumaan asenteeseen ja - omiin toiveisiinsa.

Kardinaali kosketteli myöskin niitä erinomaisia vaikeuksia, jotka odottavat maailmaa sodan joskus päättyessä. Ajatelkaa, hän huudahti, niitä yhteiskunnallisia mullistuksia, joihin sota tulee johtamaan! Ja kuitenkaan kansat eivät vihaa toinen toistaan, kaikki haluavat rauhaa - tunnettehan Italian tilanteen - ja kaikki tappavat toisiaan. -

Kardinaali sanoi lopuksi, ettei vielä voi sanoa, voiko hän tulla vastaanotolleni itsenäisyyspäivänä, hänellä kun vielä on surua erään sukulaisensa useita viikkoja sitten tapahtuneen kuoleman johdosta. Hän lupasi harkita asiaa ja ensi tilassa antaa minulle lopullisen vastauksensa. Joka tapauksessa hän tahtoi nyt esittää minun kauttani hallitukselleni hänen vilpittömät onnentoivotuksensa. Juuri ennen poistumistani hänen huoneestaan hän huomautti vielä hyvin tietävänsä, ettei Suomi halua mitään muuta kuin saada elää rauhassa ja turvallisuudessa. -

Tavatessani kardinaalin odotushuoneessa Yhdysvaltojen asiainhoitajan, joka nyt - kuten aina - osoitti minulle mitä suurinta ystävällisyyttä, tämä sanoi Toulon'in tapahtumien antaneen hänelle mitä suurimman tyydytyksen m.m. sen takia, että ne olivat osoittaneet Ranskan kansan pohjimmiltaan olevan aivan "terveen" (sound). Mutta ei hänkään tietänyt niistä muuta kuin mitä Vichyn radio oli ilmoittanut. Me jouduimme sitten keskusteluun Venäjän yleisistä ulkopoliittisista pyrkimyksistä, ja Mr. Tittmann pyysi minua kertomaan hänelle Venäjän sortovuosien aikana Suomea vastaan ajamasta politiikasta. Nyt kuten aikaisemminkin hän ei minulta salannut arvostelevaa suhtautumistaan keisarillisen Venäjän ja Neuvostovenäjän ekspansiotaipumuksiin, vaikka hän myönsi, ettei tarkemmin tunne Venäjän historiaa. -

Tänään olin lounaalla Saksan Vatikaanilähettilään hra von Bergen'in luona, mutta käymäni keskustelut olivat kaikkea mielenkiintoa vailla.

Ministeri: G.A. Gripenberg -

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Gripenberg

28/4-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 42 401 Sal Salainen.

8/12-42 — —

RAPORTTI n:o 40.

Rooma ssa 28 p:nä marras kuuta 19 42.

5. 641

Asia: Keskustelu Ranskan Vatikaani-suurlähettilään kanssa.

Ranskan Vatikaani-suurlähettiläs, Akatemian jäsen Monsieur Louis Bérard kävi tänään puheillani. Hän oli tietenkin hyvin masentunut Toulon'in tapahtumien johdosta ja huomautti toistaiseksi olevan mahdotonta sanoa mitään niiden merkityksestä taikka ennustaa mihin seurauksiin Ranskan tilanteen viime viikkojen kehitys vielä saattaa johtaa. Sota tuntuu nyt joutuneen uuteen ja entistä paljon kiivaampaan vaiheeseen. Mutta hän myönsi, ettei tähän mennessä ollut hallitukseltaan vastaanottanut minkäänlaisia nyt syntynyttä tilannetta koskevia tietoja. Oli kuitenkin ilmeistä, että Ranskan laivaston upseerien ja miesten itsensäuhraavainen teko oli hänessä herättänyt ihailua ja ylpeyttäkin.

Ranskan uhkaavasta ja epävarmasta tulevaisuudesta puheen ollen hän uudestaan huomautti mitä hän jo aikaisemmin on minulle sanonut: Suomi voi täydellä luottamuksella odottaa tulevaisuutta, se kun on siinä onnellisessa asemassa, että se nauttii kaikkien maiden sympatioja. Hän lisäsi olevansa vakuuttunut siitä, että kaikesta virallisesta politiikasta huolimatta Englanti ja Yhdysvallat jatkuvastikin suhtautuvat ystävällisin tuntein Suomeen. Siinäkin tapauksessa, että Saksa kukistuu, suurlähettiläs sanoi, liittolaiset eivät tule sallimaan Neuvostovenäjän laajentua

---

JAKELUOHJE:

.....

.....

.....

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maamme kustannuksella.

Kysyin M. Bérard'ilta tuleeko hän edelleenkin asumaan Vatikaanissa taikka - kuten olin kuullut huhuttavan - asettumaan asumaan Ranskan Vatikaani-suurlähetystön Roomassa olevaan Palazzo Taverna-nimiseen taloon. Suurlähettiläs vastasi tähän, että Italian hallituksen taholta on kyllä monta kertaa lausuttu se toivomus, että hän muuttaisi tähän taloon, mutta tätä toivomusta hän ei vielä ole noudattanut. Ennenkuin hän tästä asiasta päättää mitään lopullisesti hän tahtoo odottaa Ranskan tilanteen kehitystä, joka - tätä hän ei kyllä suoraan sanonut, mutta se ilmeni selvästi hänen sanoistaan - vielä saattaa johtaa siihen, ettei hän voi poistua Vatikaanista.

Tässä yhteydessä suurlähettiläs tiedusteli, ovatko saksalaiset Suomessa yrittäneet painostaa Suomen hallitusta sisäpoliittisissa kysymyksissä, esim. juutalaisten asemaan nähden. Tähän vastasin, että meidän maassamme olevat saksalaiset upseerit ja sotilaat ovat käyttäytyneet täysin korrektisti, eivätkä ole osoittaneet minkäänlaistakaan taipumusta koettaa puuttua Suomen sisäiseen hallintoon. Suomi ei ole miehitetty maa ja torjuisi päättäväisesti kaikki sellaiset mahdolliset yritykset.

M. Bérard huomautti myöskin viime päivien tietojen Stalingrad'in taisteluista ja yleensä Venäjän sotilaallisen tilanteen kehityksestä olleen hyvinkin huolestuttavia. Neuvostovenäjän joukkojen aktiviteetti ja saavuttamat menestykset ovat mitä suurimmassa määrin hämmästyttäviä ja kaikki merkit viittaavat siihen, että saksalaiset ovat kärsineet vakavia vastoinkäymisiä. Mihin nämä tapahtumat saattavat johtaa siitä on kuitenkin toistaiseksi mahdotonta ennustaa mitään.

Miten Espanjan vielä käy on myöskin mahdotonta sanoa, suurlähettiläs huomautti edelleen. Espanja on kyllä mobilisoitu, mutta pystyisikö se todellakin puolustautumaan, jos Akseli-vallat tahtoisivat miehittää sen taikka käyttää sen aluetta kampailussa liittolaisia vastaan?

\+ \+
\+

Tässä raportissani lienee vielä syytä mainita, että ollessani tänään päivällisillä Saksan Quirinale-ambassadineuvoksen ruhtinas Bismarck'in luona - jossa tilaisuudessa puhuttiin enimmäkseen englantia - tapasin italialaisen upseerin, joka syyskuussa oli palannut Venäjän rintamalta. Hän kehui neuvostojoukkojen taisteluhalua ja kaikissa suhteissa ensiluokkaista varustusta, mutta sanoi Italian sotilasjohdon käsityksen ainakin siihen aikaan olleen, ettei Neuvostovenäjän korkein päällystö tuntunut olevan tehtäviensä tasolla. Sen takia on sitä hämmästyttävämpää, että viime päivien sotatoimet ovat kehittyneet venäläisille siksi edullisesti.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 641.

ASIA:

Vatikaanissa olevan tähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Gripenberg.

7/12-42.

5000—8—42 3785.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

46 402 Sal 42

KIRJELMÄ n:o 366/57.

Rooma SSA 10 P:NÄ joulu KUUTA 19 42. 28/12-42 - -

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C41

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 41-45.

Tämän ohessa on minulla kunnia lähettää seuraavat raportit:

n:o 41. Englannin suhtautuminen Suomeen;

n:o 42. Huhut Rooman pommittamisesta;

n:o 43. Italian ja Chilen väliset suhteet;

n:o 44. Huhut Rooman pommittamisesta; ja

n:o 45. Espanjan tilanne.

M i n i s t e r i : G. A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

V A T I K A A N I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

Rooma ssa 7 p:nä joulu kuuta 19 42.

46 402 Sal 42
28/12-42

Asia: Englannin suhtautuminen Suomeen.

5 C 41

Kuten aikaisemmissa raporteissani eri tilaisuuksissa olen kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut on Paavin valtiosihteeri kardinaali Maglione usein minulle korostanut käsitystään, että anglosaksilaisten suurvaltojen hallitukset jatkuvasti - Englannin sotajulistuksesta huolimatta - suhtautuvat Suomeen ymmärtämyksellä, jopa ystävällisinkin tuntein. Ranskan suurlähettiläs M. Léon Bérard on minulle lausunut, että Suomi on erikoisen onnellisessa asemassa, koska se nauttii sympatioja kaikissa sotaakäyvissä maissa. Ensimmäisessä keskustelussani Yhdysvaltojen asiainhoitajan Mr.Tittmann'in kanssa tämä huomautti minulle Englannin meille julistaman sodan olevan "ainoastaan teknillistä laatua", ja Valtiosihteeristöä lähellä oleva Monseigneur Fontenelle on pari kertaa minulle sanonut liittoutuneiden kansojen taholla "kaikkien ymmärtävän", että Suomen asema nykyisessä sodassa on aivan erikoislaatuinen. Saman käsityksen useat Etelä-Amerikankin valtojen nyttemmin Vatikaanissa asuvat diplomaattiset edustajat ovat minulle ilmaisseet. Omasta puolestani olen ollut taipu-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

Rooma ssa 7 p:nä joulu kuuta 19 42.

46 402 Sal 42

28/12-42

Asia: Englannin suhtautuminen Suomeen.

5 C 41

Kuten aikaisemmissa raporteissani eri tilaisuuksissa olen kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut on Paavin valtiosihteeri kardinaali Maglione usein minulle korostanut käsitystään, että anglosaksilaisten suurvaltojen hallitukset jatkuvasti - Englannin sotajulistuksesta huolimatta - suhtautuvat Suomeen ymmärtämyksellä, jopa ystävällisinkin tuntein. Ranskan suurlähettiläs M. Léon Bérard on minulle lausunut, että Suomi on erikoisen onnellisessa asemassa, koska se nauttii sympatioja kaikissa sotaakäyvissä maissa. Ensimmäisessä keskustelussani Yhdysvaltojen asiainhoitajan Mr.Tittmann'in kanssa tämä huomautti minulle Englannin meille julistaman sodan olevan "ainoastaan teknillistä laatua", ja Valtiosihteeristöä lähellä oleva Monseigneur Fontenelle on pari kertaa minulle sanonut liittoutuneiden kansojen taholla "kaikkien ymmärtävän", että Suomen asema nykyisessä sodassa on aivan erikoislaatuinen. Saman käsityksen useat Etelä-Amerikankin valtojen nyttemmin Vatikaanissa asuvat diplomaattiset edustajat ovat minulle ilmaisseet. Omasta puolestani olen ollut taipu-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vainen otaksumaan, että nämä yhtäpitävät lausunnot ovat Englannin Vatikaani-lähettiläänsä esittämistä mielipiteistä peräisin, ja siihen viittaavatkin Monseigneur Fontenelle'n sanat minulle, että Englannin ja Yhdysvaltojen Vatikaani-edustajat aina "puhuvat ystävällisesti Suomesta".

Kuuntelin eilen klo 10.45 i.p. ja tänään klo 10 a.p. B.B.C.'n Lontoosta lähettämää radiolähetystä, joka mielestäni oli sopusoinnussa edellämainitsemieni käsityksien kanssa ja josta katson olevan syytä muutamin sanoin tehdä selkoa siltä varalta, että tämä lähetys mahdollisesti ei olisi tullut Ulkoasiainministeriön tietoon. "The Man in the Street"-niminen kuuluttaja piti esitelmän japanilais-amerikkalaisen sodan vuosipäivän johdosta ja huomautti, että vuosi sitten Englanti sai yhden liittolaisen, Yhdysvallat, ja neljä vihollista lisää: Japanin, Bulgarian, Unkarin ja Romanian. Suomea hän ei maininnut. Englannin julistaessa Bulgarialle, Unkarille ja Romanialle sodan nämä vallat eivät tietäneet, että jo seuraavana päivänä Yhdysvallat liittyisivät Englantiin, kuuluttaja jatkoi taas mainitsematta Suomea. "Mitä Saksan vasalliparat ("wretched vassals of Germany") Bulgaria, Unkari ja Romania, joille meidän oli pakko julistaa sota, nyt ajattelevat?", kuuluttaja huudahti myöhemmin esitelmässään. Kun otetaan huomioon, että Englanti joulukuun 6 p:nä julisti sodan Suomellekin, on merkillepantava, että esitelmänpitäjä johdonmukaisesti mainitsi Bulgarian, Unkarin ja Romanian, vaan ei Suomea. Mistä syistä hän johdonmukaisesti jätti meidän maamme mainitsematta ei tietenkään ole minun arvosteltavissani.

M i n i s t e r i : G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Gripenberg.

9/12-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

Roomassa 9 p:nä joulukuuta 1942. 46 402 Sal 42

28/12-42 - -

Asia: Huhut Rooman pommittamisesta.

5 C41

Pohjois-Italian kaupunkien pommittaminen, joka yleensä väitetään olleen hyvin tuhoisan, Churchill'in lupailemat lisääntyvät ja "tieteelliset" pommitukset, evakuointitoimenpiteet ja niiden aiheuttamat vaikeudet, Pohjois-Afrikan miehittäminen, neuvostojoukkojen ainakin paikalliset menestykset ja last but not least kaikenlaiset liikkeelle pannut sensatiomaiset ja usein täydelleen mahdottomat huhut ovat epäilemättä Italian kansassa herättäneet melkoista levottomuutta. Onko Mussolinin t.k. 2 p:nä pitämä suuri puhe ollut omiaan rauhoittamaan ja terästämään suurta yleisöä on kysymys, johon - kaikesta virallisesta propagandasta huolimatta - on luvallista suhtautua skeptillisesti. Tämä tuntuu olevan ainakin niiden piirien käsitys, joissa minä enimmäkseen liikun. Asian ydin on tietenkin se, että Italian kansa haluaa rauhaa, ettei se ymmärrä miksi sen on osallistuttava tähän sotaan ja että fascistipuolueeseen kohdistuva arvostelu on laajentumistaan laajentunut. Sitä mahdollisuutta, että Roomaakin vielä tullaan pommittamaan, onkin viime päivinä yleisesti täällä pohdittu ja myöskin aiheuttanut levot-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tomuutta. Väitetään, että roomalaiset suuressa määrin valmistautuvat poistumaan kaupungista ja että yritetään vuokrata huoneita Vatikaania lähellä olevista taloista, joista huoneista on maksettu huikeita summia. Itse asiassa tuntuu siltä, etteivät viranomaiset halua koettaa ehkäistä tämän pelon leviämistä, ne kun eivät mielellään näkisi, että Rooman asukasluku vielä lisääntyisi. Niinpä Japanin Vatikaanissa akkreditoitu diplomaattinen edustaja, jonka virallinen arvonimi on "erikoisvaltuutettu" (délégué spécial) sanoi minulle tänään Italian hallituksella ei olevan mitään sitä vastaan, että Rooman pommittamista pelätään.

Yhdysvaltojen Vatikaani-asiainhoitaja antoi kyllä jonkun aikaa sitten attasea Steniuksen ymmärtää sen olevan vaaran olemassa, että Roomaa tullaan pommittamaan ja huomautti, että lapset pitäisi evakuoida kaupungista. Mahdollistahan on tietenkin, että tätä hänen lausuntoaan on pidettävä jonkinlaisena sen hermosodan ilmaisuna, jota ilmeisesti täällä käydään ja jonka taustaa vastaan esim. lukuisia liikkeellä olevia hälytyshuhuja lienee katsottava - onhan Italiassa vaikka kuinka paljon viidennen kolonnan jäseniä. Päättäen Mr. Tittmann'in sanoista, ettei Aventino'lla, jossa herrasväki Stenius asuu, ole mitään sotilaallisia laitoksia, on myöskin mahdollista hänen halunneen antaa ymmärtää, ettei Rooman keskustaa tulla pommittamaan, vaan sen esikaupunkeja, rautatieasemaa, lentokenttiä j.n.e.

Joka tapauksessa on todettava, että Vatikaanissa yleensä suhtaudutaan hyvin rauhallisesti Roomaa uhkaavaa pommittamista koskeviin huhuihin. Jo pari kuukautta sitten

eräs Paavin valtiosihteeristöä lähellä oleva pappismies väitti minulle Pyhän Istuimen sekä Englannin että Yhdysvaltojen hallituksilta vastaanottaneen vakuutuksia siitä, etteivät tule pommittamaan Roomaa. Käydessäni viime viikkojen aikana eri kardinaalien puheilla olen tiedustellut heidänkin mielipidettään asiasta, johon kysymykseeni he kyllä eivät ole antaneet mitään lopullista vastausta, mutta kuitenkin lausuneet "toiveensa", ettei kaupunki joudu ilmahyökkäyksien uhriksi.

Muutamia päiviä sitten eräs Vatikaanissa akkreditoitu diplomaatti kertoi minulle kardinaali Maglione'n hiljattain sanoneen hänen päällikölleen tietävänsä, ettei Roomaa tulla pommittamaan. Kertojani arveli Englannin ja Yhdysvaltojen hallituksien antaneen kardinaalille vastaavia vakuutuksia. Toiselta puolen ne lienevät kardinaalille - ja hänen välityksellään Italian hallitukselleki n - ilmoittaneet, että niiden lentovoimat tulevat pommittamaan useita muita kaupunkeja, ennen kaikkea Milanoa, Genovaa, Torinoa, Napolia, Palermoa, Brindisi'ä ja Cagliari'a. Venezia'an ja Firenze'en nähden ne lienevät nimenomaan huomauttaneet, ettei näitä kaupunkeja uhkaa mikään vaara.

Tänään tapasin kaksi valtiosihteeristössä ja Congregazione del Sant'Offizio'ssa työskentelevää irlantilaista pappismiestä, jotka hekin antoivat ymmärtää, että heidän vakaumuksensa mukaan Roomaa ei tulla pommittamaan.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 43.

Ministeri Gripenberg.

10/12-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43.

Rooma ssa 10 p:nä joulu kuuta 19 42. 46 402 Sal 42

28/12-42 - -

Asia: Italian ja Chilen väliset suhteet.

5 C 41

Tapasin tänään Chilen Vatikaani-lähettilään Sr.Cruz-Ocampo'n, joka kysymykseeni lausui käsityksenään, ettei hänen hallituksensa tule katkaisemaan diplomaattisia suhteita Saksaan. Hän luuli uuden ulkoasiainministerin Sr. Fernandez y Fernandez'in jyrkästi vastustavan kaikkia sellaisia suunnitelmia ja lisäsi saaneensa sen vaikutelman, että Yhdysvaltojen Chilen hallitukseen harjoittama painostus nyt onkin jossain määrin helpottunut. Suurlähettiläs arveli myöskin, ettei tämä asia erikoisesti kiinnosta Englannin hallitusta ja piti hyvinkin mahdollisena - vaikkakaan hän ei maininnut käsityksensä perusteita - Foreign Office'in antaneen Santiago'n hallituksen ymmärtää, ettei sen mielestä ole syytä ryhtyä tällaisiin toimenpiteisiin. Lontoon hallitus, suurlähettiläs huomautti edelleen, ajattelee tulevaisuuttakin eikä se mielellään näkisi, että koko Etelä-Amerikka täydellisesti joutuisi Yhdysvaltojen poliittisen vaikutusvallan alaiseksi.

Ministeri: G.A.Gripenberg

(G.A.Gripenberg).

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 44.

Ministeri Gripenberg.

10/12-42.

5000—8—42 3785.

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Rooma ssa 10 p:nä joulu kuuta 19 42. 46 402 Sal 42

28/12 42 - -

Asia: Huhut Rooman pommittamisesta.

Tavatessani tänään Chilen Vatikaani-suurlähettilästä Sr. Cruz-Ocampo'a tämä kertoi minulle hiljattain keskustelleensa kardinaali Maglione'n kanssa siitä mahdollisuudesta, että Roomaakin - kuten useilla täkäläisillä tahoilla pelätään - pommitettaisiin. Tällöin kardinaali oli selvästi antanut ymmärtää, että joskin useita muita Italian kaupunkeja varmasti tullaan pommittamaan, tämä vaara ei uhkaa Roomaa.

Suurlähettiläs sanoi myöskin kuulleensa Englannin hallituksen jollain tavoin antaneen Italian hallituksen tietää, että jos määrätyt Roomassa olleet Saksan armeijan esikunnat poistettaisiin kaupungista, niin liittolaiset eivät tulisi sitä pommittamaan. Sr. Cruz-Ocampo'n saamien tietojen mukaan k.o. esikunnat ovatkin eilen poistuneet Roomasta ja siirtyneet Frascatiin. -

Tapasin myöskin tänään Italian ulkoasiainministeriön protokollapäällikön ministeri Bellardo Ricci'n, joka on kotoisin Torinosta. Hän väitti tämän kaupungin pommituksien johdosta kärsineiden vaurioitten olevan hyvin vakavia. M.m. hänen perheensä sikäläinen talo oli täydellisesti tuhoutunut.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg. -

(G.A.Gripenberg).

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 45.

Ministeri Gripenberg.

10/12-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

Rooma ssa 10 p:nä joulu kuuta 1942. 46 402 Sal 42

28/12-42 - -

Asia: Espanjan tilanne.

5 C 41

Kenraali Franco'n t.k. 9 p:nä Falange'n kansallisneuvostolle pitämä puhe on tietenkin - ainakin Italian lehdistön lausumista päättäen - Roomassa herättänyt melkoista huomiota. Onkin myönnettävä, että Espanjan valtion päämiehen Fascismin ja Kansallissosialismin vallankumouksille suopeamieliset sanat, hänen "vapaamielisiin doktriineihin", kohdistamansa arvostelu, hänen huomautuksensa, että "maailma marssii kansanvaltais-vapaamielisten ja punaisen kommunismin välistä liittoa vastaan" ja varsinkin se seikka, että hän juuri tällä hetkellä on puhunut tähän suuntaan ovat omiaan antamaan sen vaikutelman, että Espanja mahdollisesti suunnittelisi ulkopolitiikkansa muuttamista, joka vielä saattaisi viedä sen akselivaltojen leiriin, jopa osallistumiseenkin sotaan Italian ja Saksan puolella.

Vatikaanipiireissä ei kuitenkaan toistaiseksi - mikäli ymmärrän - olla taipuvaisia hyväksymään sellaista kenraalin sanojen interpretoimista. Huomautetaan näet, että Franco puheessaan myöskin korosti Espanjan kansan katolilaisuuden olevan häviämättömän realiteetin, johon

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hänen poliittinen toimintansa perustuu.Täten on - niin sanotaan - el Caudillo juhlallisesti, vaikkakin välillisesti, julistanut, ettei Espanja voi liittyä kirkkoa vastustavaan Saksaan ja että se pyrkii ajamaan politiikkaa, joka on sopusoinnussa Pyhän Istuimen pyrkimyksien kanssa. Huomautetaan myöskin suuren eroavaisuuden vallitsevan Kansallissosialismin ja kenraali Franco'n edustaman ideologian välillä. Espanja esim. ei koskaan olisi valmis sovelluttamaan Saksan viranomaisten noudattamaa juutalaisia vainoavaa politiikkaa, koska tämä perustuu periaatteelliseen kannanottoon, joka on mitä jyrkimmässä ristiriidassa kristinuskon kanssa ja jota kirkko ei millään ehdoin voi hyväksyä.

Omasta puolestani olen myöskin vakuuttunut siitä, että Pyhä Istuin on tehnyt ja tulee tekemään voitavansa sen mahdollisuuden estämiseksi, että Espanja liittyisi Akselivaltoihin taikka osallistuisi sotaan, edellyttäen, että Madridin vallanpitäjillä ollenkaan olisi sellaisia suunnitelmia, joka ei kyllä tunnu todennäköiseltä. Mikäli ymmärrän ovatkin viime aikoina - ja varsinkin Sr. Serrano Suner'in poistamisen jälkeen -Pyhän Istuimen ja Espanjan väliset suhteet yhä vielä vahvistuneet.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg -

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan Lähetystön raportti n:o 46.

Ministeri Gripenberg.

13/12-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 376/63.

Rooma SSA 21 P:NÄ joulu KUUTA 19 42.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

1 /140 Sal. 43		
4/1-43	5 +	Liit. -
N 5.	641	

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit N:t 46-49.

Tämän mukana minulla on kunnia lähettää seuraavat raportit:

N:o 46. Espanjan tilanne,

N:o 47. Vatikaanin suhtautuminen Venäjään,

N:o 48. Roomaan kohdistuva pommitusuhka, ja

N:o 49. Keskustelu Liettuan Vatikaani-lähettilään kanssa.

M i n i s t e r i: G.A.Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

UE 3: A 4.

1 140 Sal. 43

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Roomassa 13 p:nä joulu kuuta 19 42.

5. C41.

Asia: Espanjan tilanne.

Tapasin eilen Espanjan Vatikaani-asiainhoitajan Sr. Teixidor y Sanchez'in, jonka olen tuntenut monta vuotta. Kysyin häneltä kuinka kenraali Franco'n t.k. 8 p:nä pitämä suuri poliittinen puhe olisi ymmärrettävä: olisiko siitä mahdollisesti tehtävä se johtopäätös, että jonkinlainen uusi Espanjan ulkopolitiikan käänne on odotettavissa?

Asiainhoitaja vastasi tähän olevansa vakuuttunut siitä, ettei näin ole asianlaita. Sodan tultua Espanjaa paljon lähemmäksi on luonnollista ja tärkeätäkin, että hallitus tekee koko maailmalle täysin selväksi olevansa "sur le qui vive", että se tulee tarmokkaasti valvomaan poliittisia etujaan ja että olisi erehdys, jos joku sotaakäyvistä valtaryhmistä kuvittelisi Espanjan olevan valmiin tukemaan sen asiaa. Sen takia kenraali Franco oli siksi jyrkästi korostanut nykyisen Espanjassa vallassa olevan suunnan erikoislaatuista, kansallista luonnetta. Madridin hallitus seuraa tarkoin Pohjois-Afrikan tapahtumien kehitystä ja niiden mahdollista vaikutusta Espanjan Marokkoon eikä se tule jyrkästi reagoimatta sal-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

limaan mitään siihen kohdistuvaa uhkaa. Toiselta puolen on todettava ulkoasiainministeri kenraali kreivi Jordana'n näinä päivinä tulevan käymään Sr. Salazar'in puheilla, ja tämä matka on sekin poliittinen mielenosoitus, varsinkin huomioonottaen Portugalin ja Ison-Britannian väliset suhteet.

Tämän kreivi Jordana'n matkan puheena ollessa Sr.Teixidor sanoi Englannin Madridissa toimivalla suurlähettiläällä Sir Samuel Hoare'illa epäilemättä olevan paljon huomattavampi ja vaikutusvaltaisempi asema kuin Italian taikka Saksan ambassadöreillä. Ensinmainittu on sairaalloinen ja luultavasti tämän johdosta passiivinen, ja viimemainittu taasen on useissa tilaisuuksissa osoittautunut tahdittomaksi. Sir Samuelkaan ei aina ole noudattanut sitä tahdikkuutta, jota hänen asemansa varsinkin nykyisissä arkaluontoisissa oloissa vaatisi. Niinpä hän liian usein on Madridista lähtenyt Gibraltar'iin, jota ei ole nähty suopein silmin, ja osallistuttuaan kerran erääseen Pohjois-Espanjan kaupunkiin järjestettyyn suureen juhlaan hän oli paikallisille viranomaisille lähettänyt 15.000 pesetan suuruisen lahjan. Tämä oli hallitukseen tehnyt erinomaisen epäedullisen vaikutuksen, ja rahat olikin palautettu suurlähettiläälle. On kuitenkin todettava, että hänen yleinen vaikutusvaltansa on suuri ja laajalle ulottuva. Tässä yhteydessä asiainhoitaja huomautti, että Sr. Serrano Suñer'in poliittinen vaikutusvalta on ulkomailla suuresti liioiteltu, Espanjan ulkopolitiikan todellinen johtaja kun aina on ollut kenraali Franco.

Sr. Teixidor valitti katkerasti sitä, että Englannin ja Amerikan viranomaiset Pohjois-Afrikassa ovat vapautta-

neet ne Espanjan entisen punaisen hallituksen puolella taistelleet miehet, jotka Ranskan hallituksen toimesta oli sijoitettu Marokossa oleviin keskitysleireihin. Vielä pahempi on se seikka, että useat punaisista johtajista - kuten esim. Sr. Negrin - nyt lienevät saapuneet Marokkoon, jossa he ilmeisesti antautuvat kenraali Franco'n hallitukselle vihamieliseen toimintaan. Tämä on sitä vakavampi kuin Espanjassa vielä on lukuisia vallankumouksellisia, punaista hallitusta tukevia aineksia, jotka ilmeisesti ainoastaan odottavat sitä hetkeä, jolloin he taas saattaisivat nousta kapinaan. Selvää on, ettei tämmöinen menetelmä ole omiaan länsivalloille voittamaan mitään sympatioja, mutta toiselta puolen on todettava, että nämä jo ovat onnistuneet laajoissa piireissä luomaan niille hyvinkin myötämielisen ilmakehän. Tämä on tietenkin suureksi osaksi Sir.Samuel Hoare'in taitavan diplomatian ansio.

Sanoin asiainhoitajalle saaneeni sen vaikutelman, että kenraali Francon hallituksen ja Vatikaanin väliset suhteet nyt ovat aivan tyydyttävät ja siis paljon paremmat kuin mitä ne pitkään aikaan ovat olleet. Sr. Teixidor myönsi käsitykseni olevan oikean, "me kun olemme olleet pakotetut antamaan perää kautta koko linjan." Näillä sanoilla hän tarkoitti Espanjan ja Pyhän Istuimen viime aikoina käymiä varsinkin piispojen nimittämistä koskeneita mutkikkaita neuvotteluja, joita en tarkemmin tunne ja joista hän ilmeisesti ei tahtonut sanoa sen enempää.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 47.

Ministeri Gripenberg.

14/12-42.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 1 / 140 Sal. 43
4/1-43 — Salainen.
KIRJE OSASTO ASIA
5. 841

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

Rooma ssa 14 p:nä joulu kuuta 19 42.

Asia: Vatikaanin suhtautuminen Venäjään.

Käydessäni viime marraskuun 6 p:nä Paavin valtiosihteerin apulaisen Monsignor Montini'n puheilla kysyin häneltä, suostuisiko Vatikaanin virallinen äänenkannattaja L'Osservatore Romano itsenäisyyspäivänä julkaisemaan Suomea koskevan kirjoituksen. Hänen Ylhäisyytensä vastasi lehden tietenkin suurella mielihyvällä julkaisevan kirjoituksen Suomesta, mutta huomautti samalla, että artikkeli hyvissä ajoin olisi alistettava valtiosihteeristön hyväksyttäväksi sekä ettei siihen saisi sisältyä "mitään poliittista". Minun läsnäollessani hän soittikin heti L'Osservatore Romano'n päätoimittajalle, jolle hän antoi vastaavat ohjeet lisäten valtiosihteeristön mielellään näkevän, että lehti mahdollisimman usein julkaisisi Suomea koskevia uutisia.

Pari viikkoa myöhemmin lähetin Monsignor Montinille erään italialaisen kirjoittaman ja minun tarkastamani kirjoituksen, joka mielestäni oli asiallinen ja laadittu hyvin hillittyyn sävyyn. Siinä Venäjä mainittiin ainoastaan kerran, vaikkakin sen politiikkaan tietenkin useissa kohdin viitattiin. Kirjoituksessa huomautettiin, että Suomi itsenäisyytensä aikana oli ollut kolme kertaa pakotettu tarttu-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maan aseihin, että talvisodan tuloksena Suomen täytyi luopua laajoista alueista, että rauhansopimuksesta huolimatta Venäjän taholta pyrittiin ajamaan Suomen itsenäisyyden tukahduttamista tarkoittavaa politiikkaa ja että kesäkuussa 1941 Suomen oli uudestaan tartuttava aseihin olemassaolonsa puolustamiseksi.

Käydessäni muutamia päiviä myöhemmin Monsignor Montinin puheilla kysyin häneltä mitä hän arveli kirjoituksesta. Hän vastasi sen olevan hyvän, mutta että sen italialainen kieliasu ei ollut aivan tyydyttävä ja että kirjoitus kenties olisi hiukan muutettava.

Jostain syystä kirjoitus julkaistiin vasta joulukuun 7 p:nä eikä siis lehden 6 p:n numerossa, josta Monsignor Montini ja lehden päätoimittajat ovatkin molemmat minulle esittäneet valittelunsa. Julkaistu kirjoitus oli suuressa määrin lyhennetty ja niin sanoakseni liotettu. Kaikki ne lauseet ja sanat, jotka viittasivat Venäjän hyökkääviin aikomuksiin ja politiikkaan, oli pyyhitty pois. Kirjoituksessa huomautettiin, että Suomi lyhyen itsenäisyytensä aikana "ainoastaan" kaksi kertaa oli ollut pakotettu tarttumaan aseihin: "ensimmäisen kerran kun sisäiset uuden valtion elämää uhkaavat riitaisuudet (le lotte intestine) kenraalista vapaaherra G. Mannerheimistä löysivät hyvän oikeuden nopean puolustajan (il pronto assertore del buon diritto); myöhemmin kun Suomi, jota oli kehoitettu luopumaan alueista, joita se piti omalle turvallisuudelleen välttämättöminä, oli uudestaan pakoitettu tarttumaan aseihin käydäkseen rasittavaa puolustussotaa (per strenuamente di-

fendersi)." Ei tässäkään yhteydessä Venäjää mainittu. Rauhasta ja nykyisestä sodastamme sanottiin ainoastaan: "Mitä sen jälkeen seurasi on tämän päivän historiaa".

Kirjoitus oli kuitenkin sinänsä meille erinomaisen suopeamielinen ja vastasi siis virheellisyyksistään huolimatta tarkoitustaan.

Olen edelläolevasta tehnyt selkoa ennen kaikkea sen johdosta, että valtiosihteeristön käyttäytyminen tässä asiassa minusta tuntuu tavallaan selvästi valaisevan Paavin valtiosihteeristön yleensä noudattamaa erinomaisen suurta varovaisuutta, mutta myöskin sen periaatteellista suhtautumista Venäjään.

Kuten aikaisemmissa raporteissani olen tiedoittanut on Vatikaanin johtohenkilöiden taholta usein minulle korostettu Venäjän kansan syvää uskonnollisuutta, joka vielä saattaa päästä täysiin oikeuksiinsa. Minulle on myöskin esitetty sellaiset käsitykset kuin, että Saksa houkutteli Venäjää hyökkäämään meidän kimppuumme (kardinaali Tisserant), että Venäjä ei tarkoittanut muuta kuin oman turvallisuutensa vahvistamista (kardinaali La Puma) ja että Venäjä vielä tulee olemukseltaan täydellisesti muuttumaan. Vatikaanissa tuntuu suorastaan se käsitys juurtuneen, ettei Venäjä pohjimmaltaan - ei ainakaan enään - ole mikään agressiivinen valta, joka noudattaa imperialistista politiikkaa, eikä se siis uhkaa naapureitaan. Vaikkakaan Pyhä Istuin ei tietenkään mitenkään voi hyväksyä bolshevismia sinänsä, niin se ei kuitenkaan koskaan ole omaksunut Neuvostovenäjää avoimesti vastustavaa kantaa ja yleensä huolellisesti on välttänyt

kaikkia sitä julkisesti arvostelevia lausuntoja.

T.k. 8 p:nä tapahtui Pietarin kirkossa se suuri kirkollinen juhlallisuus, jossa Paavi omisti koko ihmiskunnan Neitsyt Maarian Tahrattomalle sydämelle. Paavin tässä tilaisuudessa esittämässä rukouksessa oli myöskin seuraavasti kuuluva kohta: "Erehdyksien ja eripuraisuuden erottamille kansoille ja varsinkin niille, jotka Sinulle ovat omistaneet siksi suuren palvonnan, ettei heidän maassaan ollut ainoatakaan kotia, jossa Sinun kunnianarvoista, tällä hetkellä väliin piiloon pantua ja paremmiksi päiviksi säilytettyä ikoniasi ei pidetty kunniassa (non c'era casa ove non si tenesse in onore la vostra veneranda icone (oggi forse occultata e riposta per giorni migliori), anna rauhaa ja johda heitä Kristuksen ainoaan laumaan ainoan ja todellisen Paimenen johdolla."

Tästäkin rukouksesta ilmeni siis Paavinistuimen toive ja odotus, että Venäjällä uskonnonkin alalla suuri ja syvälle käypä muutos ei tule olemaan mahdollisuuksien ulkopuolella. Jo tästä syystä Vatikaani haluaa välttää kaikkia sellaisia lausuntoja ja kannanottoja, jotka kenties olisivat omiaan kärjistyttämään Venäjän vallanpitäjien ainakin tähän mennessä periaatteessa vihamielistä suhtautumista kirkkoon. Tähän tulee tietenkin vielä se seikka, että Venäjä nyt kuuluu liittoutuneiden kansojen ryhmään, jonka johdosta Vatikaani ei halua sanoa taikka tehdä mitään, joka saattaisi heikontaa niitä sympatioja, joita Venäjä ilmeisesti nauttii näissä maissa.

Mutta joskin Paavin valtiosihteeristö ja useat Vati-

kaanin johtohenkilöt tuntuvat pitävän todennäköisenä, että Neuvostovenäjä on luopunut taikka on luopumaisillaan agressiivisista pyrkimyksistään ja että se on kehittymässä vallaksi, joka ei enää tule edustamaan mitään varsinaista vaaraa naapureilleen, niin on kuitenkin ilmeistä, että Vatikaaninkin mielestä Moskovan vallanpitäjien suhtautuminen kirkkoon ei vielä ole muuttunut toivottavaan suuntaan. Pyhä Istuin ei siis tähän mennessä ole menettänyt epäluottamustaan Neuvostovenäjään, jota epäluottamusta esim. se seikka, että puolalaiset yleensä - sekä siviiliväestö että vastareorganisoidut sotajoukot - ovat pyrkineet pois Venäjältä ja suuremmaksi osaksi jo lähteneetkin sieltä, epäilemättä on ollut omiaan pitämään elossa. Vatikaanissa myönnetään myöskin, ettei toistaiseksi Neuvostovenäjän vallanpitäjien taholta ole nähty mitään taipuvaisuutta muuttamaan niiden suhtautumista kirkkoon.

Neuvostovenäjään nähden Vatikaani jää siis odottavalle kannalle.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 48.

Ministeri Gripenberg.

18/12-42.

5000—8—42 3785.

1 140 Sal. 43

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 4/1-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

Rooma ssa 18 p:nä joulu kuuta 19 42. 5. 641

Asia: Roomaan kohdistuva pommitusuhka.

Eri tahoilta saamieni tietojen mukaan Paavi lienee muutamia viikkoja sitten kutsunut Englannin ministerin ja Yhdysvaltojen asiainhoitajan luoksensa sekä heille lausunut sen vakavan toiveen, että näiden valtojen ilmavoimat pidättäytyisivät pommittamasta Roomaa. Vastaanotettuaan hallituksiltaan asianmukaiset ohjeet ministeri Osborne ja asiainhoitaja Tittmann lienevät Paaville ilmoittaneet, etteivät heidän hallituksensa voi antaa sellaista sitoumusta niin kauan kuin Italian päämaja sekä sotilaallisia esikuntia ja laitoksia jää Roomaan, toisin sanoen he lienevät tavallaan vaatineet Rooman demilitarisoimista. Tämän jälkeen Paavi lienee Italian Vatikaani-suurlähettiläälle Sig. Guariglia'lle ilmoittanut Länsivaltojen esittämistä toivomuksista, joita tämä lieneekin käytännössä noudattanut. Niinpä on minulle väitetty, että Italian päämaja jo on poistunut kaupungista, että täkäläinen varuskunta on huomattavasti supistunut ja että sotilaallisia laitoksia, niiden joukossa meriministeriönkin osastoja on evakuoitu maaseutukaupunkeihin. Roomasta tulee siis vähitellen avoin kaupunki, jonne väitetään ainoastaan vahdinpitoa varten välttämättömien joukkojen ja carabinieri'en

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

jäävän. Kun saksalaisten joukkojen esikunnat myöskin on sijoitettu kaupungin ulkopuolelle, on Rooma siis nyttemmin käytännöllisesti katsoen tyhjä sotajoukoista. Oma vaikutelmani onkin, että upseerit ja sotilaat ovat silmäänpistävässä määrin hävinneet katukuvasta. Kuitenkaan ei liene odotettavissa, että Rooma virallisestikin julkaistaisiin avoimeksi kaupungiksi m.m. siitä syystä, että semmoisessa tapauksessa suuri väentulva muista kaupungeista olisi pelättävissä, jonka lisäksi prestige-näkökohdatkin tekevät sellaisen julistuksen vähemmän suotavaksi.

Ei ainoastaan Vatikaanissa, vaan myöskin sen ulkopuolella on Paavin tarmokas toiminta Rooman suojelemiseksi pommituksista yleisesti tunnettu ja mitä suurimmalla tyydytyksellä kommentoitu. Omasta puolestani olenkin vakuuttunut siitä, että se ihailu ja rakkaus, jota Italian kansa ja varsinkin roomalaiset tuntevat Pyhää Isää kohtaan, täten on vieläkin voimistunut ja syventynyt, seikka, joka tietenkin on omiaan vahvistamaan hänen poliittistakin vaikutusvaltaansa.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 49.

Ministeri Gripenberg.

21/12-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 1 140 Sal. 43 Salainen.

RAPORTTI n:o 49. 4/1.43 - -

Rooma ssa 21 p:nä joulu kuuta 19 42. 5. 641.

Asia: Keskustelu Liettuan Vatikaani-lähettilään kanssa.

Tavattuani pari päivää sitten Paavin Valtiosihteeristössä Liettuan Vatikaani-lähettilään ministeri Stanislas Girdvainis'in kävin tänään hänen puheillaan.

Keskustelumme siirryttyä Liettuan nykyoloihin lähettiläs huomautti, ettei niissä väitteissä ole mitään perää, joiden mukaan Saksan miehitysviranomaiset olisivat keskitysleireihin lähettäneet liettualaisia pappeja. Tämän on m.m. Monsignor Arata väittänyt minulle (kts. raporttiani N:o 35). Yleensä hra Girdvainis korosti, että Liettuan väestö tulee hyvin toimeen Saksan sotilasviranomaisten, vaan ei siviilihallinnon kanssa, ja "onneksi" sotilaspiirit ovat jatkuvasti siviiliviranomaisia vaikutusvaltaisemmat. Niinpä oli muutamia viikkoja sitten annetun määräyksen johdosta, että Kaunas'in yliopiston huoneistot on asetettava Saksan viranomaisten käytettäviksi, yliopistoa edustava delegatio esittänyt vastalauseen siviilihallinnolle, joka kuitenkin heti antoi pidättää kaikki delegation jäsenet. Yliopiston taholta oli tämän jälkeen tästä toimenpiteestä valitettu sotilasviranomaisille, jotka viipymättä vapauttivatkin delegation pidätetyt jäsenet. Mutta on myöskin tapahtunut, ministeri huo-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mautti edelleen, etteivät sotilasviranomaiset ole voineet täyttää Liettuan "isänmaallisille piireille" antamiaan lupauksia. Nämä piirit olivat jo ennen Saksan ja Venäjän välisen sodan syttymistä ryhtyneet yhteistoimintaan Saksan sotilasviranomaisten kanssa, jotka silloin lienevät niille antaneet erinäisiä tulevaisuudessa toteutettavia lupauksia, mutta Saksan siviiliviranomaisten omaksuman kannan johdosta sotilaspiirit eivät aina ole voineet täyttää näitä lupauksiaan.

Liettuan elintarvetilanne on ministerin käsityksen mukaan jokseenkin tyydyttävä paitsi suuremmissa kaupungeissa. Se seikka, että Liettuan väestön annokset ovat ainoastaan puolet ja muutamiin elintarpeisiin nähden vain neljännesosa maassa asuville saksalaisille myönnetyistä annoksista, on tietenkin herättänyt pahaa verta. Juutalaiset taasen, jotka heti saksalaisten joukkojen tulon jälkeen keskitettiin gettoihin, saavat vielä vähemmän ruokatarpeita: yleensä n. puolet Liettuan väestön annoksista.

Bolsheviikkien miehitettyä maan oli hra Girdvainis'in tietojen mukaan 45-55.000 liettualaista joko surmattu taikka viety Venäjälle. Juuri ennen saksalaisten joukkojen saapumista oli melkein kaikki täpötäynnä olleissa vankiloissa säilytetyt liettualaiset vangit bolsheviikkiviranomaisten toimesta ammuttu.

Ministeri valitti sitä, ettei Englannissa ollenkaan ymmärretä bolsheviikkien edustamaa, koko Euroopan sivistystä uhkaavaa vaaraa, mutta lausui käsityksenään, että Yhdysvalloissa sentään ollaan enemmän selvillä bolshevismin

todellisesta luonteesta. Hänen kuulemansa mukaan Ison-Britannian Vatikaani-ministerillä Mr. Osborne'illa lienee tapana sanoa, että bolsheviikit tietenkin ovat "barbaareja", mutta että hän pitää "sivistymättömiä barbaareja" parempina kuin "sivistyneitä" (saksalaiset).

Lopuksi ministeri kertoi viime päivinä eri täkäläisiltä tahoilta uudelleen kuulleensa, että jotain olisi tekeillä saksalais-venäläisen erikoisrauhan aikaansaamiseksi status quo'n perusteella. Omasta puolestaan hän oli taipuvainen otaksumaan, ettei näissä huhuissa ole mitään perää, mutta olisi erinomaisen mielenkiintoista tietää - hra Girdvainis huomautti - mistä nämä huhut ovat peräisin ja missä tarkoituksessa niitä levitetään.

Näiden huhujen puheena ollessa tahtoisin huomauttaa, etten omasta puolestani toistaiseksi ole niistä kuullut mitään.

M i n i s t e r i: G. A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 50.

Ministeri Gripenberg.

28/12-42.

5000—8—42 3785.

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 381/64.

Rooma SSA 31 P:NÄ joulu KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

N:o 2 / 140 Sal. 43
11/1-43 N:o - Liite -
RYHMÄ 5. OSASTO 641. ASIA

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit N:ot 50 - 52.

Tämän mukana on minulla kunnia lähettää raporttini:

N:o 50. Paavin radiopuhe;

N:o 51. Keskustelu Paavin kanssa; ja

N:o 52. Roomaan kohdistuva pommitusuhka.

Ministeri: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

2 140 Sal 43

VATIKAANISSA OLEVA LÄHETYSTÖ 11/1-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 50.

Rooma ssa 28 p:nä joulu kuuta 19 42.

C41.

Asia: Paavin radiopuhe.

Jouluaattopäivänä Paavi piti koko maailmalle osoitetun radiopuheen, jossa hän tarkemmin teki selkoa poliittisesta ideologiastaan, mikäli tämä koskee "valtioiden ja kansojen sisäisen järjestyksen perussääntöjä". Tämä pitkä puhe - se käsittää melkein kolmetoista suurta koneella kirjoitettua sivua - liittyy Paavin viime jouluna pitämään uutta kansainvälistä järjestystä ja yhteistoimintaa koskeneeseen puheeseen.

Pyhän Isän viime kaunopuheinen ja muodoltaan tietenkin hyvin hillitty "joulutervehdys" (Messaggio Natalizio) ei sisällä mitään varsinaista uutta Pyhän Istuimen suhtautumisesta nykymaailman yhteiskunnallisiin probleemoihin taikka valtiollisen etiikan kysymyksiin, vaan on pikemmin ainoastaan niiden katsantotapojen ja periaatteiden toistaminen ja vahvistaminen, jotka Paavi ja Rooman kirkon johtomiehet aikaisemmin eri tilaisuuksissa ovat esittäneet ja jotka olen itse lukuisissa aikaisemmissa tiedoituksissa hahmotellut - ainakin niiden pääpiirteissä. Lienee kuitenkin syytä lyhyesti tehdä selkoa Paavin ajatusjuoksun pääkohdista.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hän korostaa aluksi, ettei kirkko halua vastustaa sitä taikka tätä niistä konkreettisista keinoista, joiden avulla eri kansat ja valtiot pyrkivät sisäisen järjestyksen ja kansainvälisen yhteistoiminnan jättiläismäisten probleemojen ratkaisemiseen. Mutta toiselta puolen kirkko ei voi luopua niiden johtavien periaatteiden julistamisesta, joista riippuu kaikkien kansojen haluaman uuden kansallisen ja kansainvälisen järjestyksen pysyväisyys ("fermezza finale").

Yhteiskunnallisen elämän alku ja tarkoitus - Paavi jatkaa - on yksilön säilyttäminen, kehittäminen ja täydellistäminen (la conservazione, lo sviluppo e il perfezionamento della persona umana). Menneinä aikoina oli yksilön elämä alistettu voitonhimoon, mutta nyt katsotaan - ja tämä on yhtä kohtalokas käsitys - kaikkia asioita ja kaikkia ihmisiä poliittiselta näkökannalta, joka ei ollenkaan ota huomioon siveellisiä ja uskonnollisia näkökohtia. On välttämätöntä luopua niistä vääristä postulaateista ja teorioista, joiden mukaan määrättyjen kansojen, rotujen taikka luokkien juriidinen vaisto (l'istinto giuridico) on lopullinen imperatiivi ja sääntö (ultimo imperativo e inappellabile norma) ja jotka pitävät valtiota taikka sitä edustavaa assambleaa absoluuttisena, korkeimpana, kaiken kontrollin ja arvostelun yläpuolella olevana kokonaisuutena.

Kirkko on aina hylännyt ja hylkää jatkuvastikin marxilaisen sosialismin eri systeemit, mutta se ei voi olla huomaamatta, että asemansa parantamiseen pyrkivä työläinen kohtaa toisen systeemin vastarintaa, joka systeemi ei ole sopusoinnussa Jumalan järjestyksen kanssa. Juriidisten sään-

töjen onkin estettävä sitä, että työläinen joutuu taloudelliseen riippuvaisuuteen (dipendenza e servitù economica) - riippuvaisuus, joka johtuu joko yksityisen pääcman tai valtion mahdista.

Ylläolevat kohdat valaisevat - tietenkin mitä supistuneimmassa muodossa - Paavin jouluviestin yleiseen, teoreettiseen alkuosaan sisältyviä tärkeimpiä periaatteita. Esitettyään nämä periaatteet Paavi luettelee "viisi inhimillisen yhteiskunnan järjestämistä ja rauhoittamista tarkoittavaa pääkohtaa", jotka koskevat

1. Yksilön arvoa ja oikeuksia (oikeus uskonnolliseen kasvatukseen, jumalanpalvelukseen, naimiseenmenoon y.m.);

2. Perheelämän suojelemista (joka m.m. vaatii, ettei koulu saa myrkyttää taikka hävittää "mitä vanhemmat ovat panneet lastensa sydämiin");

3. Työn arvoa ja oikeuksia (joiden mukaan työläisille on maksettava "kohtuullinen palkka", ja on taattava yksityisomaisuutta, työläisten lapsille on järjestettävä korkeampaa kasvatusta, on poistettava työläisten vaikutelma, että "heitä pidetään syrjässä" ("il sentimento della segregazione");

4. Oikeusjärjestyksen rekonstituoimista (joka edellyttää, että tuomioistuimet noudattavat ainoastaan selvästi formuloituja lainsäännöksiä, ettei oikeudenkäyttö saa sovelluttaa mitä kansan väitetty tahto taikka hyötynäkökohdat muka vaativat, että valtion on kumottava kaikki yksilön vapautta, omaisuutta, kunniaa, kehitysmahdollisuuksia ja terveyttä vahingoittavat määräykset;

5. Valtion kristillistä luonnetta (joka edellyttää, ettei valtio saa poiketa moraalin tieltä).

Lopuksi Paavi huomauttaa myöskin nykyisen sodan merkitsevän hävitystä, jota ne olivat odottaneet, joiden katseet olivat tunkeutuneet yhteiskunnallisen organismin pohjalle, mikä organismi erehdyttävien koristeiden taikka yleisten formulointien taakse oli kätkenyt kohtalokkaan heikkoutensa ja kauhean ("sfrenato") ryöstö- ja valtavaistonsa. Kansojen pitäisi yksimielisesti antautua yksilön ja Jumalalle pyrkivän yhteiskunnan palvelukseen, ja tähän velvoittavatkin ne sadattuhannet henkilöt, jotka ilman minkäänlaista omaa syytä, ainoastaan niiden kansallisuuden taikka rodullisen alkuperän johdosta on tuomittu kuolemaan taikka kasvavaan hävitykseen (näillä sanoilla Paavi tarkoittaa Saksan viranomaisten puolalaisiin ja juutalaisiin kohdistamaa kohtelua), tähän velvoittaa ne tuhannet ja tuhannet siviilihenkilöt, jotka ilmasota on saattanut hengiltä. -

Kuten ylläolevasta lyhyestä selonteosta ilmenee on Paavin arvostelu ensi sijassa kohdistunut n.s. diktatuurivaltojen sisäpolitiikassa näkyviin tuleviin ilmiöihin, mutta tätä arvostelua lukuunottamatta lienee todettava, ettei hän ole esittänyt mitään yhteiskunnallisen elämän järjestämistä tarkoittavia toivomuksia taikka ajatuksia, joita eivät kaikki maat jo nyt pyrkisi toteuttamaan. Hänen esittämänsä ilmasodan tuomitseminen on kai ensi sijassa osoitettu Länsivalloille, vaikkakin hän kyllä huomauttaa, että "Me olemme jo alusta alkaen monta kertaa korostaneet tämän sodan hirvittävyyttä". Kenties on tätä hänen lausuntoaan katsottava uudeksi painostukseksi Länsivaltoihin jotta nämä pidättäytyisivät pommittamasta Roomaa.

Täydellisen ja selvän kuvan saamiseksi Paavin yhteiskunnallisesta ideologiasta olisi hänen puheensa, jossa joka

sana on huolellisesti punnittu, alistettava seikkaperäiseen tarkastukseen, mutta tämä lienee pikemmin kirkollisen ja yhteiskunnallisen elämän tutkijan kuin ulkopoliittisen huomioitsijan tehtävä.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg. -

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 51.

Ministeri Gripenberg.

29/12-43.

42

5000—8—42 3785.

2 140 Sal. 43

V A T I K A A N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 11/1-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

Rooma ssa 29 p:nä joulu kuuta 19 42. 5. C41.

Asia: Keskustelu Paavin kanssa.

Paavi on näinä päivinä juhlallisessa audienssissa vastaanottanut Pyhän Istuimen luona akkreditoidut lähetystöpäälliköt, ja minut oli tänään klo 12 kutsuttu Vatikaaniin. Audienssi tapahtui Paavin kirjastossa, jossa Hänen Pyhyytensä oli istuutunut suuren kirjoituspöydän ääreen. Hän teki hiukan väsyneen vaikutuksen, mutta ilmeisestä väsymyksestään huolimatta hän osoitti minulle mitä suurinta rakastettavaisuutta, vaikkakaan hänen keskustelunsa ei ollut yhtä vilkas kuin viime elokuussa jättäessäni hänelle kreditiivikirjeeni.

Esitin aluksi Paaville Tasavallan Presidentin onnentoivotukset pian alkavaksi uudeksi vuodeksi. Tähän Paavi sanoi vilpittömästi kiittävänsä "Hänen Ylhäisyytensä onnentoivotuksista" ja pyysi minua saattamaan Presidentin tietoon, että hän vuorostaan lähettää hänelle ja Suomen kansalle parhaat onnentoivotuksensa. Hän tekee sen - Paavi lisäsi - sitä suuremmalla mielihyvällä kun hän tuntee Suomea kohtaan mitä vilpitöntä sympatiaa ja omasta puolestaan - "kuten kaikki muut" - suuresti ihailee Suomen kansaa, joka on niin urhoollisesti puolustautunut. Keskustelumme kuluessa hän toisenkin kerran palasi Suomen puolustautumiseen - mi-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

käli muistan hän käytti sanoja "défense glorieuse".

Tämän jälkeen Paavi kysyi mitä uutisia minulla oli Suomesta, johon vastasin, että yleinen tilanne - varsinkin mitä koskee ruokatarpeiden saantia - nyt on parempi kuin esim. viime vuonna, vaikkakin tietenkin puolustussotamme jatkuu. Huomautin vielä kansan moraalin olevan korkealla tasolla ja sen yksimielisyyden yhtä suuren kuin aikaisemmin. Tässä yhteydessä lisäsin - noudattaen Ministeriön salasähkeessä № 9 minulle toimittamia ohjeita - ettei niissä muutamien ulkomaalaisten lehtien levittämissä huhuissa ole mitään perää, joiden mukaan Suomen viranomaiset olisivat jollain tavoin ryhtyneet juutalaisen väestön vainoamiseen. Suomen juutalaisilla - korostin - on aivan samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muilla Suomen kansalaisilla, he ovat yleensä isänmaallista väkeä ja osallistuvatkin kuten kaikki muut kansalaiset maamme puolustamiseen.

Paavi, joka ilmeisesti ei ollut kuullut mitään kyseessä olevista huhuista, tuntui erikoisella mielihyvällä panevan merkille sen, että juutalaiset osallistuvat puolustussotaamme, jota hän kaikesta päättäen ei ollut odottanut. Hän sanoi olevansa hyvin tyytyväinen ja hyvin onnellinen ("très content et très heureux") sen johdosta mitä olin hänelle kertonut Suomen juutalaisten asemasta, koska - hän lisäsi - on "kauheata" ("terrible"), että aivan viattomia ihmisiä, jotka eivät ole tehneet itseään syypäiksi minkäänlaiseen rikokseen, vainotaan ja surmataan yksinomaan kansallisuutensa taikka rotunsa johdosta. Tässä yhteydessä hän luonnollisesti ei kuitenkaan maininnut Saksaa taikka Puolaa.

Keskustelumme siirtyessä Paavin jouluaattopäivänä pitämään radiopuheeseen hän kysyi mitä minun käsitykseni mukaan siitä sanottaisiin Suomessa. Vastasivatko hänen esittämänsä ajatukset Suomessa vallassa olevia katsantotapoja? Tähän sanoin, että kaikki mitä hän oli puheessaan huomauttanut käy täydellisesti yhteen meidän kansamme käsityskantojen kanssa, suomalaiset kun aina ovat kunnioittaneet "les valeurs humaines" ja pitäneet kiinni yksilön vapaudesta. Niinpä - lisäsin - meidän maassamme ei koskaan ole ollut maaorjia, vaan talonpoika on aina ollut vapaa mies, joka vuosisatojen kuluessa on osallistunut valtion asiain hoitamiseen. Paavi sanoi tähän hyvin tietävänsä, että Suomen kansa aina on ollut vapautta rakastava kansa, sen takia se onkin puolustautunut "siksi urhoollisesti", ja on luonnollista - hän lisäsi - että kansa, joka rakastaa vapautta, myöskin kunnioittaa yksilön oikeuksia eikä koskaan voi hyväksyä muiden vainoamista ainoastaan heidän kansallisuutensa taikka rotunsa johdosta, joka on "terrible". Sen takiahan "kaikki tuntevat suurta sympatiaa Suomea kohtaan". Hetken vaiettuaan hän toisti olevansa hyvin iloinen kuullessaan mitä nyt olin sanonut hänelle.

Keskustelumme kosketteli vielä itsenäisyyspäivämme viettämistä, jolloin ilmitoin kiitollisuuteni sen johdosta, että Kardinaali-valtiosihteeri, muitakin kardinaaleja ja Rooman kirkon johtohenkilöitä oli kunnioittanut maatamme tullessaan järjestämälleni vastaanotolle, johon Paavi sanoi tämän olleen niin kuin pitää olla ja lausui suuren tyydytyksensä sen johdosta, että diplomaattiset suhteet nyt oli

solmittu Pyhän Istuimen ja Suomen välillä.

Ylläolevat olivat keskustelumme pääkohdat, mutta Paavi tiedusteli vielä mistä olin löytänyt asunnon, kuinka viihdyin Roomassa j.n.e.

Lopuksi Paavi sanoi olevansa varma siitä, että Jumala tulevaisuudessakin tulee turvaamaan Suomen maata ja kansaa ja pyysi minua saattamaan hallitukseni tietoon, että hän lähettää maallemme siunauksensa.

Keskustelumme päätyttyä Paavi kutsutti sisään attasea Steniuksen, jolle hän antoi siunauksensa kuten hänen perheellensäkin. -

Audienssi kesti kaksikymmentä minuuttia. Poistuessani Paavin vastaanottohuoneistosta kamariherrat saattoivat minut uloskäytävään Aateliskaartin, Palatiinin kaartin ja Sveitsin kaartin jäsenten tehdessä kunniaa.

M i n i s t e r i: G.A.Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 41.

ASIA:

Vatikaanissa olevan lähetystön raportti n:o 52.

Ministeri Gripenberg.

28/12-42

5000—8—42 3785.

2 140 Sal 43

11/1-43

VATIKAANI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

5. C41.

RAPORTTI n:o 52.

Rooma ssa 28 p:nä joulu kuuta 19 42.

Asia: Roomaan kohdistuva pommitusuhka.

Raportissani No.48 t.k. 18 p:ltä tiedoitin kunnioittaen Vatikaani-piireissä eri tahoilta kuulleeni Italian hallituksen käytännössä noudattaneen Länsivaltojen esittämiä vaatimuksia, että Rooman pommittamisen välttämiseksi eri kaupungissa olevat esikunnat ja sotilaalliset laitokset olisi siirrettävä sen ulkopuolelle. Lisäsin, että koska saksalaisten joukkojen esikunnat jo on sijoitettu kaupungin ulkopuolelle, Rooma käytännöllisesti katsoen nyttemmin on tyhjä sotajoukoista.

Myöhemmin saamieni tietojen valossa tuntuu kuitenkin siltä, että nämä hyvin kategoorisessa muodossa minulle esitetyt väitteet eivät pidä paikkaansa. Minulle on näet ilmeisesti yhtä luotettavalta taholta kuin ensinmainituilta väitetty, että joskin useat saksalaiset ja italialaisetkin esikunnat - esim. Italian yleisesikunnan operatiivinen osasto - jo on siirretty Rooman ulkopuolelle, niin ainakin muut saksalaiset esikunnat toistaiseksi ovat kieltäytyneet poistumasta kaupungista. Väitetään myöskin, että vaikkakin entistä suurempi lukumäärä italialaisia upseereita nyttemmin Roomassa esiintyy sivii-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lipuvussa, niin he jatkuvasti työskentelevät kaupungissa.

Tilanne tuntuu siis jatkuvasti epäselvältä, mutta kuten minulla usein on ollut tilaisuus todeta ollaan sekä Vatikaanipiireissä että niiden ulkopuolellakin vakuuttuneita siitä, että on olemassa jonkinlainen Länsivaltojen ja Italian hallituksen välinen sopimus, jonka väitetään Pyhän Istuimen välittäneen, etteivät ensinmainitut tule pommittamaan Roomaa. Selvää on, ettei tästä sopimuksesta - jos semmoinen todellakin on olemassa - tulla julkisuuteen antamaan mitään tietoja.

M i n i s t e r i: G.A. Gripenberg.-

(G.A.Gripenberg).